

ਕਬੱਡੀ! ਕਬੱਡੀ!! ਕਬੱਡੀ!!!
ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਮਿਡਵੈਸਟ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ)
 9ਵਾਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਕੱਪ
ਐਤਵਾਰ 3 ਜੁਲਾਈ 2011
 Busse Woods Forest Preserve
 ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
 ਫੋਨ: 312-404-3590, 630-957-8243

**At Your Service for Your
 hassel free Travel needs 24/7**
HM World Travel & Tours
 3530 W. Peterson Ave, Chicago, IL 60659
Cell: 773-817-1443, TEL: 773-942-6056
 FAX: 773-942-6004, Email: hmworldtravel@yahoo.com

 ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਧਰਮ ਭਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ
 ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਅਮਨਟੈਲ
AMANTEL.COM
\$100 'ਚ 126 ਘੰਟੇ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ (7560 ਮਿੰਟ)
 Customer Service 24/7 ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

Twelfth Year in Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 12, Issue 25, June 18, 2011 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388
 www.punjabtimesusa.com

ਮੇਲੇ ਦੇ ਰੰਗ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗ-ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੰਸਥਾ
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਚ ਕੁਝ ਬੱਚੇ (ਚਿਪੋਰਟ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ)

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਪਿਛੋਂ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ

ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਛਿਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਕਾਰਨ ਬੇਹੱਦ ਕਸੂਤੀ ਫਸੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਮੋਰਚਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਖਦੇਤ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਲਈ

ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੋੜਿਆ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 15 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਧਰ, ਹਾਲਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਗੜਨ ਕਾਰਨ

ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਜੂਸ ਪਿਲਾ ਕੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੁੜਾ ਰਹੇ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ

ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਮਰਨ ਵਰਤ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ।
 ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਅਤੇ 'ਆਰਟ ਆਫ਼ ਲਿਵਿੰਗ' ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੀ ਹਿਮਾਲਿਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਬੀਤੇ

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਨ ਕਾਰਨ ਇਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੋੜਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਹ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਬਹੁਤੀ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਮੀ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਜੋ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਫੌਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦੇ 5ਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। 7ਵੇਂ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਸੀ.ਯੂ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨੇ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਖਦੇਤੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਯੋਗੀ ਵਜੋਂ ਸਬਰ ਅਤੇ ਹਠ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੇ 50 ਦਿਨ ਤੱਕ ਮਰਨ ਵਰਤ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੀਮ-ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਤੁੜਵਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ 11 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਖੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ
ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 4 ਸਤੰਬਰ, 2011
 (ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)
 BUSSE WOODS FOREST PRESERVE
 SOUTH, Elk Grove Village- IL
 ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ
 ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਉਣਗੇ
ਚੰਗਾਰੰਗ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ
 For More Info.
 e-mail: chicagokabaddicup@yahoo.com

Worldwide Travel, Inc.
Call for special fares
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬੇ
734-525-7304 ਜਾਂ 800-504-3044
ਵਾਜਬ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ

Great America Brokers
2 Liquor Stores For Sale
 in Saginaw, MI
 Monthly Sales- \$85,000 & \$60,000 Plus Lotto, Money Orders, Check Cashing.
 L/C Available.
Call: Ladi Multani
Ph: 517-204-4171

ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਉਰਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਉਰਾ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਭਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ ਹੋਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਮ.ਐਸ. ਰਾਠੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਤਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਬੁਝੇਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਰਵਿੰਦ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਉਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 8 ਜੂਨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੋਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕਰਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਰੋਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਭਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਤਕਰਾਰ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ

ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਰੋਕਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮੰਗ ਲਏ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਜੱਜ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ।

ਜੱਜ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਬਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 4 ਅਗਸਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਰਵਿੰਦ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਰਾਠੀ ਦੇ ਮਾੜੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨਾਲ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਵਾਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਵਾਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਲਾਜ ਦੀ ਫਾਈਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬੁਝੇਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤਕ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਾਡਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬੁਝੇਲ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਸੱਤ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬੰਦ ਰਹੇ ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੱਲ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਝਗੜਾ ਉਦੋਂ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕੁਈਨਜ਼ ਕਾਉਂਟੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ. ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2011 ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਭਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਟੇਅ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਸ. ਗਿਲਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਕੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਣ ਲੈ ਕੇ ਵੀ 31 ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ. ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਰਡ ਆਫ ਟਰਸਟ ਨੇ ਵੀ ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦੇ ਕੇ ਸ. ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ) ਅਤੇ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਚੇਅਰਮੈਨ ਬੋਰਡ ਆਫ ਟਰਸਟ) ਨੇ ਦਿੱਤੇ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ ਦਾੜ੍ਹੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾ ਵੱਲੋਂ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਪੁਨਰ-ਵਸੇਬਾ ਵਿਭਾਗ (ਸੀ.ਡੀ.ਸੀ.ਆਰ.) ਕੋਲ ਦਾਅਵਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਮਾਂ 'ਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਟਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਸਰਾ ਦਾ ਹੁਣ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਂਜ ਸਾਊ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਸਰਾ 'ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਟਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਕਟਵਾਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ।

ਸੀ.ਡੀ.ਸੀ.ਆਰ. ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਅੱਧਾ ਇੰਚ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਨੇਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਯੂਨੀਅਨ (ਏ.ਸੀ.ਐਲ.ਯੂ.) ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਕੀਦੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੋਨੀਅਲ ਮੈਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਬਸਰਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਦੀ ਲੀਗਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਰਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ.ਸੀ.ਆਰ. ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਅੰਦਰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਤ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਉਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੀਂਹ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਬਾਬਾ ਗੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਲੇ

ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਗੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ
ਫੋਨ 818-271-0853 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ 517-499-4883

ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!!! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!!!! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!

102ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ

ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਅਡੋਲ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਸੰਸਾਰ ਕੌਰ

ਬੀਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫਰ 20 ਜੂਨ 1909 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਹੁਣ ਫੈਸਲਾਬਾਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਨੰਬਰ 65 ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜਵਾਲੀ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਮੀਹਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਲਾਇਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਨੰਬਰ 32 ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਕਾਮਰੇਡ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਧਰੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਅਤੇ ਇਧਰੋਂ ਉਜੜ ਰਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਰਜ ਕੇ ਵਾਹ ਲਾਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮਸਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਧਰੋਂ ਉਚੇਰਾ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਵੀ।

1947 ਦੇ ਉਜਾੜਿਆਂ ਵੇਲੇ ਉਹ ਉਜੜ ਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਵੀਰੇਵਾਲ ਆ ਟਿਕੇ। ਸਾਡੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਵਰਕਰ ਸਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਖਿਆ। ਸਾਡੇ ਸੁਰਨਾਰਥੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲਾਲ ਧੜੇ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅੰਬਾਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਢਾਈ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਖਿਆ

ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੰਗਿਆਂ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਗੁਣਾਚੌਰ ਆ ਵਸੇ।

ਪਾਪਾ ਜੀ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਬੰਗਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਸਨ। ਪਾਪਾ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ-ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ,

ਤਸਵੀਰ 'ਚ (ਖੱਬੇ-ਬੈਠੇ) ਪਾਪਾ ਜੀ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ, ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ, ਅਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਰਾਜਮਹਿੰਦਰ, ਬੀਜੀ ਸੰਸਾਰ ਕੌਰ, (ਖੜ੍ਹੇ) ਜਸਬੀਰ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਦਲਜੀਤ

ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਬਣਾਇਆ।

ਪਾਪਾ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਭਾਈ ਵੀ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ 6 ਫਰਵਰੀ, 1965 ਨੂੰ ਪਾਪਾ ਜੀ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਸਦਮਾ ਸੀ। ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਪ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁਕ ਲਿਆ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਣਥਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ, ਬਹੁਤ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਔਕੜਾਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਮਾਂ ਦੀ ਠੰਡੀ-ਨਿੱਘੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਪਲਦੇ ਰਹੇ। ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜਸਵੀਰ 1969 ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹੀਆਂ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਪਾਲੇ ਹੀ ਪਾਲੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਨਿੱਘੀ ਛਾਂ ਦਿਤੀ। ਬੀਜੀ ਹੁਣ 20 ਜੂਨ ਨੂੰ 102 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਸਾਦੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੁਚੱਜੀ ਮਾਂ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡਿਆਂ ਭਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ।

ਦਲਜੀਤ, ਇਨਕਲਾਬੀ, ਜਸਵੀਰ (ਧੀਆਂ), ਅਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ (ਬੇਟੇ)
ਸਰਘੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਦੋਹਤੀਆਂ), ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ, ਕਿੱਟੂ ਅਤੇ ਬਿਟੂ (ਦੋਹਤੇ), ਹਰਪ੍ਰੀਤ, ਰੀਮਾ, ਜਸਜੀਤ (ਪੋਤੀਆਂ)
ਉੱਕਾਰਜੀਤ, ਟੀਜੇ, ਰਵਨੀਤ, ਨਵਨੀਤ (ਪੋਤੇ)
ਜੀਆ, ਹਰਲੀਨ, ਅਵਲੀਨ (ਪੜਪੋਤੀਆਂ), ਕਬੀਰ, ਰੋਣਕ, ਜਗਬੀਰ (ਪੜਪੋਤੇ)
ਸਨੋਵਰ, ਮੀਆ, ਮਾਇਰਾ (ਪੜਦੋਹਤੀਆਂ), ਜੱਸੀ, ਕਬੀਰ, ਕੇਸਨ, ਜੇਸਨ, ਜੈ ਅਤੇ ਡੈਰਨ (ਪੜਦੋਹਤੇ)
ਟ੍ਰਿਸਟਨ (ਨੱਕੜਦੋਹਤਾ)

ਇਨਕਲਾਬੀ 281-376-1855, ਜਸਵੀਰ 708-275-3884

ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!!! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!!!! ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ!

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਰਹਿ ਗਈ ਧਰੀ ਧਰਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਬਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਅਲੋਚਨਾ ਦਾ 'ਸੁਨਹਿਰੀ' ਮੌਕਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਮਾਗਮ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ-ਰੋਜ਼ਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਜਲਾਸ 'ਚ

ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਇਜਲਾਸ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਰ

ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਵਕਫ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਲਾਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਾਅਰਕੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਬੈਠੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਧਰੀਆਂ-ਧਰਾਈਆਂ

ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਨਜਿੱਠੇ ਜਾਣਗੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਮੋਗਾ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁਣ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਦਿਹਾਤੀ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਮ ਥਾਣਿਆਂ 'ਚ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ 26 ਫਰਵਰੀ 2011 ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਥਾਣੇ (ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਰੈਵੀਨਿਊ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨਗੇ।

ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜਲੰਧਰ ਦਿਹਾਤੀ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਰੈਵੀਨਿਊ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਗਰਾਓਂ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਿਹਾਤੀ ਵੱਖਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਣੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਰਹਿ ਗਈਆਂ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਨੇਤਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਸੰਖੇਪ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਹਾਕਮ ਪਿਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾਉਣ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਾਰ ਅਤੇ ਝੰਡੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਦਨ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਲੰਧਰ (ਦੱਖਣੀ) ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਭਗਤ ਚੁੰਨੀ ਲਾਲ ਨੂੰ

ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਚੋਣ ਅਮਲ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸੱਤਪਾਲ ਗੋਸਾਈਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਦਨ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਠ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਨੇਤਾ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਜ ਕਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਮਸਲੇ ਉਠਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਭੇਜੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਇਜਲਾਸ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ

ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਜਲਾਸ ਤੱਕ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਲ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਿਫਰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ; ਸਿਰਫ਼ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਈਕਾਟ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਨੇਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਜਿੰਨੇ ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੀ ਗਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ?

Call: Madan Khatri
1-847-530-1550
www.PropertyZoo.com

* 6-Apt Building in Arlington Heights for \$429,000+.
BUY HOME NOW !!!
INTEREST RATES at 4.5%
Home Prices 25% below High!

Don't miss an Opportunity in Your Life time

***Motel available in Central Iowa 34 Rooms & 3-BR apt.
Positive Cash flow, For \$399K.

Houses, Townhomes, Apts & Businesses/Land
Prudential at 25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

Bombay Wedding Events, Inc.

1075 Rankin Dr, Troy, MI 48083

Professional HD Video & Digital Photography Services

Blu Ray DVD

Dj & Dhol Services
Led Lights (Rental Free with Full service)
Custom Crystal Stage & Decorations
Chair/Table Covers

4500 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Call Toll Free: ANIL (800) 499 4617, 586-604-6881 (Cell)

Email: info@bombayweddingevents.com, www.bombayweddingevents.com

ਸਿਰਵਾਰਨਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration Lawyers Association

Estate Planning
Personal Injury
Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622
Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਫ਼ੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ (ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ.) ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਜਨਤਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਿਆਸੀ, ਦੇਸੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸੀ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਚਨਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਕੇ.ਐਮ. ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ

ਹੇਠ ਹੋਈ ਬੈਠਕ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ 'ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ' ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਕੇਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਰਗੀ ਛੋਟ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ।

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਵਿਚ ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ 16 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ 16 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਡੱਡਲੀ ਪਾਰਕ ਲਿਬਰਟੀ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀਆਂ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਚੌਣਕਾਂ ਬੰਨਣਗੀਆਂ। ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਕਬੱਡੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਲੀਬਾਲ, ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਕਲੱਬ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਇੱਕ ਬੁਲਾਰੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਲੱਬ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਬੈਸ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ ਅਤੇ ਖੁਦ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਚਾਰ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਲਏ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਜਗਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ (ਡੋਅਟਨ) ਅਤੇ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਜਾਰੀ ਰਖਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ 143 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਨੇ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਗਤਬਤ ਪਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ 143 ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 550 ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਪਿਛਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 143 ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੈਡ ਕਾਰਨਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਸਦੀਕ ਪਿੱਛੋਂ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਕੀ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 50 ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੋਧੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਗਤਬਤੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰੋਜ਼ ਰੀਸ਼ਦ ਖਾਨ ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗੋਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਆਰਥਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਸੀ। ਇਸ ਗਲਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਤੇ ਇੱਕ ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਦਾ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਇੰਟਰਪੋਲ ਵਿੱਚ 'ਚੋਂ' ਤਬਾਦਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

Brand new convenience store for Sale/Lease in Indianapolis.

ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

New convenience store having Walk in Cooler, Lottery, Money Order, ATM, Air machine and everything in place for the new owner.

On one of the busiest streets in town, Corner lot, having good parking

For Lease \$35000/-

CONTACT : HARRY SINGH-317-213-8408

ATM's & Credit Card Terminals at Lowest Prices! No Hidden Fees.

Merchant Accounts-Grocery, Motels, Limos/Taxis, Gas stations.

Credit card terminals -Verifone, Hypercom...

Transfer existing CC processing to us for lower rates.

99% approved same day. We specialize in high risk businesses.

ATMs - TRANAX/TRITON/WRG, starting at \$69/mo.*
(Perfect for retail stores, hotels, gas stations, etc.)

Need Money? We provide cash advance against credit card processing with NO collateral or personal guarantee.

Online Data Corp. is a registered ISO/MSP of Wells Fargo Bank N.A.
*Credit restrictions apply.

Call SAGAR HANDA at: 773-416-8526
or 773-935-VISA, SagarATM@yahoo.com

www.GoldCoastATM.com

FREE
CREDIT CARD
TERMINAL!

ਕਾਰਪੈਟ ਅਤੇ ਕਾਲੀਨਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ ਸ਼ੋਅ ਰੂਮ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇੱਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਖਾਲਸਾ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Khalsa Carpet House Inc.

2507 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659,
Ph:773-465-5511, Cell:773-727-5530

PANNUN THE LAW FIRM
ATTORNEYS & COUNSELLORS

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਡ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ

☐ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼

☐ ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼

☐ ਬੇਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼

ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼

☐ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼

☐ 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼

☐ ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK

T 718.672.8000

JACKSON HEIGHTS, NY 11370

* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA

T 510.796.9000

39300 CIVIC CENTER DR.
SUITE 170 FREMONT, CA 94538
FREMONT, CA 94538

Asian International Foods Indian Grocery Store

ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ

- ਗਰੋਸਰੀ
- ਸਬਜ਼ੀਆਂ
- ਮਿਠਾਈਆਂ

1950 West Columbia Ave., Battle Creek (MI)

Ph#269-288-0574, 269-420-8135

Punjab Times

Established in 2000
12th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:
Mandeep Singh

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

Corrpondents
Mann Mandeep
Bureau Chief
661-889-1927
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusettes, Washington, New York, Missouri

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 85 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer
The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.
Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.
All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ

ਉਧਰ, ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਘਾਟ ਵਿਖੇ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15 ਅਗਸਤ ਤਕ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ 16 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਵਿਖੇ ਫਿਰ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਮੁਖੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਫਰ ਤੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਚਿੱਠੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਮੁਖੋਟਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਵੇ।
ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ 'ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਈਮਾਨਦਾਰ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਡਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਉਲਟਾ ਕਦਮ ਹੀ

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਲਈ ਅਰਦਾਸ

ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਲ ਖਾਲਸਾ, ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ) ਵਲੋਂ ਦਸਤਖ਼ਤ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ।
ਉਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਐਂਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਅਪੀਲ ਲਈ ਨਾਮੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਪਕਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਮੇਤ ਸੁਮੱਚੀ ਕੌਮ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 6886 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।
(ਹੋਰ ਖਬਰਾਂ ਸਫ਼ਾ 24 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ)

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ 3 ਮਹੀਨੇ ‘ਚ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ

ਬਠਿੰਡਾ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1984 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਆਸ ਜਾਗਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਇਦ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਕਤਕਤਡੂਮਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ

ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ‘ਭੇਤਪੂਰਨ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਤੇਵਰ ਤਿੱਖੇ ਕੀਤੇ: ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਜੁਆਬੀ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ

ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ 1100 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ

ਹਰਿਦੁਆਰ: ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੀ 1100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਨਤਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਵਲੋਂ 426.19 ਕਰੋੜ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਟਰੱਸਟ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਉੱਤੇ 751.02 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਆਡਿਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਡਿਟ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਦੋ ਸਾਲ

ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਜਾਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਨਾਂ ਲਏ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ

ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਹ ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਾਲੇ ਧਨ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਪੁੱਠੀ ਪੈਣ ਲੱਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ‘ਆਸਥਾ’ ਚੈਨਲ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਸਾਬਕਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ’ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਇਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ 2009-2010 ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 19.26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ।
ਸਰਕਾਰ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦਾ ਹੈ। ਜੈਨ ਵੀ ਆਸਥਾ ਚੈਨਲ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਿਰੇਨ ਦੋਸੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਓ.ਪੀ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰਲਾ ਘਮਸਾਣ ਜਾਰੀ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਸਿਬੀਆ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਡਟੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਝਿੜਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰਲਾ ਘਮਸਾਣ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਦੋ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਨੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੀ ਨੇਤਾ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਤੇ ਭੁਲੱਭ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫੀ

ਮੰਗ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਦੋਵਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੋਹੀਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ।
ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਰਵਿੰਦ ਖੰਨਾ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ‘ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ। ਸ. ਸਿਬੀਆ ਨੇ ਤਾਂ ਅਰਵਿੰਦ ਖੰਨਾ ‘ਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਆਗੂ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਹੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਘੜ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ. ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਸਿਬੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਆਫੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ

ਕਿ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਲਮਬੰਦ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਕੇਸ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਮਗਰੋਂ 21 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 1 ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੋ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਜੀਪ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ

ਲਈ ਭੜਕਾਇਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਕ ਭੀ ਸਿੱਖ ਬਚਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਏ, ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖੋਂ ਕੇ ਪਨਾਹ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੇ ਭੀ ਘਰ ਜਲਾ ਡਾਲੇ।” ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀੜ ਭੜਕ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫੂਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਪੜਤਾਲੀਆ ਅਫਸਰਾਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਪਾਂਗਰਕਰ ਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਨਿਲ ਯਾਦਵ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.) ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮਦੇਵ ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੌਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ	ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)	ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹੈਪੀ ਹੀਰ
--	---	--

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੰਗਾਰਿਆ

ਸੁਜਾਨਪੁਰ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ।

ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁੱਦੇ ਚੁਣ ਲੈਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਣ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਬਹਿਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 4 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਨਾਨਗਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਭੋਆ ਤੇ ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਗੱਲ ਉਭਰੀ ਹੈ ਕਿ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਕਿਰਕੀ ਤੇ ਬਦਲੇਧੋਰੀ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਪੰਚ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਦਲਾਲੂਓ ਭਾਵਨਾ ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਫੈਸਦਾਰੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਜੰਗ ਮੁੜ ਭੜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੁਰਾਣੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੱਤਾ ਲਈ ਚਲ ਰਹੀ ਠੰਢੀ ਜੰਗ ਗਰਮਾ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕਾਰਜਸਾਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਣਖੀ ਨੂੰ ਸੈਟਰਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਯਤੀਮਖਾਨਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਵੇਂ 108 ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਅਣਖੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਚੱਢਾ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਅਣਖੀ ਵੱਲੋਂ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ 16 ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਸਾਬਕਾ ਐਮ.ਪੀ., ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੱਥੂਨਗਲ ਸਾਬਕਾ

ਵਿਧਾਇਕ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਸ. ਅਣਖੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਚੱਢਾ ਵੱਲੋਂ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ

ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ

ਹੈ, ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਣਖੀ ਨੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜੱਜ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੈਟਰਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਦੇ ਪੱਕੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਢਵਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੁਣ ਤੱਕ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ 12 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 3 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ 108 ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਚੱਢਾ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਉਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

G1 Logistics Inc.

Wanted Owner Operators

Local and Over
the Road
Dry & Reefer Loads
ਹਰ ਹਫਤੇ 2000 ਤੋਂ 3000
ਡਾਲਰ ਕਮਾਓ
Hook & Drop.

Contact: Jodh Singh
Ph:630-669-7175, 630-626-4166

Easy Travel Inc.

Consolidator of Major Airlines

ਸਸਤੀਆਂ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

Detroit-Delhi \$1110
Chicago-Delhi \$1050

Tel: 734-451-9526, Toll Free 866-51-INDIA

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ
ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

Best Way Travels & Tour Inc.

Since 1975

6353 N Claremont
(Corner of Devon & Claremont)
Chicago, IL 60659

Best Fares For India/
Pakistan.

Europe 50% Discount
Business Class.

Ph:773-465-4949, Fax:773-465-8599

\$5,000 Guaranteed

Saving on your purchase or I will.
Pay you \$1,000 Cash!

For More Info.: 888-760-3069

ID#3008

GP Singh

Bankowned

\$131,000

Carol stream \$630 Payment
Beautiful and Clean.
Great Neighborhood, 3B.R., 2
Bath. Starter Home. Why Rent?
Free Info. 1-888-760-3069
ID#3301

\$140,000

Elgin \$680 Payment
Quite Street Bright Family
Room. Private Shaded Backyard.
Open Layout. Great Opportunity.
Free Info. 1-888-760-3069
ID#3302

\$280,000

Elgin \$1275 Payment
New community. Good School.
Walking distance to park. Full
Basement. Custom patio.
Free Info. 1-888-760-3069
ID#3303

Bankowned

\$159,000

Lombard \$746 Payment
Great Investment. Wonderful
Area. Finished Basement. Easy
access to Hwy. Large Driveway.
Free Info.: 1-888-760-3069
ID#3304

Bankowned

\$160,000

Elgin \$746 Payment
Great opportunity First time home
buyer. Walking distance to school
& park. Clean and New safe Area.
Free Info.: 1-888-760-3069
ID#3305

\$145,000

Glendale Heights \$715 Pmt.
Beautiful home on a corner lot.
Open floor plan with large fam-
ily room. Upgraded Kitchen.
First time buyer delight.
Free Info.: 1-888-760-3069
ID#3306

Call GP Singh Realtor/Mortgage Broker 630-942-8004
Statewide Home Realty

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਫਿਰ ਭਖੀ

ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਖਿਊਰੋ): ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਿਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਟਕਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੀ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਟਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾ ਕਿ ਇਸ 'ਚ ਮਿਲੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਲਾਹਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਚਲਾਕੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਲਾਹਾ ਇਹ ਵੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਾ 'ਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਸਲ ਮੁਫਤ 'ਚ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੇਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਹੁੰਦੀ।

ਹੁਣ ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰਖਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੇਗੀ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਆਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਟਾਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਰੋਅ 'ਚ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਤਾਂ ਰਾਜ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇਗੀ। ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਤਾ 'ਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜੇਕਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ

ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਜੇਤੂ ਲਹਿਰ ਦਾ ਲਾਹਾ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇਗੀ। ਹੁਣ ਜਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਤਿਆਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਚ. ਐਸ. ਬਰਾੜ ਦਾ ਖੁਦ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅਰਸਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਓਧਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920 ਵਲੋਂ ਫੋਟੋ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ

ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਬਾਦਲ ਦਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ : ਨਲਵੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਡਹਾਕ) ਦੇ ਇਕ ਧੜੇ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਉਪਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਹੀ ਇਸ ਦੇਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 2009 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਮਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਬਾਦਲ ਦਲ, ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 1925 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1952 ਤਕ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। 1952 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1965 ਵਿਚ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1996 ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2004 ਤੇ ਫਿਰ 2009 ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ। ਸ. ਨਲਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਐਕਟ 1925 ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਰਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਦਲ ਦਲ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920 ਵੀ ਬਾਦਲ ਦਲ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920) ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਡਹੇੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਪੁਆਈਆਂ ਜਾਣ ਪਰ ਅੱਜ ਤਕ ਇਸ ਮੰਗ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਮਈ 'ਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ

ਲਟਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਝੰਡਾ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਮੁੜ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਡਹਾਕ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੰਡਾ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕਰਨਾਲ ਤੋਂ ਵਿੱਢੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਯਮਨਾਨਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਲੱਗ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ 3 ਲੱਖ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੀਰੀ

ਪੀਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਨ

ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਗੋਦੜੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1978 ਵਿਚ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਸਕਾਊਟ ਦਾ ਦਫਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਰਵ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਲੇਖਕ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਸਰੀ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ (68) ਦਾ ਸਰੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਗਿੱਲ ਨੇ 10 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ। 2007 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਡਨੀ 'ਚ ਨੁਕਸ ਵੇਲੇ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਕਿਡਨੀ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਸਥਿਤੀ ਕਾਬੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਰਹੀ ਪਰ ਜੁਲਾਈ, 2010 ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੈਂਸਰ ਨੇ ਸ. ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਢੁੱਡੀਕੇ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ 'ਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ।

ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੰਚ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ

ਵੀ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਡਾ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ (88 ਸਾਲ) ਦਾ 9 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਮੋਨੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. 'ਚ ਇਲਾਜ ਚੱਲਿਆ। ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ਦਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਸੈਨੇਟਰ ਤੇ ਸਟੱਡੀ ਚੇਅਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਡਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ 'ਸੱਸੀ ਦੇ ਰੁਮਾਂਸ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ' ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ. ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ਨੇ ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀ ਚੇਅਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ

**ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਰੇ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਐਨ
ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ**

ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ

'ਐਕਸੀਲੈਂਸ ਇਨ ਲਿਟਰੇਚਰ' ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਐਵਾਰਡ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਐਮ.ਏ., ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ., ਡੀ. ਲਿਟ, ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਆਨਰਜ਼, ਐਫ. ਆਰ. ਏ. ਐਸ. (ਲੰਦਨ), ਐਮ.ਐਸ.ਏ. (ਪੈਰਿਸ) ਤੇ ਐਮ.ਬੀ.ਐਸ. (ਐਡਿਨਬਰਗ) ਸਨ। ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਹੇ।

ਇਥੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਇਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਐਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਫੈਲੋ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਖੋਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਿਗਰਾਨ ਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਰਿਸਰਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ

ਫੈਲੋ ਰਹੇ। ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਸੂਫੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਇਕ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ 200 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖੋਜ ਪਰਚੇ ਲਿਖੇ। ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸਰਹੰਦ ਫਤਹਿ ਦਿਵਸ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮਰਾਈਟਿਸ ਡਾ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ।

ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਪਟਿਆਲਾ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਕਰੀਬ 71 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੁੜ ਦੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਬੁੱਢੀ ਗਰਾਮ ਸਮਾਜਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੇ ਦਿਖਾਈ।

ਫਰਵਰੀ, 1941 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੁੜ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਜਥੇਦਾਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੇ ਹਲਕਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ। ਕਰੀਬ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਸਨ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਵਪਾਰਕ ਰੁਝੇਵੇਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜਨਤਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੀ.ਐਮ.ਓ. ਦੀ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ 2.7

ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਲੀਡਰ ਜਾਰਜ ਅਲੇਨ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ। ਅਲੇਨ ਨੂੰ 2006 ਵਿਚ ਸੈਨੇਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲੇਨ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਵਰਜੀਨੀਆ ਸੈਨੇਟ ਸੀਟ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਮਿਆਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਖਾਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ 90 ਲੱਖ ਦਾ ਮਕਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਸੰਤ ਕੁੰਜ ਵਿਚ 88 ਲੱਖ ਦਾ ਫਲੈਟ ਹੈ।

ਦੋ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਕਮਲ ਨਾਥ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੁਰਲੀ ਦਿਓਰਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਮਲ ਨਾਥ ਨੇ ਕੁੱਲ 23 ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਦਿਓਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ 1.4 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਅਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 35 ਲੱਖ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ 2 ਕਾਰਾਂ,

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਸਰੀ: ਇਥੋਂ ਦੇ ਨਿਊਟਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ 43 ਸਾਲਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਉੱਪਲ ਉਰਫ ਮਾਣੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਜਦੋਂ 12 ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਉੱਪਲ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿੱਠੀ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਆਮ ਘਟਨਾ ਨਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਮਿਥ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਉੱਪਲ ਲੰਮਾ ਉੱਚਾ ਤੇ ਤਕੜੇ ਜੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ ਤੇ ਅਕਸਰ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

Matrimonials

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ

Indian Attorney in 60s, Height 5'-6", slim body, is looking for a sincere, educated, God fearing, companion, caste no bar, serious inquiries only. email: Ph - 323-573-9315, Email: singhb1@yahoo.com

ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਖੁਬਸੂਰਤ 25 ਸਾਲ, 5'-11" ਗੁਰਸਿੱਖ ਢਿਲੋਂ ਜੱਟ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 847-454-4062

US/Canadian citizen girl sought for Canadian citizen Kamboj Sikh cleanshave boy 27, 5' 7", Chem. engg., working with SNC Lavalin. No bars. Pl. contact: e-mail at: ravhanda@hotmail.com

ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਲੀਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼ੱਰੀਅਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਆਗਾ ਰਫੀਕ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ 'ਏਸ਼ੀਆ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਨ ਲਾਈਨ' ਦੇ ਬਿਊਰੋ ਚੀਫ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਨਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਓਹਾਇਓ ਅਤੇ ਓਹਾਇਓ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਲਈ ਪੱਕੇ ਰੂਟ ਲੋਡ ਚੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਾਗਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਰਤ ਭੁਗਤਾਨ

Dry and Reefer loads

ਕਾਲ ਕਰੋ: 765-610-9795

Satwant Kaur Takk

Lose Weight Feel Great

ਮੈਂ ਇਹ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 40 ਪੌਂਡ ਭਾਰ ਘਟਾਇਆ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਰ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ।

Before: 165 Lbs. After: 125 Lbs. Lost 40 Lbs.

All Herbal, American Doctors' formulated and Guaranteed Results

ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜੀ ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਤੀਜੇ

Business Opportunity

International Company looking for serious people to work from home-part time or full time. Great earning potential, full training and support provided. To attend training in your area and For more info. call:

Surjit Singh or Satwant K. Takk Cell:

(416) 889-9886

Sukhpreet Kaur Indiana

Ph: 317-884-3557

www.safeandeasyweightloss.com

e-mail: sstakk@hotmail.com

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Good Pay Weekend Home

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

**ਫੋਨ 317-837-4279
317-408-3211**

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ Punjabi Dhaba North Shore Banquet

Fine Indian Cuisine

Restaurant & Banquet Hall

2525 W. Devon Ave., Chicago IL 60659

Lunch & Dinner Buffet

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬੁਕ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੇਵ ਜਾਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

773-262-2080, 773-764-9392

ਅਸੀਂ ਨਾਨ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ ਤੰਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਤੁਹਾਡੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਪਰੋਸਦੇ ਹਾਂ

ਅਮਰੀਕੀ ਜਿਊਰੀ ਵੱਲੋਂ ਤਹੱਵਰ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਖ਼ਫਾ

ਲਸ਼ਕਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡੈਨਮਾਰਕ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕ ਤਹੱਵਰ ਹੁਸੈਨ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਉੱਝ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੇ ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 30 ਸਾਲਾ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਰਾਣਾ ਨੂੰ 26/11 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਿਊਰੀ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। 50 ਸਾਲਾ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹਾਲੇ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜੱਜ ਹੈਰੀ ਡੀ. ਲੈਨਿਨਵੈਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਕਾਰਟੂਨ ਛਾਪਿਆ ਸੀ, 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬਜ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਰਾਣਾ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਪੀਲ ਕਰਨਗੇ।

ਉਧਰ ਜਿਊਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਪੈਟਰਿਕ ਜੇ. ਫਿਟਜ਼ਜ਼ੇਰਾਲਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚੋਂ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਊਰੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕੀ ਜਿਊਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨਿਰਾਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਕਾਫੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚਲੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਯੂ.ਕੇ. ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਣਾ ਨੂੰ 26/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਲਈ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਰਾਣਾ ਤੇ ਡੇਵਿਡ ਹੈਡਲੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਤਹੱਵਰ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਵੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਪਾਕਿ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਲਈ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਸਬੂਤ ਸਹੀ

ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਰਾਣਾ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਉਧਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦੇ ਤਹੱਵਰ ਰਾਣਾ ਤੇ ਡੇਵਿਡ ਹੈਡਲੀ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਉਹ 26/11 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਏ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਏ। ਇਹੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਤੇ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਹੈਡਲੀ ਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਮੁੜ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ!

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 26/11 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਹੱਵਰ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਹੈਡਲੀ ਤੋਂ ਮੁੜ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਣਾ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜਿਊਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫੈਸਲਾ ਪੁੱਜ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹੈਡਲੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਖੇ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਕਬਾਲ-ਏ-ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੇਵਿਡ ਹੈਡਲੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਰਸਾਈ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮਾਰਕ ਟੋਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈਡਲੀ ਤਕ ਦੁਬਾਰਾ ਰਸਾਈ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਗੌਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ-ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਾਰਕੁਨ ਹੈਡਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ 'ਚ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੈਡਲੀ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਸਣੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ 12 ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕਬਾਲ-ਏ-ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 160 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਹੈਡਲੀ, ਰਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਮੰਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਰਾਏ ਲਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ: ਅਈਅਰ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਤਹੱਵਰ ਰਾਣਾ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਮਣੀ ਸ਼ੰਕਰ ਅਈਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਈਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਰਾਣਾ 26/11 ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਹੈਡਲੀ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਸ਼ਾ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੱਕਾ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੱਕਾ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ 2007 ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਉਹ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

ਫੈਡਰਲ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਫ.ਆਈ. ਏ.) ਦੇ ਇਸਤਰਾਸ਼ਾ ਨੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਸਥਿਤ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਰਾਣਾ ਨਿਸਾਰ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਭਗੋਤਾ' ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬਾਈ ਹਿਰਾਸਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸਬਾਈ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਲਾਵਤਨੀ ਹਵਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਤਰਾਸ਼ਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਦੀ ਚੱਲ ਤੇ ਅੱਜਲ ਸੰਪਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਦੇ ਅਸਾਇਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਫਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣੇ...
ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography
(with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN

(725-7926)

(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767

E-mail: raj@syanvideo.com

or visit at: www.syanvideo.com

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ

ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ

ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਬੜ੍ਹਨਾ

ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਡਾਕਟਰ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ: ਕਾਂਗਰਸ ਗਰਮ, ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨਰਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਘੁਟਾਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀਆਂ ਭਾਲੀਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੇ ਪੁੱਡੁਚੇਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਾਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਐਮ. ਕਰੁਨਾਨਿਧੀ ਦੀ ਧੀ ਕਾਨੀਮੋਤੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਝ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 'ਚ ਅੰਨਾ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਜੈਲਿਲਤਾ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬੇਯਕੀਨੀ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦਿਆਂ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਾਨੀਮੋਤੀ

ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਉਤੇ 'ਦੁਹਰੇ ਮਿਆਰ' ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਐਮ. ਕਰੁਨਾਨਿਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਹਿਮ

ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਮੁਖੀ ਐਮ ਕਰੁਨਾਨਿਧੀ ਦੀ ਧੀ ਕਾਨੀਮੋਤੀ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤਣ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ।

ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੀਮੋਤੀ

ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ 6 ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ 18 ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਤੀਜੀ ਵੱਡੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰ ਤਿੱਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੇ ਪੁੱਡੁਚੇਰੀ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੀ ਹਾਰ ਲਈ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਮਿਆਜ਼ਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਸਾਲੇ 'ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਦੇਸ਼' 'ਚ ਲਿਖੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਤੇ ਲੇਖ 'ਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਪਾਦਕੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੇ ਪੁੱਡੁਚੇਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਘੁਟਾਲੇ ਨੇ ਭੱਠਾ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਾਲੇ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਲੇਖ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

The Karn Gill Radio Show
TUESDAY(S)
8:00 PM til 9:00 PM
680/690 AM

Karn Gill, Realtor
44644 Ann Arbor Road Suite A
Plymouth, MI 48170
Cell: (734) 612-9984
Email: KarnGill@Hotmail.com
Website: www.KarnGill.com

COLDWELL BANKER
Preferred, Realtors

Serving Michigan's Greater Detroit Communities

Topics:
-Bollywood Movie Songs
-Discussions / Debates
-Community Events
-Every Day Issues
-Interviews

Language:
- Hindi
- English
- Punjabi
- Gujarati
- Urdu

If you want to buy or sell a home in Michigan always go with the winner!

Sistar Mortgage
Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 262-0156 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਜੋਰਦਾਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੁਣ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
- ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733
Yuba City Ph: 530-383-2785

4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

ਟਰੱਕ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਫਰੀਵੇ ਉਤੇ ਸਥਿਤ
ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਡੀਜ਼ਲ ਟਰੱਕ
ਮਕੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਤੁਰੰਤ ਕਾਲ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ
ਫੋਨ: 317-550-1900

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 18 ਜੂਨ 2011

ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤੋਂ ਵਾਹਵਾ ਉਬਾਲ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਬਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ-ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਫਲ ਓਪਰੇਸ਼ਨ, ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰੂ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਗਾਵਤ ਨੇ ਇਸ ਉਬਾਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਅੰਦਰ ਫ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜੋ ਕਲੇਸ਼ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਲੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਿੜਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਬਾਲੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਅਰਬ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੱਕ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਉਤੇ ਬਹੁਤਾ ਰੰਗ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਹਰ ਗੋਟੀ, ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਉਤੇ ਜੋ ਉਡਦੀ ਜਿਹੀ ਨਿਗੂ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਬਾਲ ਫਿਲਹਾਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਾਝੋਂ ਪੂਰੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਨ ਤੋਂ ਫਿਲਹਾਲ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਅਜੇ ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਹੁਤਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੜ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਅਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋਰ, ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹਾਰਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣਾਈ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਵੱਲ ਮੁੜਨੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਘੜੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਕੈਰੀਅਰ ਲਈ ਪਰਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਵਕਤ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਏਜੰਡਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ਮਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਮਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਆਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਸਿਆਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਏ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋੜੀ ਸਿਆਸਤ ਇਹ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤਵਾਜ਼ਨ ਵਿਗੜਨ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਬੁਰ ਵੀ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਇ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਖਾਮਿਆਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਗਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ, ਦੋ-ਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਵਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ ਉਤੇ ਚੱਲੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਕਾਂਗਰਸੀ ਖੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਗਲੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਵੱਕਅਤ ਉਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੂਪ ਦੇ ਸਕਣ। ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਅਕਾਲੀ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਦਾ ਦੂਜੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ-ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਧਰਨਿਆਂ-ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ-ਵਿਖਾਵਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੁਣ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਰੜਕਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਕਸਲੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇੰਨੇ ਕੁ ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਬੱਝਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਬਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸੁੱਚੀ ਸਿਆਸਤ ਫਿਲਹਾਲ ਨਦਾਰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਆਪਾ-ਧਾਪੀ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਸੁੱਚੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਧਾੜੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗ ਦਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ!!

ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਨਾਹੀਂ, ਗੋਰ ਪਿਆ ਕੋਈ ਹੋਰ

ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਤਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਜੋਂ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਹੁਸੈਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਂਜ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇੰਨਾ ਨਾਮੀ ਅਤੇ ਦਮਦਾਰ ਬੰਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਚਰਚਾ ਉਸ ਦੀ 96 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ 16 ਸਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਿਆਸਤ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੇ! ਹਿੰਦੂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੇ ਹੁਸੈਨ ਵੱਲੋਂ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁਸੈਨ ਜਲਾਵਤਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੜ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਲਈ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ। ਉਂਜ ਜੇ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਲੜਨੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੀ ਮਾਅਨੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਲਾ? ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਲੈਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਸਮਕਾਲੀ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਜੀਦਾ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹੁਸੈਨ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸਿਆਸੀ ਕਾਂਵਾਰੋਲੀ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਆਸਤ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਭਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਲਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਭਾਰਤੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਜਤਿਨ ਦਾਸ ਇਸ ਮੌਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਸਾਡੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਸੀ। ਜਤਿਨ ਦਾਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਿਆਸੀ ਕਾਂਵਾਰੋਲੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮ ਹੈ।

ਜਿਸ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ ਪਸ਼ੂ ਬਲ ਨਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ 1996 ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ ਸੀ। ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਸਤੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਡਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਅਠਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਅਕਾਊਟੈਂਟ ਬਾਪ ਦੇ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਂ ਚਲਾਣਾ ਘਰ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਘੜਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਝਰੁੱਲੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਮਾਧੁਰੀ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, ਤੱਬੂ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਰਾਓ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੈਨਵਸਾਂ ਉਤੇ ਬਿੰਬਾਂ ਵਜੋਂ ਹੀ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ। ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਸਕੂਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ-ਕਾਪੀਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣਾ ਅਤੇ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਣਾਉਣਾ ਉਸ ਦਾ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਕੰਮ ਸੀ।

ਕਲਾਕਾਰ ਬਣਨ ਲਈ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਉਹ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਤਾਉਮਰ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਚਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਿਆ। ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਐਫ.ਐਨ. ਸੂਜਾ ਅਤੇ ਐਸ. ਐਚ. ਰਜਾ ਵਰਗੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਆਰਟਿਸਟ ਗਰੁੱਪ (ਪੈਗ) ਦਾ ਬਾਨੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਯੂਰਪੀ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਯੂਰਪੀਨਾਂ ਦਾ ਚੋਖਾ ਅਸਰ ਸੀ ਪਰ ਹੁਸੈਨ ਇਸ ਸਮਝ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮੀ ਬੋਰਡਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕੰਧ-

ਚਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਕੈਨਵਸ ਉਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ। ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1951 ਵਿਚ ਉਹ ਚੀਨ ਗਿਆ। ਨਿਰੋਲ ਉਸੇ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ 1952 ਵਿਚ ਜਿਉਰਿਖ ਵਿਚ ਲੱਗੀ। ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ 1961 ਵਿਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਦਾ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਮ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਹਿਦਾਇਤਕਾਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਫਿਲਮ 'ਬਰੂ ਦਾ ਆਈਜ਼ ਆਫ ਦਾ ਪੇਂਟਰ' ਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ 'ਗੋਲਡਨ ਬੀਅਰ'

ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ।

ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਕੈਨਵਸਾਂ ਉਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗ਼ਾਲਿਬ, ਇਕਬਾਲ ਅਤੇ ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫ਼ੈਜ਼ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਆਖ਼ਰੀ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਲੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਬਤ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕੰਮ ਕਤਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਅਰਬੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਉਤੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਵਾਦ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕੈਨਵਸ ਉਤੇ ਬਾਤਾਂ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਾਬਲੋ ਪਿਕਾਸੋ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਵਾਲਾ ਚਾਰਖਾਨਾ, ਗੁੜੇ ਰੰਗ, ਤਿੱਖੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲੇ-ਸਫੇਦ ਲਹਿਰੀਏ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਅਖ਼ਾਤਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ 1971 ਵਿਚ ਸਾਓ ਪਾਉਲੋ ਵਿਚ ਪਾਬਲੋ ਪਿਕਾਸੋ ਨਾਲ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ 'ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਿਕਾਸੋ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਕਾਸੋ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਕਲਾ ਦੀ ਕਿਉਬਿਸਮ (ਚਾਰਖਾਨਾ) ਸ਼ੈਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਿਕਾਸੋ ਆਪਣਾ ਆਲਮੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਵਾਲਾ ਚਿੱਤਰ 'ਗੁਐਰਨਿਕਾ' ਸਪੈਨਿਸ਼ ਖ਼ਾਨਾਜੰਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜੰਗ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਫੱਕਰਾਂ ਵਾਲੀ ਦਿੱਖ, ਰਮਤਾ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਮੱਠਾ ਜਿਹਾ ਝੱਲ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਵਰ ਅਤੇ ਸਰਾਪ ਬਣਿਆ। ਇਹ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਲਕੱਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਫਤਨ ਤੁਰਿਆ ਦਰਖ਼ਤ ਦੇਖ ਉਸ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਸੌਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਜੁਰਾਬਾਂ ਪਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬੁਰਸ਼ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਬੁਲੰਦ ਰੁਤਬਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਪੱਕਾ ਸਟੂਡੀਓ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਹਰ ਕੱਚੀ-ਪੱਕੀ ਠਾਹਰ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਚਿੱਤਰ ਉਤੇ ਉਘੜਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਉਹ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਫਰਸ਼ ਅਤੇ ਗ਼ਲੀਚੇ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰਜਾਨਾ ਉਸ ਨੇ ਬਬੇਰੀ ਵਾਰ ਭਰਿਆ।

ਆਲੋਚਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਦੀ ਸਮਝ ਸੀ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਲਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਦਸ ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੀ ਕੈਨਵਸ ਉਤੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈ। ਬੁਢੇਪੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਮਦਰਦ ਨੂੰ ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰ ਉਹ ਦਿਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ? ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਦੀਪਅੰਜਨਾ ਪਾਲ ਨੇ

ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਵੀ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਬੁਰਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ!

ਘੋੜਾ ਉਸ ਦਾ ਅਹਿਮ ਬਿੰਬ ਰਿਹਾ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਬੇਮੁਹਾਰੇਪਣ, ਤਾਕਤ, ਮਰਦਾਨਗੀ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਤੱਕ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਇਸੇ ਬਿੰਬ ਦੇ ਲਾਗੇ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਂਦਰ, ਹਾਥੀ, ਔਰਤ, ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦਾ ਉਕਸਾਹਟ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚਾਰ ਆਨੇ ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੇ 16 ਲੱਖ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਲਸ ਭਾਰਤੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਚਿੱਤਰ ਕਲਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵੱਢ-ਮਾਰਵਾਂ ਯੁੱਗ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਵਾਂ ਸਿਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਤਰ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਬਰਖਾ ਦੱਤ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਤੂ ਜੋ ਕਹੇ ਤੋਂ ਉਨਵਾਨ ਬਦਲ ਦੂ, ਇਕ ਉਮਰ ਦਰਕਾਰ ਹੈ ਅਫਸਾਨਾ ਬਦਲਨੇ ਕੇ ਲੀਏ। ਇਹ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਿੱਤਰ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਬਣਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਤਰ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਨਿਮਾਣੇ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।" ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਾਉਮਰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਨੂੰ ਤੇਹੜੇ ਵਜੋਂ ਚਿੱਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ, "ਮੈਂ 92 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਅਜੇਤੂ ਹਾਂ।" ਸੈਂਕੜਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਸਚਿਨ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਾਰ 96 ਦੌੜਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਦਾ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" ਉਸ ਨੂੰ ਸਚਿਨ ਵਾਂਗ ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਕਦੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਸੁਆਦ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਦੌੜ ਦਾ ਲਿਆ।

ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਲਾਕਾਰ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾ ਪਤਰਚੀਏ ਨਿੱਕ ਕੋਹਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਬਰਤਾਨੀਆ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ (ਹੁਸੈਨ) ਨੇ ਇੱਥੇ ਅੰਤਿਮ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਦੀ ਬੇਸੁਆਦੀ ਰਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਲਮੀ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੌਣ ਸੀ? ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਅਣਜਾਣਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੰਗਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ 2006 ਦੌਰਾਨ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਉਸ ਤਬਕੇ ਦੀ 'ਕਦਰ' ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਠੇਸ ਲੱਗਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠੀ। ਕੌਮੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ ਸੀ।" ਸਮੇਂ-ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਉਲੰਘ ਕੇ ਸਾਂਝ ਦੇ ਪੁਲ ਉਸਾਰਨਾ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲ ਪਸੰਦ-ਨਾਪਸੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਮੌਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕ ਕੋਹਨ ਨੇ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚਲੇ ਪੁਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ-ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸਾਡਾ ਹੈ। ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਾਇਦ ਕਬਰ ਵਿਚ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, "ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਨਾਹੀਂ, ਗੋਰ (ਕਬਰ) ਪਿਆ ਕੋਈ ਹੋਰ।"

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਤਿਆਗੀ ਤੇ ਵੈਰਾਗੀ?

ਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਹਿਣ ਦੇ ਲੈਣ ਸੁਪਨੇ, ਐਪਰ ਨਫਰਤਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰੀਆਂ ਨੇ। 'ਕਾਲੇ ਧਨ' ਦਾ ਨਿਰਾ ਸਟੇਟ ਕਰਿਆ, ਹੋਣ ਡਰੀਆਂ ਇਹ ਚੋਣ ਤਿਆਗੀਆਂ ਨੇ। ਬਣਿਆ ਪ੍ਰੋਹਿਤ, ਕੋਈ ਸਾਧਵੀ, ਬਾਲ-ਯੋਗੀ, ਨਾਲ 'ਭਾਜਪਾ' ਸਭ ਦੀਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਬਾਹਰੋਂ 'ਯੋਗ' ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ 'ਬਿਪਰ-ਜੋਗ', ਤਾਰੀਓਂ 'ਕੇਂਦਰ' ਤੋਂ ਪਈਆਂ ਕਰਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਫੀਸ ਲੈਣਾ ਏ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਚੇਲਿਆਂ ਤੋਂ, ਕੋਸ਼ਾ ਗੁਰੂ-ਘੰਟਾਲ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ। ਸਾਂਝੀ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਕਰੋੜ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਐ, ਧੰਦਾ ਦੇਖ ਲਓ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿਆਗੀਆਂ ਦਾ!

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀ ਚਾਲਾਂ

ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਬਿਦਵਾਈ

ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ (ਯੂ.ਪੀ.ਏ.) ਇਸ ਲਈ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਆਸ ਲਾਏ ਹਨ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ 'ਤੀਜਾ ਬਦਲ' ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਧੇਰੇ ਦੋ-ਧਰੁਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਦਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੇ ਅਰਥਹੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਰਟੀ' ਜੋ ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ, ਬੇਜੋੜਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ; ਹੁਣ ਫੁੱਟ, ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਭੱਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਮੈਲੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਾਈ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ ਜਾਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੁਣ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਆਗੂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਮ-ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰੂਆਮ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਜੇਤਲੀ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾਟਕ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮ ਰੈਡੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਾਇਆ ਜੋ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਬਲਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਾਣ ਖੁਦਾਈ ਮਾਫ਼ੀਆ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ 'ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ' ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਿਖਰਲੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹੁਣ ਜਨਤਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ

ਗਡਕਰੀ ਚਾਹੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਪਈ ਇਹ ਦਰਾੜ ਜੱਗ-ਜਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੇਤਲੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਹਿਤ 'ਆਉਟਲੁੱਕ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜੇਤਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਝ 'ਨਰਮ' ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੁਕਵੀਂ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਾਜ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ

ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਾਜ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਦੇ, ਉਸ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਲਾਕੀ ਭਰੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਜੋ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਦ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਯਤਨ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਚੁਸਤੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਬੇਹੂਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿ

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਆਸ ਲਾਏ ਹਨ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ 'ਤੀਜਾ ਬਦਲ' ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਧੇਰੇ ਦੋ-ਧਰੁਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਦਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੇ ਅਰਥਹੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਰਟੀ' ਜੋ ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ, ਬੇਜੋੜਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ; ਹੁਣ ਫੁੱਟ, ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਭੱਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਮੈਲੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਾਈ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ ਜਾਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੁਣ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪਵਾਈਆਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜੀ. ਕਰੁਨਾਕਰ ਰੈਡੀ, ਜੀ. ਜਨਾਰਦਨ ਰੈਡੀ ਅਤੇ ਬੀ. ਸਰੀਰਾਮੂਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਾਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਸਵਰਾਜ ਨੇ 1999 ਵਿਚ ਬੇਲਾਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੈਡੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲੜੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਰੈਡੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਰੈਡੀ ਭਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ 'ਦੇਵੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰੈਡੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ

ਇਸ ਦੀ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕੋ-ਇਕ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਦਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਭਾਜਪਾ ਜੋ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਰਨ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। 2009 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਭਾਜਪਾ ਸਿਰਫ਼ 10 ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਥੇ 57 ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀਆਂ

ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤੀਜੀ ਥਾਂ ਵੀ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ 21 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸੀਮਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਬਹੁਤੇ

ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਖਰਾਬ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੁਪਤ ਰਣਨੀਤੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੋਕ ਦਲ, ਕੁਰਮੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਅਪਨਾ ਦਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਧੜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੀਮਤ ਗਠਜੋੜ ਕਰਕੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ) 'ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਗਠਜੋੜ ਬਣ ਸਕੇ।

ਪਾਕਿ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕੌਣ ਬਣਾਏਗਾ?

ਵੱਧ ਉੱਠੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂ ਮੀਆਂ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲ ਅਸਮਰਥਾ ਜਾਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਅਸਮਰਥਾ ਲਈ ਫ਼ਿਟਕਾਰ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਸਮੇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਣਾਅ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ) ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਗ਼ੈਰ-ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਤਬਾਹਕੁਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਦੇ ਕਾਰਗਿਲ ਘਟਨਾਚੱਕਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੇ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ (ਨਵਾਜ਼) ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫ਼ੌਜੀ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨੇ ਜਨਰਲ ਅਯੂਬ ਖਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਜਸੱਤਾ ਦੇ

ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫ਼ੌਜਾਂ ਉਪਰ ਗ਼ੈਰ-ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਮੁਕੱਦਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਨਵਾਜ਼) ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸਥਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ। ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਤੰਤਰ ਵਿਚਲੇ ਤੱਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਸਥਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਸੀ, ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਖੰਭ ਕੁਤਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਚੋਖੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੈ ਅਤੇ ਐਬਟਾਬਾਦ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਣ ਦਾ ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਬਿਨ-ਲਾਦਿਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ ਸੱਪ ਝੁਲਸਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਅਤਿਵਾਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਜੋ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਨ

ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਚਲ ਰਹੇ ਯਤਨ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਬਟਾਬਾਦ ਘਟਨਾ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਅਸਾਥੇ ਨੂੰ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਬੇਸਮਝੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਰਣਨੀਤਕ ਸੰਸਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਗ਼ੈਰ-ਫ਼ੌਜੀ ਸਥਾਪਤੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਦੂਰੀ ਵਧਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਧੱਬਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ (ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਰਣਨੀਤਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਨਵਾਜ਼) ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਥਾਪਤੀ ਪੱਖੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਬਿਆਨ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ. (ਨਵਾਜ਼) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗਠਜੋੜ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ., ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ (ਕਾਇਦ), ਏ.ਐਮ.ਪੀ. ਅਤੇ ਮੁਤਾਇਦਾ ਕੌਮੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਆਦਿ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਬਟਾਬਾਦ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਘੱਟ-ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੇ

ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਵੱਡੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਜ਼ੇ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਖੁੱਸਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਗੁਜਰਾਤ, ਉੜੀਸਾ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਜਿਥੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਸੀਮਤ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਹੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗਠਜੋੜ 'ਤੇ ਕਈ ਘਪਲਿਆਂ ਦਾ ਕਲੰਕ ਵੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਵੀ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਕੌਮੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗ਼ੈਰ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖਰਚਾ 20 ਰੁਪਏ ਹੈ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ 15 ਰੁਪਏ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖਰਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਹੈ। ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਇਸ ਲਈ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਣਨੀਤਕ ਡੂੰਘਾਈ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਅੱਜ ਮੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਗਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲੇ ਬਣਾਉਣਾ ਵੰਗਾਰਪੂਰਨ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਲਾਈ ਜਾਵੇ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਵਜੂਦ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿੰਗੇ ਖਿਡਾਉਣਿਆਂ ਲਈ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੋੜ ਵਿਚ ਚੀਨ ਵਰਗਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ਵੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਫੀਰੀ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸਮਰਥਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਿਮਾਲਿਆ ਜਿੰਨੇ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਜਿੰਨੇ ਡੂੰਘੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ।

ਆਰਿਫ਼ ਨਿਜ਼ਾਮੀ

ਸ਼ਬਕਦਰ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਹੋਏ ਕਾਇਰਤਾ ਭਰੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦੀ ਕੋਰ ਦੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਗੁੰਝਲ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁੰਝਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੌਣ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ, ਅਤਿਵਾਦ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ?

ਅਸੀਂ ਐਬਟਾਬਾਦ ਵਿਚ ਉਸਾਮਾ ਬਿਨ-ਲਾਦਿਨ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਖੁਫ਼ੀਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਰਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਸਤਾਨ ਹਾਊਸ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹਿਣ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਅਤੇ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਭਰਤੀ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਫ਼ਤਵਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਰੁਟੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਤਾਲਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਾਮਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਲਿਬਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕਾਈ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਗਰੀਬ ਜਵਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆਈਆਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਾਮਾ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਠੀ ਧੁੜ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਬੈਠਦੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਬਾਅ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ

ਲੈ ਜਾ ਛੱਲੀਆਂ ਭੁਨਾਂ ਲਈਂ ਦਾਣੇ...!

ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਰ, ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ 'ਈ-ਮੇਲ' ਚੈਕ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭਰਾ ਦੇ ਆਏ ਸੁਨੇਹੇ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਛੱਲੀਆਂ ਚੱਬੋ ਜੀ!' ਦੇਖ ਕੇ ਕੰਨ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਤਸੁਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਫੋਟੋ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਘਦੇ ਹੋਏ ਕੋਲਿਆਂ ਉਪਰ ਭੁੱਜ ਰਹੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਰੁੱਤ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰੇ ਭਰੇ ਛੱਲੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਭਰਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਭੁੱਜਣ ਦੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਭਿੰਨੀ-ਭਿੰਨੀ ਸੁਗੰਧੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਦੋ-ਬਦੀ ਬਿਹਾਰੀ ਪਰਵਾਸੀ ਦੀ ਰੇਹੜੀ ਵਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਈ।" ਰੇਹੜੀ ਤੋਂ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਨਿੱਬੂ-ਚੇਪੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਘਰੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਚੱਬੀਆਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਭਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੌਸਮੀ ਤੋਹਫੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਭੁੱਜਦੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ 'ਈ-ਮੇਲ' ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਛੱਲੀਆਂ ਵੱਲ ਟਿਕ-ਟਕੀ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਦੀ 'ਮਹਾਨ ਕਾਰੀਗਰੀ' ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ! ਕਿਵੇਂ ਮਾਲਾ ਪੁੰਨ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੋਨ-ਸੁਨਹਿਰੀ ਦਾਣੇ ਬੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਛੱਲੀਆਂ 'ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਦਾਣੇ, ਉਤਨੀਆਂ ਹੀ ਛੱਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਅੱਧ-ਪਚੱਧੀ ਜਿਹੀ ਬੁਝਾਰਤ ਯਾਦ ਆਈ:

ਹਰੀ ਸਾਂ ਮਨ ਭਰੀ ਸਾਂ
ਨਾਲ ਮੋਤੀਆਂ ਜਤੀ ਸਾਂ
ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ
ਕੁੱਛਤ ਦੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੀ ਸਾਂ।

ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਸਾਉਣੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਚਰ੍ਹੀਆਂ, ਬਾਜਰੇ, ਕਮਾਦ ਸਭ ਹਰੇ ਕਚੂਰ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ। ਮੱਕੀ ਦੇ ਟਾਂਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤੋਤਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪੈਣ ਲਗਦੇ ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ 'ਉਏ ਕਮਲਓ, ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੂਤ ਕੱਤਦੀਆਂ ਨੇ।' ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਖਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਸੂਤ ਕਿਵੇਂ ਕੱਤਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ? ਬਜ਼ਰਗਾਂ ਦੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਮੋਟੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੇ ਹਰੇ-ਹਰੇ ਪਰਦੇ ਫਰੋਲੇ-ਫਰੋਲੇ ਕੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ-ਢੰਗ 'ਚੈਕ' ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਈ ਦੋਧਾ ਛੱਲੀਆਂ ਹੀ ਤੋਤ ਲਿਆਉਂਦੇ, ਜੋ ਭੁੰਨਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਛੱਲੀਆਂ ਚਾਬੂ ਹੋਈਆਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਿੱਮ ਥੱਲੇ ਢਾਂਡੀ ਲਾਉਂਦੇ। ਮਾਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਸਾਨੂੰ

ਗਰਮ ਭੁੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਡੱਖਾ ਗੱਡ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਸਤਨੇ ਬਚੇ ਰਹਿਣ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ 'ਚਲਾਕੀ' ਖੇਡਣੀ, ਆਖਣਾ ਲਿਆ ਵੀਰੇ! ਤੇਰੀ ਛੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਹ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਫਿਰ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਚੱਬੀ ਜਾਵੀਂ। ਇੰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੋਂ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਛੱਲੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਪਾਲਾਂ ਫਟਾ-ਫਟ ਚੱਬ ਜਾਣੀਆਂ। ਬਾਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ, ਆਪਣੀ ਛੱਲੀ ਦੇ ਦਾਣੇ

ਘਟਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ, ਪਰ ਭੋਲੇ-ਭਾਅ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਢਾਂਡੀ 'ਤੇ ਭੁੱਜਦੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਮਹਿਕ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀ। ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਇਕ ਛੱਲੀ ਮੁਕਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਢਾਂਡੀ 'ਤੇ ਭੁੱਜ ਰਹੀ ਕਿਸੇ ਮੋਟੀ ਸਾਰੀ ਛੱਲੀ 'ਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਛੱਲੀ ਦੇ ਰਹੇ ਪਰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਗੁੱਤ ਗੁੱਤ ਦੇਣੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਲਟਾ-ਪਲਟਾ ਕੇ ਭੁੰਨਣਾ। ਭੁੰਨਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹਦੀ ਗੁੱਤ ਸਾਨੂੰ ਫੜਾ ਦੇਣੀ। ਅਸੀਂ ਹੁੱਬ-ਹੁੱਬ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਛੱਲੀ ਭੋਰ-ਭੋਰ ਚੱਬਣੀ। ਜਦ ਗੁੱਲ ਨਿੱਕਲ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਗੁੱਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ। ਪੂਰੀ 'ਤਸੱਲੀ' ਨਾਲ ਕਈ-ਕਈ ਛੱਲੀਆਂ ਚੱਬਣ ਮਗਰੋਂ ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰੀ ਲੂਣ ਘੋਲ ਕੇ ਦੋ-ਦੋ ਛੰਨੇ ਲੱਸੀ ਦੇ ਛਕ ਲੈਣੇ।

ਛੱਲੀਆਂ ਪੱਕਦੀਆਂ ਸਾਰ ਫਿਰ ਤਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਚਾਚੀ ਕਰਮੀ ਦੀ ਭੱਠੀ। ਭੱਠੀ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਰੋਣਕ-ਮੇਲਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਉਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ। ਕੋਈ ਬੋਹੀਏ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਗੋਹਲੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਝੱਗੇ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਕਰਨੀ, "ਤਾਈ, ਮੁਰ-ਮੁਰੇ ਕੱਢ ਦੇ।" ਕਿਸੇ ਆਖਣਾ, "ਖਿੱਲਾਂ ਬਣਾ ਦੇ।" ਬੀਬੇ ਜਿਹੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਬਾਲਣ ਦਾ ਝੁਲਕਾ ਪਾਉਂਦੇ

ਰਹਿਣਾ। ਚਾਚੀ ਕਰਮੀ ਕਤਾਹੀ ਵਿਚ ਭੁੱਜ ਰਹੇ ਦਾਣਿਆਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਦਾਤੀ ਘੁੰਮਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੁਨਰਮੰਦ ਜਨਾਨੀ ਸਮਝਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਣੇ ਭੁੰਨਣ ਦਾ 'ਹੁਨਰ' ਪਿੱਛ 'ਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਭੁੱਜੇ ਹੋਏ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਭਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੁੱਤਗੇ ਮਾਰਦਿਆਂ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ, ਪਿੱਠੂ ਕਾਇਮ, ਗੋਲੇ (ਬਾਂਟੇ) ਜਾਂ ਲੁੱਕਣ-ਮੀਟੀ ਖੇਡਣ ਜਾ ਲੱਗਣਾ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਵਿਚੋਂ ਛੱਲੀਆਂ ਚੱਬੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਅੱਧਾ-ਅੱਧਾ ਕਿੱਲੇ ਦਾਣੇ ਚੱਬ ਲੈਣੇ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਢਿੱਡਾਂ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਧਰ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੱਥਣ ਰਲੇ ਸਾਗ ਨਾਲ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਰਗੀਆਂ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਫੇਰ ਠੋਕ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਲੱਸੀ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵੀ ਡੀਕ ਲੈਣੇ।

ਨਾ ਸਤੀ-ਸੁਗਰ, ਨਾ ਕੁਲਹਿਣੇ-ਕਲੈਸਟ੍ਰੋਲ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬਦਹਜ਼ਮੀ। 'ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ' ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ।

ਸਾਰੀ ਰੋਹੀ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਭਕਲ ਜਾਣੇ। ਮਸਾਂ ਕਿਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਲੱਧੀ ਮੱਕੀ ਦਾ ਆਟਾ ਘਰਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਧੂਫ-ਬੱਤੀ ਲਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਜ਼ੀ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ, ਮੱਥਣ ਤੇ ਸ਼ੱਕਰ ਵਿਚ ਰਲ-ਗੱਡ ਕਰ ਕੇ ਚੁਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਚੁਰੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਸ ਚੁਰੀ ਜਿਹਾ ਸਵਾਦੀ ਪਦਾਰਥ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸਵਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਵੀ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਉਹ ਚੁਰੀ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਲਾਲਾਂ ਹੀ ਸੁੱਟੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਇੰਜ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਉਹ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਮੱਥਣ ਨਾਲ ਟੁੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।'

ਮੱਕੀ ਵਾਲਾ ਮੌਸਮ ਸਾਨੂੰ ਇਕੋ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਲੱਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੱਠੇ ਕੁਤਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਕਈ-ਕਈ ਬੰਦ ਕੁਤਰਨੇ ਪੈਂਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ-ਇਕ ਹੱਥ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਗੰਡਾਸੇ ਨਾਲ ਟੁੱਕਣਾ। ਫਿਰ ਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕੁਤਰਨਾ। ਪਰਨਾਲੇ ਵਿਚ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਗਾਲਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਦੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਟਾਂਡੇ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਰੱਖ ਦੇਣੇ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਘੁੰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜੀਭ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ। ਨਾਲੇ ਸੁੱਕੀ ਕਤਬ ਦੀ ਰੀਣ ਚੜ੍ਹਨੀ, ਨਾਲੇ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪਰ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਜਾਨ ਕੰਮ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਕੁ ਗੋੜੀਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨ ਛੁੱਟੀ। ਟਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬਾਲਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁਰਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਈ ਜੂਠ ਗੋਰੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਪਾਈਆਂ ਪੱਥੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਦਾਦੇ-ਬਾਬੇ ਟਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਚਿੱਟੇ ਗੁੱਦੇ ਦੇ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ 'ਪਾਵੇ' ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਛਿਲਕੇ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕ ਲੰਮੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਡ ਕੇ 'ਮੰਜੇ-ਪੀੜੀਆਂ' ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ 'ਗਿਫਟ' ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਖੇਡਦਿਆਂ-ਖੇਡਦਿਆਂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲੜ ਪੈਣਾ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਜੇ-ਪੀੜੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਾਮਤ

 ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-903-9952

ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਖੇਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਿੱਲੇ-ਬੱਤੇ ਜਿਹੇ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਖਾਸ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਛਿਲਕ ਲਾਹ ਕੇ 'ਸਾਰੰਗੀ' ਵੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰੀਗਰ ਨਿਆਣੇ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਉਸ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ 'ਮੇਰਾ ਮਨ ਡੋਲੇ ਮੇਰਾ ਤਨ ਡੋਲੇ' ਦੀ ਤਰਜ਼ ਵੀ ਵਜਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਛੱਲੀ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਕਹਾਵਤ ਵੀ ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦੀਆਂ ਸੌ ਦਲੀਲਾਂ-ਅਪੀਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ, ਮੋਹਰਿਉਂ ਕੋਈ ਮੁੜ-ਘਿੜ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਨੁਕਤੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: 'ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੰਨੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਛੱਲੀ ਕਾਹਤੋਂ ਭੰਨੂੰ', ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਜਾਨੈ ਯਾਰ? ਮੇਰੇ ਇਕ ਹਮ-ਜਮਾਤੀ ਨੇ ਚੋਰੀ ਛੱਲੀਆਂ ਭੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਵਧੀਆ 'ਤੁਕ ਬੰਦੀ' ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ:

ਆਈ ਐਮ ਨੇ 'ਸਮ' ਛੱਲੀਆਂ ਭੰਨ੍ਹੀਆਂ,
ਉਪਰੋਂ ਆ ਗਿਆ 'ਓਲਡ' ਕਿਸਾਨ।

ਪੰਜਾਂ-ਸੱਤਾਂ ਛੱਲੀਆਂ 'ਵਿੱਦ'

'ਵੁੱਟ-ਡੂ-ਯੂ' ਨੁਕਸਾਨ?

ਮੱਕੀ ਵਾਲੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਛੱਲੀਆਂ ਚੱਬਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨੀਂ, ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਜਦੇ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਗੀਤ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, "ਲੈ ਜਾ ਛੱਲੀਆਂ ਭੁਨਾਂ ਲਈਂ ਦਾਣੇ, ਵੇ ਮਿੱਤਰਾ ਦੁਰ ਦਿਆ।" ਅੱਜ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਭੁੱਜੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੇਖ ਕੇ, ਮਾਦਰੇ-ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬੈਠੇ ਨੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਛੱਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗਾਣਾ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੀਤ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋਤ ਇੰਜ ਕਰ ਲਈ:

ਹੁਣ ਬੂਰ ਲੈ ਭਰਾਵਾ ਦੁਰ ਬੈਠਿਆ
ਫੋਟੋ ਦੇਖ ਛੱਲੀਆਂ ਦੀ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਭੰਗੜੇ ਹੱਥੋਂ ਨਾਮੀ ਹੋਟਲ 'ਚਿੱਤ'

ਸੁਖਵੀਰ ਗਰੇਵਾਲ

ਕੈਲਗਰੀ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਭੰਗੜਾ ਗਰੁਪ 'ਭੰਗੜਾ ਆਈਡਲ' ਵੱਲੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਨਾਮੀ ਹੋਟਲ ਸ਼ੈਰੇਟਨ ਵਿਰੁਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਮਾਨਹਾਨੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਲਚਸਪ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। 'ਭੰਗੜਾ ਆਈਡਲ' ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਜ ਸੰਘਾ ਨੇ ਇਸ ਹੋਟਲ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਲੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁਧ ਸਤੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਅਨ ਹਿੰਦੂਮਨ ਰਾਈਟਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪੀੜਤ ਭੰਗੜਾ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਰਾਜ ਸੰਘਾ ਦੇ ਗਰੁਪ ਨਾਲ ਇਹ ਘਟਨਾ ਭਾਵੇਂ 2008 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬੀਜ 2007 ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਗਏ ਸਨ। 2007 ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭੰਗੜਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਟੀਮਾਂ ਸ਼ੈਰੇਟਨ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਠਹਿਰੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਟੀਮ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਨਾਖ਼ੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੋਟਲ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਚ ਭੰਗੜਾ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਰਾਜ ਸੰਘਾ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਇਸ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਹੋਟਲ ਵਾਲਿਆਂ

ਨੇ ਸਾਫ਼ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਰਾਜ ਸੰਘਾ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਭਰੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਕੈਨੇਡਾ ਡਾਇਰੀ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਸੰਘਾ ਨੇ ਬੀ.ਸੀ. ਹਿੰਦੂਮਨ ਰਾਈਟਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ।

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਚੇ ਭੰਗੜਾ

ਜਗਤ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਤੀਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਸੰਘਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਦਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਵਤੀਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਬੈਠਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੱਕ ਲਈ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਟਲ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਕਾਰਨ 'ਭੰਗੜਾ ਆਈਡਲ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫੈਨ: ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਖੇਡ ਜਗਤ ਦਾ ਸਿਖਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਕੀ ਲੀਗ ਦੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਫਾਈਨਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਤ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਟੀਮ ਬੋਸਟਨ ਤੋਂ 3-2 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਅਤੇ ਬੋਸਟਨ (ਅਮਰੀਕਾ) ਦੇਵੇਂ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਮੈਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵੈਨਕੂਵਰ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਵੱਡਾ ਖਰਚਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਚ ਨੂੰ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਖਰਚਾ 10 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। 17 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੇਖਣ ਲਈ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਗੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਉ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ 5
ਗੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲਾਗਉ ਤੇਰੀ ਸੇਵ॥ਰਹਾਉ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਉਰ ਧਾਰੀ॥
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੀ॥
ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਣੁ॥
ਸੰਤ ਧੂਰਿ ਪਾਈਐ ਵਡਭਾਗੀ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਭੇਟਤ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਗੀ॥
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਦਕੇ ਅਤੇ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
ਗੁਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲਾਗਉ ਤੇਰੀ ਸੇਵ॥ਰਹਾਉ॥
ਹੇ ਮੇਰੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪਿਤਾ ਜੀਉ! ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੋ। ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ! ਮਿਹਰਾਂ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਸਕਾਂ। ਹੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਉਚਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਉਰ ਧਾਰੀ॥
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੀ॥
ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਣੁ॥
ਹੇ ਭਾਈ! ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਸੋਹਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਇਆ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਤਨ ਦਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਧਨ-ਦੌਲਤਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਰ ਪਲ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਉਹਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸੰਤ ਧੂਰਿ ਪਾਈਐ ਵਡਭਾਗੀ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਭੇਟਤ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਗੀ॥
ਹੁਣ ਗੁਰਦੇਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਵੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਨਕ ਉਸ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ਉਸ ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਬਣ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।
-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

‘ਅਭੀ ਜਾਂ ਕਭੀ ਨਹੀਂ’ ਦੇ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂ

ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਏਨੇ ਤੰਗ ਆ ਗਏ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੋਂ ਦਾ ਰੋਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਜ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁਧ ਉਠ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਉਨੀ-ਇੱਕੀ ਦੇ ਫਰਕ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਲਹਿਰ ਇੱਕ-ਮੁੱਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਸਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕੋ ਮੰਚ ਉਤੇ ਬੋਲਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਜਣੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਖੜ ਕੇ ਦੂਸਰਾ ਵੱਖਰੀ ਢਾਈ ਗਜ਼ ਦੀ ਮਸੀਤ ਵੀ ਖੜੀ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਲੋਕ ਇੱਕੋ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਗਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਗੇਸਟ ਕਰੱਪਸ਼ਨ (ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸੁਤੰਤਰ ਕਮਿਸ਼ਨ) ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਾਰ ਕਈ ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਭਿਣਕ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਉਸੇ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਮੰਗ ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਈਮਾਨਦਾਰ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਹੋਣ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਧੂੜਾਂ ਪੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਢਾਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਬਹਿਸ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੰਗ ਵਿਚ ਮੱਦਾਂ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹ ਸੁਰਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਨਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਹੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਹੋਣ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਕਿ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਰਤ ਮੌਕੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਜਿਹੜਾ ਧਰਨਾ ਅਤੇ ਮੰਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਕੋਈ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੰਦੇ ਦੇ ਚੈਕ ਵਸੂਲਦੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਮਲੰਗ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੱਲਿਓਂ ਖਰਚਾ ਭਾਵੇਂ ਕਰ ਦੇਣ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵਸੂਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਸ

ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਨਾ ਖਰਚ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਠਾਈ ਪਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਦੇਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭੰਡਣ

ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਜੈਫਰੀ ਕਲਾਸਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜੈਫਰੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜੇਗੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਪੋਸਟ ਦੀ ਹੜਤਾਲ: ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਪੋਸਟ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਕਾਰਨ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

To Advertise with Punjab Times

Call: 847-359-0746

Fax: 847-705-9388

Visit us on the

web: www.punjabtimesusa.com

ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੋਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਲਾ ਸਮਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਦੇ ਹੀ ਰਾਹ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਦੇ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਗੇਸਟ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ‘ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ’ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦ ਅਹੁਦਾ ਸਿਰਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਉਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਏਨਾ ਲਮਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅੱਕ ਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਸੀਬਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇੰਜ ਬੈਠ ਜਾਣ ਕਿ ਅੱਗੇ ਲਈ ਸਿਰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇ।

ਸ਼ੁੱਕੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਮੋਰਚਾ ਮੱਲ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਹੋਰ ਫਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਸੇ ਆਏ ਸਨ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦੇਣ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਧਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਜੋਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਵਾਰੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਧਿਰ ਨੇ ਉਛਾਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭਾਰਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਰਾਹੁਲ ਬਜਾਜ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਉਭਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਇਹ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਚੰਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚੈਕ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਰਿਟਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰ

ਲੱਗੀਆਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਰਿਆ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਮੱਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਦੋਂ ਖਰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹੋ ਪੈਸੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ‘ਅਤਿਕਾ ਸਿੰਘ’ ਖੜਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਪ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਸਾ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬੈਲੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੀ ਹੱਦ ਮਿਥੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨੇ ਕੁ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੋਣ ਲੜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ ਤੱਕ ਖਰਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਰਿਟਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲੋੜਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁਧ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਿਰਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਚਲਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਹਮਾਮ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲਾਉਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਾਲਿਬ ਦਾ ਸ਼ੋਅਰ ਹੈ:

ਕਿਤਨੀ ਅਜੀਬ ਹੈ

ਨੇਕੀਓਂ ਕੀ ਜੁਸਤਜੂ ਗਾਲਿਬ,

ਨਮਾਜ਼ ਭੀ ਜਲਦੀ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈਂ,

ਫਿਰ ਸੇ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲੀਏ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ

ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਬਾ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਮੂਹਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਵਿਖਾਈ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ

ਰਾਹ ਠੀਕ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵੀ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋ-ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ‘ਕੋਹ ਨਾ ਚੱਲੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਤ੍ਰਿਹਾਈ’ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਪਿੱਛੇ ਦੂਸਰਾ ਅਤਿਕਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਅੜ ਗਈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਦਾਲਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਗਿਣਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਏਥੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦਬਾਅ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਰੇ ਦੀ ਬੇਬਵੀ ਗੱਲ ਸੀ ਇਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਯੋਗੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਵੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਫਾਲਤੂ ਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਚੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ

ਵਿਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀਆਂ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੀ ਨੀਤ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਵੀ ਕੰਮ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢਵਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੀ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੀ ਰਿਟਰਨ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਰਿਟਰਨ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਟੈਕਸ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗਾਊਂ ਜਮਾਂ ਕਰਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਟੈਕਸ ਵਿਚਲੀ ਵੱਧ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਵਾਉਚਰ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜੇ ਬਣਦੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਵੀ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਉਸ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮਿਆਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਗਈ। ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਭਵਨ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫਲਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਛੋਟਾ ਰੁਟ ਤੱਕ ਕੇ ਓਧਰ ਦੀ ਉਦੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਬਾਰਾ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਗਏ।

ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਹਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਉਤੇ ਬੇਫ਼ੋਰਜ਼ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਰੰਗਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਉਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਚਾਰ ਕੋਸ ਬਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਸ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਲਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਚਰਚੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਰੁਕੇ ਨਹੀਂ। ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੌਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਭੋਪਾਲ ਦੇ ਗੈਸ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਵਾਏ ਗਏ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਉਤੇ ਇਹ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਮੁਫਤ ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ

ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਜੱਜ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਕਿਉਂ ਗਿਆ ਸੀ? ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਉਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੋਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਲਾ ਸਮਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਦੇ ਹੀ ਰਾਹ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਦੇ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਗੇਸਟ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ‘ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ’ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦ ਅਹੁਦਾ ਸਿਰਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਉਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਏਨਾ ਲਮਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅੱਕ ਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਸੀਬਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇੰਜ ਬੈਠ ਜਾਣ ਕਿ ਅੱਗੇ ਲਈ ਸਿਰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਿਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੜੋਣ ਦਾ ਦਮ ਭਰ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਅੰਦਰੋਂ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ। ਉਹ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੜਾਈ ਹੁਣ ‘ਅਭੀ ਜਾਂ ਕਭੀ ਨਹੀਂ’ ਵਾਲੇ ਉਸ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਡਾਇਰੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ)

ਅਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕੀ ਵਰਗੀ ਖੇਡ ਬਰਫ਼ ਉਪਰ ਵੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਝ ਹੈ। ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਲਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ: 21 ਜਨਵਰੀ 2009 ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪੁੱਤ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਚੁੱਕੀ

ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਪੁਨੀਆ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ: 94173-34049

ਅਸੀਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

“ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ”

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਹਿਮੀਅਤ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਇਸੇ ਕਥਨ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਆਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਹ ਬੰਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਗਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸਬਰਬ ਰੇਲਿੰਗ ਮੈਡੇਜ਼ ਵਿਚ ਪੁਰੇਵਾਲ ਐਂਟਰਪਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ ਰੂਹ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਵਲ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ। ਇਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਸਰੋਤੇ ਨਾ ਹੋਣ ਪਿਛੇ ਕਸੂਰ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਸਿਰ ਇਹ ਉਲੂਮਾ ਛਡ ਗਿਆ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਜਿਹੜਾ ਰੰਗ ਮੈਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਵੀ ਸਰੋਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਿਠਾਈ ਰਖਿਆ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਗਾਇਕ ਨੇ ਗੀਤ “ਤੂੰ ਦਿਲ ਤੂੰ ਜਾਨ ਮੇਰੀ, ਤੇਰੇ ਬਾਬੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜੀਅ ਅਤੇ ਬੁੱਲਾ ਕੀ ਜਾਣਾਂ ਮੈਂ ਕੌਣ” ਨਾਲ ਕੀਤੀ।

“ਪੁਰੇਵਾਲ ਐਂਟਰਪਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਸ਼ੋਅ ਕੀਤਾ ਅਜ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਸ਼ੋਅ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋਗੇ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਫਿਲਮੀ ਹੀਰੋ

ਤੇ ਗਾਇਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦਾ,” ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੁਖ ਪ੍ਰਮੋਟਰ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਲਾਜ ਪਾਲੀ।

ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ “ਉਂਗਲ ਫੜ ਕੇ ਮਾਂ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ, ਐਸਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ਮੁੜ ਵਤਨੀਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ” ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਲ ਸੇ ਚਲ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਆਈ ਆਪਣੀ ਇਕ ਐਲਬਮ ਵਿਚੋਂ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਭੁਲਾਵਾਂ ਮੌਜਾਂ ਨਿਕੇ ਹੁੰਦੇ ਮਾਣੀਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਏ। ਉਹ ਕੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਵਾਲਾ ਹਾੜ੍ਹਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਮੱਕੀ, ਮੂੰਠ, ਬਾਜਰਾ ਤੇ ਗੁਆਰਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਏ।

ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਹੋਰਵੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਗੀਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ‘ਚ ਲਹਿ ਗਿਆ। ਮਰਹੂਮ ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਟਾਂ, ਡੋਲਿਆਂ ਤੇ ਮਸਲਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਵਾਨੀ, ਜਿੰਦਾ ਦਿੱਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀਤੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਮੇਲਾ ਦੇ ਘੜੀਆਂ ਦਾ, ਢਾਈ ਦਿਨ ਦੀ ਜਿੰਦਗਾਨੀ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਜਗ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਸਿੱਖ ਲਉ ਸੱਜਣਾ ਪਿਆਰ ਨਿਭਾਉਣਾ। ਦਰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਬਜੀਤ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਗੋਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਵੀ ਮਾਹਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਭਰਿਆ ਲੋਕ ਤੱਥ ਵਾਲਾ ਗੀਤ ਪੇਸ਼

ਕੀਤਾ,

ਬੇਈਮਾਨੀ ਜਗ ‘ਤੇ ਜੋਰ ਫੜ ਗਈ, ਯਾਰ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੱਗੇ ਕਮਾਈ ਜਾਂਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਗੱਲਾਂ, ਫਿਰ ਗੁਝੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਪੈਸੇ ਦੀ, ਪੈਸਾ ਜਿਵੇਂ ਨਚਾਈ ਜਾਂਦਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੱਚੀ ਜਾਂਦੇ ਆ।

ਫਿਰ ਦਰਸਕਾਂ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ‘ਤੇ ਪੇਸ਼ ਆਪਣਾ ਹਿੱਟ ਗੀਤ “ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਜਿਥੇ ਰੱਬ ਵਰਗੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ” ਗਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿਤਾ। ਅਤੇ ਕੱਬਡੀ ਫਿਲਮ ‘ਚੋਂ “ਖੇਡਣ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਬਡੀ, ਪੁੱਤ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ” ਗੀਤ ਨਾਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਨਾਮੀ ਕੱਬਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗਿਣਾ ਦਿਤੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਕੱਬਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡੌਲੇ ਫਰਕਣ ਵੀ ਲਾ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਇੰਜ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਉਸ ਲਾਈ ਰਖੀ। ਰਾਤ ਅੱਧੀ ਬੀਤ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਸਰੋਤੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸਲ-ਵੱਟੇ ਲੈਣ ਲਗੇ ਪਰ ਚੀਮਾ ਪੂਰੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਰੋਤੇ ਦੇਰ ਤਕ ਯਾਦ ਰਖਣਗੇ ਉਥੇ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਵੀ ਦੇਰ ਤਕ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਸਿਆਟਲ ਤੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਮਿਡਵੈਸਟ ਮੂਵ ਹੋਏ ਹੋਟਲ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਸ਼ੋਅ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਪੁਰੇਵਾਲ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਤਜਰਬਾ ਸੀ, ਮਾਲੀ ਪੱਖੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉਡਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸੀ।

ਕਲੀਵਲੈਂਡ ‘ਚ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 25 ਨੂੰ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ: ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਮੇਲਾ ਸਨਿਚਰਵਾਰ 25 ਨੂੰ ਇਥੇ ਲੌਗਵੁਡ ਪਾਰਕ, ਮੈਸੇਡੋਨੀਆ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਲਾ ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ।

ਮੇਲੇ ਲਈ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 5100 ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਦੂਜਾ 4100 ਡਾਲਰ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਜੈਲਦਾਰ ਖੇਡ ਦਰਸਕਾਂ ਦਾ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ।

ਕਵੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ ‘ਤੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਹਾਸਰਸ ਕਵੀ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮਾ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ, ਪੰਜਾਬ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ), ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਲੰਪੀਅਨ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ

ਕਮੇਟੀ, ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸ. ਮੌਜੀ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁਤਰ ਹੈਪੀ ਹੀਰ ਪਾਸ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 630-205-6575 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸਤੀਜਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ‘ਚ ਸਨਮਾਨ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਐਮਿਤਸਰ ਵਿਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅਤੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸਾਇੰਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਤੀਜਾ ਦਾ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਗੋਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਡਾ. ਸਤੀਜਾ ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੌਰੇ ‘ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਡਾ. ਸਤੀਜਾ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ 150 ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਜਰਮਨੀ, ਫਰਾਂਸ, ਫਿਨਲੈਂਡ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਨੇਪਾਲ, ਹਾਲੈਂਡ ਅਤੇ ਬੈਲਜੀਅਮ

ਸਮੇਤ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਅਕ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ

ਡਾ. ਸਤੀਜਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਗੋਵਾਲੇ

ਗੀਤੋਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ

ਗੀਤੋਂ, ਨੇਵਾਡਾ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਲੰਘੀ 5 ਜੂਨ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਾਭੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਕੇ 1984 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ‘ਚ ਲੱਗੀ ਵੱਡੀ ਸਕਰੀਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ‘ਚ ਵੱਡੀ ਸਕਰੀਨ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਚੱਲਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਲਿਖਿਆ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਆਊਟਡੋਰ ਸਕਰੀਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਚੈਰਿਟੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਟਨ ਦਬਾ ਕੇ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਚੈਰਿਟੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਕਰੀਨ ‘ਤੇ ਧੁੱਪ ਤੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਆਮ ਵਾਂਗ ਚੱਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਕਰੀਨ ਦਾ ਆਕਾਰ 17 ਫੁੱਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਚ ਇਹ ਸਕਰੀਨ ਲਾ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੋਖੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਵਲਵਲੇ’ ਰਿਲੀਜ਼

ਡੇਅਟਨ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ (ਪਰਕਸ), ਲੁਧਿਆਣਾ/ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੋਖੀ (ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ) ਦਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਵਲਵਲੇ’ ਇਥੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ,

ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਹਿੰਬੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀਅ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਗੁਰਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਇੰਜ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿੰਬੀ ‘ਵਲਵਲੇ’ ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਖਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੰਜ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿੰਬੀ ਨੇ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਪੀ ਇੰਜ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਉਪਰ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਡਾ.ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਧਾਮੂ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ

ਮਾਨ, ਡਾ.ਰਾਜ ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਡਾ.ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਸਹਿੰਬੀ, ਇੰਜ.ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਹਿੰਬੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਇੰਜ. ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੌਸੀ ਚੀਮਾ, ਡਾ. ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਜਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਚੰਦਰਾ, ਕੁਮਾਰੀ ਦਰਸ਼ੀਲ ਕੌਰ ਸਹਿੰਬੀ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰੂਘਰ 'ਚ 84 ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਅਖੰਡਪਾਨ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਹੈਡਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਦੋ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਾਈ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼

ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਾਗਣ ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਲਾਈ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੋਥੇ

ਨਾਨਕੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤਾ।

ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਪਹੁੰਚੇ ਭਾਈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਕੌਮ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਦਿਤਾ। ਜਥੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਏ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੋਖੀ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸੰਸਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਇਕ ਉਚੇਚਾ ਸਾਟਾਲਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਡੀਆਂ, ਟੀਸ਼ਰਟਾਂ, ਖੰਭੇ ਵਾਲੇ ਸਟਿਕਰ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਇਲਾਜ ਸਿੱਧੀ ਕਾਲ ਕਰੋ 630-479-0031

- ਇੰਸੋਰੇਸ ਨਹੀਂ? ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ। 20-40% ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ Invisalign (Clear Braces) ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ? ਮੁਫਤ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲਓ।
- ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਮਸੂਤਿਆਂ ਦੀ ਬਦਬੂ, ਖੂਨ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ? ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਵੀਨ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ, ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਬਣਾਓ

Fillings,
Dentures,
Crowns,
Bridge,
Veneers,
Extractions,
Cleaning,

Dr. Harjinder Khaira DMD & Associates

Lakestreet Dental
490 W. Lake Street, Suite 107 Roselle, IL 60172
630-894-8008

Lakeland Dental
115 E. State Rd., Island Lake, IL 60042
847-526-1920

Bring Your Beauty Back to Life

We do Threading, waxing, Manicures, Pedicures, Haircuts, Hair color, Hi-lites, Lo-lites, Creative color, updos, Hairstyle, Hair and Body Treatments, Mehendi, Bridal makeup-hair, occasional makeup and 3D Eyelash extensions.

ਅਮਨ ਢਿਲੋਂ

ਅਸੀਂ ਮਹਿੰਦੀ, ਸਪਾ ਅਤੇ ਦੁਲਹਨ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ

ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਅਮਨ ਢਿਲੋਂ 847-529-4569

Website: www.amandhillon.com

DOSTI BAR & RESTAURANT

- Ladies do not cook at home. Let us host your next party!
- Special Lunch Buffet's available on Friday, Saturday & Sunday
- Dinner through A-la-Carte Menu from Tuesday thru Sunday
- Our Chef's cooking expertise will bring you one step closer to the "Authentic Cuisine of India"
- Our friendly staff is ready to Cater you on your next occasion

WE CATER ON ALL OCCASIONS

Call: 847-895-0199 or 847-630-4916

Email: info@dostibar.com

855 S Roselle Rd, Schaumburg, IL 60193

Avalon University
School of Medicine

Curaçao

Formerly Xavier University School of Medicine, Bonaire
Excellence in Education -Affordable Tuition
Do You Want to Study Medicine?
Become an MD in 4 or 5 years by attending
AVALON UNIVERSITY SCHOOL OF MEDICINE

U.S. Clinical Rotations

Historic Willemstad District of Curaçao

Safe pleasant island environment

INFORMATIONAL SEMINAR

Sunday, July 3rd, 2011

Time: 12:30pm-3:30pm

Holiday Inn Chicago O'Hare

1.78 miles from Rosemont Convention Ctr.
5615 N. Cumberland Ave., Chicago, IL 60631

Ph: (773)-693-5800

Associate Dean of Clinical Affairs

Dr. Ashish Ansal (847)329-1222

For more information visit: www.avalonu.org

or call 1-855-AVALON U (282-5668)

****refreshments offered****

WE OFFER:

- 4 Year MD Program for college graduates
- 5 year Pre-Med/MD program for high school graduates
- Guaranteed Clinical Rotation placement in the United States
- WHO, ECFMG & IMED Listed
- Financial Aid Available
- Tuition fees low in comparison to US medical schools
- Kaplan Review included

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ

**ਆਨਰੇਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ**

ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ

ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ,
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ ਤੇ ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਫੋਨ:312-404-3590
ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ (ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ), ਫੋਨ:224-588-1317
ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ (ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ), ਫੋਨ:630-957-8243
ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ (ਖਜ਼ਾਨਚੀ), ਫੋਨ:630-330-8286
ਹਾਬੀ ਗਰੇਵਾਲ (ਜੁਆਇੰਟ ਸਕੱਤਰ), ਫੋਨ:630-336-4691
ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਸਕੱਤਰ: ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਕਰ, ਫੋਨ:630-805-4111

ਮੈਂਬਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਦਵਾਣ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਰੰਧਾਵਾ, ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਠ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦਾ, ਸੋਨੂੰ ਖਹਿਰਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਅਜੇਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਕੁਲਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੈਂਡਰ, ਨੀਤੂ ਗਰੇਵਾਲ, ਦਿਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਤਲਵਿੰਦਰ (ਤਾਲੀ) ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਛਿੰਦਾ ਮੱਲ੍ਹੀ ਭਲਵਾਨ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸੰਨੀ ਸੇਖੋਂ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ

ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਕਰਨਲ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਾ, ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ

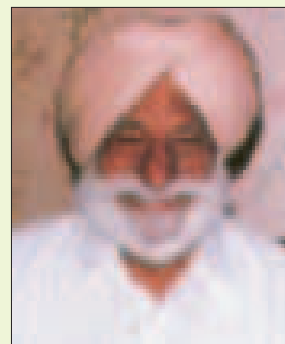
ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ

ਜੱਸੀ ਸਹੋਤਾ (ਚੇਅਰਮੈਨ), ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਜਰਾ, ਭਿੰਦਰ ਪੰਮਾ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਨ, ਮਹਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ, ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ, ਹਰਬੀਰ ਵਿਰਕ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਹਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਸੰਨੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਜੱਸਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਬੱਬੀ ਬਾਠ

PunjabSportsClubMidwest.Com

midwestkabaddi@gmail.com

9ਵਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀ

ਸੂਬੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਟਰਾਫੀ
ਵਲੋਂ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਐਤਵਾਰ 3

ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

Busse Woods

(At intersection of Higgins and Arli)

ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਕਬੱਡੀ ਅਤੇ ਵ

ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਨਹੀਂ
ਕੋਈ ਪਾਰਕਿੰਗ ਫੀਸ ਨਹੀਂ

ਰੋਇਲ

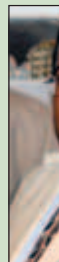
ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ
ਸੰਨੀ ਧੂੜ

ਕਰਨਲ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ
ਸਿੰਘਾ

ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਭੱਟੀ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

**ਪਲਾਟੀਨਮ
ਸਪਾਂਸਰ**

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਦਰਸ਼ਨ ਦਰੜ

ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋਤੜਾ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ

ਪਾਲ ਖਲੀਲ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਲੈਨਿੰਗ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਭਿੰਪਲ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਸੱਲੂਆਂ

ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ

ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ
ਅਟਵਾਲ

ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਭੂਰਾ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਭੂਰ ਆਟੋ

ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
(ਹੈਰੀ) ਢੱਟ

ਬੱਬੀ ਭੱਠਲ

ਬਚਨ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਸੰਨੀ

**ਸਿਲਵਰ
ਸਪਾਂਸਰ**

ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ, ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ, ਬਾਬ ਸੰਧੂ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ, ਆਰ ਕੇ ਕਾਰਪੈਟਸ, ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਆਰ ਐਸ ਆਟੋ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਟੋ, ਐਲਮਦਿਨਾ ਆਟੋ, ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਕੁਲਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੱਪੀ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਛੀਨਾ, ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ ਪੁਨੀਆ, ਰੰਮੀ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੰਵਰਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਜਸਬੀਰ ਪਾਲੀਆ, ਰੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਇਕਬਾਲ ਰੰਧਾਵਾ, ਨਾਗਰਾ, ਡਿੱਪੂ ਕਾਹਲੋਂ, ਟੋਨੀ ਸੰਘੇੜਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ, ਸੂਗਾ ਬਿਲਡਰਜ਼, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ, ਡਾ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅੰਟਾਲ, ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ, ਕਰਨਲ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਸਿਕਾਗੋ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਨਾਬਾ, ਰਾਮ ਲਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਮਾ, ਬਾਬੂ ਬਰਾਤ, ਹੋਲੀਵੁੱਡ ਆਟੋਪਾਰਟਸ, ਸਟਾਰ ਆਟੋ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਨੋਸ਼ਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਨੋਸ਼ਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਨੋਸ਼ਾ, ਸੁਖਦਾ ਕੁਮਾਰ, ਪਾਲ ਮਾਂਗਟ, ਮਲਕੀਤ ਮਾਈਕ, ਹਰਚੰਦ ਧਾਰੀਵਾਲ, ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਹੈਪੀ ਡੇ ਚਾਈਲਡ ਸੈਂਟਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਕਮਲ ਮਾਹਲ, ਮਧੂਰ ਗੋਜਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਸਲਮ ਭੱਟੀ, ਬਲਰਿਬਨ ਟੈਕਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਓਸੀਅਨਮਿਸਟ, ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਰਾ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਟੱਲ, ਪਾਇਨੀਅਰ ਟਰੱਕਿੰਗ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ, ਚਮਨ ਗਿੱਲ, ਹਰਪਿੰਦਰ ਅਟਵਾਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਮਾਂਗਟ, ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਮਠਾੜ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ, ਹਨੀ ਅਤੇ ਜੋ ਗਿੱਲ, ਬੱਬੀ ਬਾਠ, ਦੀਪੂ ਬਾਠ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, (ਮੈਰਾਬਨ), ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਲੱਕੀ ਕਲਸੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਰੰਧਾਵਾ, ਰਿਚਰਡ ਬਸਰਾ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਕਾਬਲ ਭੁਲਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਬਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ, ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬੈਦੀਪ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਮੰਡੇਰ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ, ਜਸਪਾਲ ਭਿੰਡਰ, ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ, ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੂਜਾ, ਡਾ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੀਤ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਮਾਂਗਟ, ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਅਮਰਵੀਰ ਘੁੰਮਣ, ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਸੂਹੀ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਾਖਨ, ਡਾਇਮੰਡ ਟਰੱਕ ਵਾਸ-ਪਰੂ, ਜਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਭੱਟੀ ਲਿਮੋਜੀਨ, ਰਾਜ ਰਿਐਲਟੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ, ਸਟਾਰ ਫੂਡਜ਼, ਰਾਜਾ ਫੂਡ

ਮਿਡਵੈਸਟ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ)

ਮਲ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਕੱਪ

ਜੁਲਾਈ 2011

ਸੋ ਤੋਂ ਦਿਨ ਛਿਪਣ ਤਕ

Forest Preserve

ghton Heights Rd. in Elk Grove Village, Illinois)

ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮਾਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਕੱਪ ਲਈ ਭਿੜਨਗੀਆਂ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਡੀ ਲਾਈਨ ਲੌਜੈਸਟਿਕ

ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸਵੀਟਸ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਸਟ ਆਫ ਆਨਰ

ਜੱਸਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ-ਫਸਟ ਚੁਆਇਸ ਕਰਪੋਰੇਟਸ

ਨਿੱਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਗਾਬਾਵਾਲਾ ਇਫਤਿਖਾਰ ਸ਼ਰੀਫ ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਬੀ.ਆਈ.ਐਲ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬੀ, ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸਨੌਰਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਰਸਨ ਸਿੰਘ ਕਨੌਸ਼ਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਦੇਸਤ, ਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ, ਅਸ਼ੋਕ ਤਪਾਲ ਸੰਘਾ, ਰਤਨਨ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਜਗਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਜੀ ਪੀ ਸਿੰਘ, ਲਾਲ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਜੱਸੀ ਰੰਧਾਵਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਮੱਖਣ ਕਲੇਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਮਾਂਗਟ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਲ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਅਵਤਾਰ ਚੀਮਾ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ, ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਸੋਹੀ, ਜਰਨੈਲ, ਮਨਵਿੰਦਰ ਹੁੰਦਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵੀਰ ਮਾਣ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਗਿੱਲ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਰਨੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਡਡ, ਦੀਪ ਫੂਡਜ਼, ਇੰਡੀਅਨ ਗਰੋਸਰੀ ਐਂਡ ਸਪਾਈਸ, ਸਿੰਘ ਗਰੋਸਰ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਸਪਾਈਸ,

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਿੱਕਾ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਰਮਨ ਤੂਰ ਵਲੋਂ

ਜਿੰਮੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਵਾਲੀਬਾਲ ਕੱਪ

ਜਿੰਮੀ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਨਾਮ ਹੋਬੀ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਤਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਵਲੋਂ

ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਕ੍ਰਮੈਂਟਰੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਡਿਆਲਾ ਕਰਨਗੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਬਲਜੀਤ ਮਾਲਵਾ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ

ਇੰਡੀਆਨਾ

ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟੜਾ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟੜਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੰਗ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕਿੰਟੂ ਬਾਵਾ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੀਟੂ, ਗੁਰੀ ਸਰਾਂਓ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਮੱਖਣ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਰਾਜੂ ਸੰਧੂ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਜੇ.ਪੀ. ਖਹਿਰਾ, ਰੂਬੀ, ਸੂਬੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਣਾ ਅਤੇ ਸੋਢੀ (ਫਾਸਟ ਕਾਰਗੋ, ਕਾਰਮਲ-ਸਿਟੀ), ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਮਿਲਵਾਕੀ

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁਲਾਂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੈਣਾਂ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਸ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ, ਕੈਪਟਨ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਰਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੀਨਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ, ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੱਪੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਨਣ, ਡੀ ਐਸ ਮਾਂਗਟ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ, ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕਰਮਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ, ਰਾਜੂ ਨਿੱਜਰ, ਰਾਜੂ ਬਿੰਦ, ਸੁਖਵੰਤ ਗਿੱਲ, ਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ, ਜੁਗਰਾਜ ਅਟਵਾਲ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਕਾਕਾ), ਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ-ਮਸਕੀਗਨ

ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ, ਪੀ ਐਚ ਓ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ, ਪੀ ਏ ਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਥ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਲਾਇਨਜ਼ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਦੁਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਆਸਾ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ-ਇੰਡੀਆਨਾ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ-ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਪੀ ਸੀ ਓ-ਮਿਲਵਾਕੀ, ਫਾਈਵ ਰਿਵਰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ, ਐਸ ਆਰ ਐਸ ਕਲਚਰਲ ਐਂਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਮਿਊਨਿਟੀ-ਇੰਡੀਆਨਾ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ-ਸਾਊਥਬੈਂਡ,

ਮੀਡੀਆ ਸਪਾਂਸਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼, ਦੇਸੀ ਜੰਕਸ਼ਨ (1530 ਏ ਐਮ), ਰੋਣਕ ਮੇਲਾ (1590 ਏ ਐਮ), ਟੀ ਵੀ ਏਸ਼ੀਆ, ਜੀ ਪੰਜਾਬ, ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ 'ਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 61ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ: ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 61ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਵਖ ਵਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚਲਣ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਾਜ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਚਾਨਣ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਢੀ।

ਇਸ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਰਿਹਾ। ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਸਾਊਥਬੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਚੇਚਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਗਏ। ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਆਨੰਦ ਲਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਝੂਲੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸੀਡੀਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਰਹੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ

ਫੋਨ:317-362-5843

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਾਲਾ

ਫੋਨ:317-605-2901

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਲਾ

ਫੋਨ:317-748-6911

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ:812-391-3062

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ

ਫੋਨ:317-748-7264

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ

ਫੋਨ:812-344-4870

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ

ਫੋਨ:317-987-3185

ਟਰੱਸਟੀ

ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ, ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਲਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਪੁਰ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਾਲਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ, ਡਾ. ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਗੇਖਾਂ ਤਲਵੰਡੀ, ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲਾਂ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਬਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਖਾਂ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਲਰਵਾਲੇ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ, ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਐਵਨਸਵਿਲ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਕਰਪੁਰ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਬੁਰਜੀ, ਯੁਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਡੱਡੀਆਂ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਵਨਸਵਿਲ, ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਕੈਸਲ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਕੈਸਲ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰਵਾਲ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ, ਰਵੀ ਨਿੰਨਵਾ, ਨੀਤੂ ਘੋਤਾਂ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਰੋਡ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਰੋਡ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਘੋੜੇ ਚੱਕ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋ, ਬਿੰਦੂ ਬੇਗੋਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ, ਲਾਡਾ ਬੇਗੋਵਾਲ।

ਜਲਾਵਤਨ ਅਲਵਿਦਾਈ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਿਕਾਸੋ ਐਮ.ਐਫ. ਹੁਸੈਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਲੰਡਨ: ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਅਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਦਾ 9 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਿਕਾਸੋ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ 95 ਸਾਲਾ ਐਮ.ਐਫ. ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਰਾਇਲ ਬਰਿਟਨ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ 2.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ।

17 ਸਤੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਪੰਡਰਪੁਰ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) 'ਚ ਜਨਮੇ ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਬੜੇ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੇ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਬਣਾਏ। ਹਾਲੀਆ ਬੋਨਹਾਮਜ਼ ਨਿਲਾਮੀਆਂ 'ਚ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬੜੇ ਮਹਿੰਗੇ ਵਿਕੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਅ ਸੀ। 2006 ਤੋਂ ਸਵੈ-ਜਲਾਵਤਨੀ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਗਨ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

2010 'ਚ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਕਤਰ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈ ਲਈ ਸੀ, ਤੇ ਆਖਰ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਪਰਤਣ ਦਾ ਵਿਗੋਚਾ ਰਿਹਾ। 1998 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਰਵਰੀ 2006 'ਚ ਉਸ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਗਨ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਕਈ ਕੇਸ ਚੱਲੇ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਸੰਮਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੋਏ। ਅੱਕ ਕੇ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। 1940ਵਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਕੰਮ ਪੱਖੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਹੁਸੈਨ 1947 'ਚ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਆਰਟਿਸਟਸ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ 'ਚ ਨਵਾਂ ਮੁਹਾਵਰਾ ਤਲਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਭਾਰਤ 'ਚ ਮਾਣਮੱਤੇ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਤੇ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਜਿਹੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਇਸ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ। ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ 'ਚ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਵਿਕਦਾ ਭਾਰਤੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਮਾਧੁਰੀ ਦੀਕਸ਼ਿਤ 'ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਲੜੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹਨੇ 'ਫਿਦਾ' ਨਾਮ ਹੇਠ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ 'ਗਜ਼ ਗਾਮਿਨੀ', 'ਮਿਨਾਕਸ਼ੀ-ਏ-ਟੋਲ ਆਫ ਥ੍ਰੀ ਸਿਟੀਜ਼' ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ। ਅਮਾਨ ਦੇ ਰਾਇਲ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟਰੈਟਜਿਕ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ 500 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਬਰੂ ਦ ਆਈਜ਼ ਆਫ ਏ ਪੇਂਟਰ' ਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ 'ਚ ਗੋਲਡਨ ਬੀਅਰ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। 1971 ਸਾਓ ਪਾਓਲੋ ਬਾਇਨੀਅਲ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਬਲੋ ਪਿਕਾਸੋ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸਰੀ ਵਿਚ ਵੇਕਿੰਗ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਬਰੁਕਵੁੱਡ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਪੁਰਦ-ਏ-ਖਾਕ ਕੀਤਾ। ਮਰਹੂਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਦਫਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲੈਣਗੇ।

ਚਿੱਤਰਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ

ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਚਿੱਤਰ (ਕੁਮਵਾਰ ਖੱਬਿਓ) ਸਰਸਵਤੀ, ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਲੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜੀਹਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਵਤਨ ਨਹੀਂ

ਕਲਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੁਬਈ ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਰਿਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਊਯਾਰਕ। ਫਿਰ ਮਕਬੂਲ ਉੱਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

—ਪਿਛਲੇ 5 ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜੱਗ-ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸਟੂਡੀਓ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਬੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਰੰਗ ਲੈਨਾਂ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਦਾ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਚਲਾ ਜਾਨਾਂ। ਬੱਸ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਦਿਲ ਕਰਦਾ, ਚਲਿਆ ਜਾਨਾਂ।...ਮੇਰਾ ਇਕੋ ਹੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੈ—ਪੇਂਟਿੰਗ। ਜੱਗ-ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਇਉਂ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ—ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਸਬੂਤੀ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਰ ਔਰਤ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪੈਨਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੜਾ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਰਿਸ ਜਾਂ ਨਿਊਯਾਰਕ ਜਾਂ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ...ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹੀ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਦੇ?

—ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਬਣੀ? ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਧੁਨਿਕ ਕਲਾ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪੁਆਇਆ ਹੈ। ਖ਼ਬਰੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਔਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿੰਬ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਝਾਉਲਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ

ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਖੰਭ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿੰਬ ਨਿਰ-ਵਸਤਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਔਰਤ ਦੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਚਿਤਰਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਜੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ (ਭਾਰਤ) ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਸਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਗਨਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸ਼ ਵਿਚ ਸੁੱਚਮ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ? ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ?

—ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਜੇ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਮਸ਼ਨ ਪੁਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਕਲਾਸਿਕ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ?

—ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਸਤਿਕ ਬੰਦਾ ਹਾਂ।

ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਪੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿਤੇ ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠ ਗਿਆ?

—ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੇਰੀ ਤਮੰਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ 10-15 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਬੁਰਸ਼ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਨਾਮ ਵੀ ਜਿੱਤੇ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਸੋ ਮੈਂ ਸਿਨੇਮਾ ਬੋਰਡ ਰੰਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੇਂਟਿੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਸ਼ਾ ਵੀ ਸੀ। ਮਹਿੰਗਾ

ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ਼ੇਖਰ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਗੁਫਤਾਹੂ

ਸੌਂਦਾ ਸੀ। ਪੈਸਾ ਬਹੁਤ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਿ 1955 ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੌਮੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ 15 ਫੁੱਟ ਲੰਮੀ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਮੈਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ—ਜ਼ਮੀਨ, ਮਤਲਬ ਧਰਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਨੇਮਾਈ ਰੰਗ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਤੁਸੀਂ ਢਾਬੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ?

—ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੁੰਬਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੁੱਟ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ ਕੋਈ ਮੌਦਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਣੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਮੈਂ ਆਪ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਸੌਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੁੱਟ-ਪਾਥ ਉਤੇ ਸੀ। ਸੋ, ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ। ਫਿਰ ਹੋਰਡਿੰਗ ਰੰਗਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ 6 ਆਨੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ।

ਛੇ ਆਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਤੱਕ। ਕਿਵੇਂ ਲਗਦੇ ਫਿਰ?

—ਆਪਣੇ ਹਾਸਾਂ 'ਤੇ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੀ ਨਿਲਾਮੀ ਹਾਊਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੱਲਦਾ

ਹੈ। ਕਰੇ ਕੋਈ, ਕਮਾਏ ਕੋਈ। ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਲੋਕ ਮੇਰੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਲਈ ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਪੀਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਮਤਲਬ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੈਦ?

—ਬਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਬੈਂਕ ਨਹੀਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਛੁੱਟ-ਪਾਥ 'ਤੇ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ।

ਤੁਸੀਂ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਓ?

—ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਕਲਾ ਦਾ ਈ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕਰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਝੋਰਾ ਨਹੀਂ।

ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਸੈਨ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੇ ਵੱਸ ਪਿਆ ਹੋਇਓ। ਘੋੜਾ ਚਿੱਤਰ ਲਿਆ...ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰ ਲਿਆ...ਸਭ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਹੈ। ਇੰਦਾਂ ਈ ਏ ਸਭ ਕੁਝ?

—ਇਹਦੇ 'ਚ ਗਲਤ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ! ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ 10 ਸਾਲ ਵੀ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਦਾ।

ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਓ?

—ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਜੁੱਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਟੇਟਸ ਫਿਰ ਜੁੱਤੀ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਬਕਵਾਸ ਲੱਗਦਾ।... ਅਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਇਰੀ ਬੜੀ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਬੋਧ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ, ਬੋਹੋਸ਼। ਮਈ ਦੇ

ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਸਸਕਾਰ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਫਤੂਰ ਜਿਹਾ ਉਠਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛਪ ਸਕੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਝੱਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਵਗਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤਪਦੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸੋ ਕੁਝ?

—ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਨੇਵਾ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ—'ਪੋਇਟਰੀ ਟੂ ਬੀ ਸੀਨ'। ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਸਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਬਾਰੇ ਹੈ:

ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ
ਸਿੱਮ ਰਹੇ ਨੇ
ਅਜੇ ਵੀ ਰਹਿ ਗਏ ਅਣਕਹੇ ਹੀ
ਇਹ ਸਤੁਰਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਲਈ
ਲਿਖੇ ਸਨ। ਚੈਕੋਸ਼ੇਵਾਕੀਆ ਦੀ ਸੀ ਉਹ। ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ 1956 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਮਿਲਾਪ ਵਧਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਦਾ ਸਾਂ। ਤੇ ਇਹ ਖਤਕਵਿਤਾ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਐਨੀ ਊਰਜਾ (ਐਨਰਜੀ) ਦਾ ਰਾਜ਼ ਦੱਸੋ ਸਾਨੂੰ?

—ਸਦਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲੀ ਰੱਖੋ। ਖਾਓ ਘੱਟ। ਪੈਰੀਂ ਗਰਦਿਸ਼ ਰਹੋ, ਤੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਸੋਚ। ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਉਡਾਰੀ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਨਾ! ਫਿਰ ਉੱਡੀ ਚੱਲੋਂ!!

ਦੇ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਂ ਨਾ ਮਿਲੀ ਕੂਆ-ਏ ਯਾਰ ਮੇਂ

ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਲੰਬੀ 9 ਜੂਨ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਜਾਣੀ 10 ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਲੰਡਨ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ 'ਚ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ 95 ਸਾਲਾ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਕੋਈ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕਾਰਨ ਜ਼ੇਰੇ ਇਲਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਖਰੀ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕਈ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੱਦ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੋਨੋਂ ਕੌਮਲ ਦਿਲ ਕਲਾਕਾਰ, ਸਾਊ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ ਉਮਰੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਦਫ਼ਨ ਹੋਣਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫ਼ਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਲਿਖੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਦਰਦ ਦੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਕਿਤਨਾ ਹੈ ਬਦਨਸੀਬ 'ਜ਼ਫ਼ਰ'
ਕਿ ਦਫ਼ਨ ਕੇ ਲੀਏ,
ਦੇ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਂ ਨਾ ਮਿਲੀ
ਕੂਆ-ਏ-ਯਾਰ ਮੇਂ

ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ 17 ਸਤੰਬਰ 1915 ਦੇ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪੰਡਰਪੁਰ ਕਸਬੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਚਿਤਰਕਲਾ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਬੰਬਈ ਦੇ ਜੇ.ਜੇ. ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਆਰਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬੰਬਈ 'ਚ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਚਿਤਰਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਨਿਰੋਲ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਬਣਿਆ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਨਿਲਾਮੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਲਾ ਕਿਰਤਾਂ ਇੰਨੀ ਉਚੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੇਚੀਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ 'ਬਰੂ ਦ ਆਈਜ਼ ਆਈਜ਼ ਆਫ਼ ਏ ਪੇਂਟਰ', 'ਗ਼ਜ਼ਗਮਨੀ' ਤੇ 'ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਲਾਤਮਕ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬਰੂ ਦ ਆਈਜ਼ ਆਈਜ਼ ਆਫ਼ ਏ ਪੇਂਟਰ' 1967 ਦੇ ਬਰਲਿਨ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚੋਂ 'ਗੋਲਡਨ ਬੀਅਰ' ਜਿੱਤ ਕੇ ਲਿਆਈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 1955 'ਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ, 1973 'ਚ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ 1991 'ਚ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ 'ਭਾਰਤ ਰਤਨ' ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਕਾਰਨ ਉਸ 'ਤੇ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਕਲਾ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਤਨਕੀਦਾਂ ਤੇ ਤੋਹਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਛਾਤਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ' ਨੂੰ ਸਿਨਮਾ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਡੱਬਿਆ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਗਾਈ ਕੱਵਾਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਵਾਵੇਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਜਲਾਵਤਨ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਘੋੜਾ ਉਸ ਦਾ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਘੋੜਾ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਤਾ (ਗਰੇਸ) ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। 1968 'ਚ ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਮਾਇਣ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਲਮੀਕ ਅਤੇ ਕਾਲੀਦਾਸ ਦੀ ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਨਿੱਠ ਕੇ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਹਾਸ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਗਲੇ 10 ਸਾਲ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਹਾਸ ਅਤੇ ਕਲਚਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਗਾਤਾਰ

ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜਨਤਕ ਇਕੱਠਾਂ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। 1996 'ਚ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚਲੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਬੇਹੁਰਮਤੀ, ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਆੜ 'ਚ ਉਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਠੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 8 ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਦਾਰਾ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਹਮਾਇਤ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਵੈਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਐਕਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ' ਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਨਫੀਸਾ ਅਲੀ

ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚਲਾ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਘਟਿਆ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਸ਼ ਪਰਤਣ ਦੀ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਵੀ ਰਮਾਇਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨਾਲ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਦੇ ਪਰਤਣ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲਵੇ, ਪਰ ਐਸਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। 2008 'ਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੋਮਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਪਰਤਣ ਦੀ ਇੰਨੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਜਾਣ 'ਚ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ

ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੇਗੀ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਪਰਤ ਆਵੇ। ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਬੜੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, "ਭਾਰਤ ਮੇਰੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਕਿਉਂ ਰਹਾਂ? ਜਦੋਂ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਤਨਜ਼ੀਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਸਭ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ। ਮੇਰੇ ਹੱਕ 'ਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾਂ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਮਾਤ, ਮੈਂ ਐਸੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਪ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਇਤਬਾਰ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਜਲਾਵਤਨੀ ਭੋਗਦਾ ਹੀ ਫੈਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕੁਰਸੀ ਹਥਿਆਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਰ ਨੇਤਾ ਨੇ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਡਾਢਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਕਲਾ ਦਾ ਗੁਣ-ਗਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਡੂੰਘੇ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਫ਼ਨਾਈ ਜਾ ਸਕੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਨੰਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਸੈਨ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸੀ। ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਬੜੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਵੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਡਰ ਅਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕੇ? ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨੂੰਨੀ ਵਾਹਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਇਕੱਲਿਆ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ?

ਅੱਜ ਸਭ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਐਸਾ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਫੜੀ?...ਤੇ ਉਸ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਪਰਤਿਆ, ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਨਾ।

ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਬੜੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਵੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਡਰ ਅਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕੇ? ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

150 ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਬਣਾਈਆਂ। ਗੱਲ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਕਿ ਮਿਥਹਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਗਨਤਾ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਗਨ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ। ਦੁਰਗਾ ਅਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਗਨ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਕਾਰਨ 1996 'ਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ., ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਗਰਤੀ ਸਮਿਤੀ ਵਰਗੀਆਂ ਕੱਟੜ ਤਨਜ਼ੀਮਾਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਚਿੱਤਰ ਹੁਸੈਨ ਨੇ 1970 'ਚ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਇੰਨਾ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਮਾਉਂਦੀ ਗਈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਲਵਾਦੀ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਜ 'ਚ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਜਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ

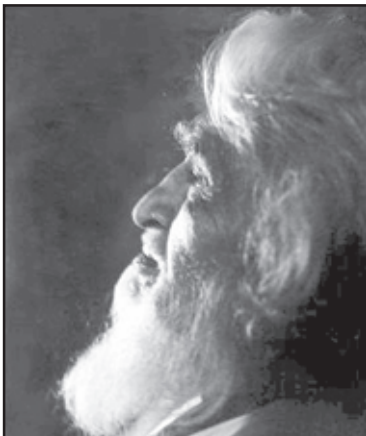
ਨੇ 'ਆਰਟ ਫਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਕਸ਼ਮੀਰ' ਨਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਈ 'ਇੰਡੀਆ ਟੂਡੇ' ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ; ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਾ ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਦਿਖਾਇਆ; ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਨਗਨ ਔਰਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ; ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਸ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਮੁਲਵਾਦੀਆਂ 'ਚ ਹੁਸੈਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਧਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਰਬੀਆਂ ਵੀ ਫੁਕੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਇਹੋ ਪੇਂਟਿੰਗ 80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ 'ਚ ਵਿਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਲਈ ਤਾਂ ਜਿਉਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਸੋ 2006 'ਚ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਤਰ, ਦੁਬਈ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਆਬਰੂ ਹੋ ਕੇ

ਪਰ ਇਹ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਈ 'ਤੰਗਦਿਲ' ਲੋਕ ਕਲਾ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦੇ।

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕੱਟੜ ਆਲੋਚਕ ਰਹੇ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਆਧੁਨਿਕ ਕਲਾ ਜਗਤ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਬਖਸ਼ੇ। ਐਮ.ਐਨ.ਐਸ. ਦੇ ਰਾਜ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਵਾਦ ਉਸ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਮੀ ਮਾਣ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਆਗੂ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਯੇਚੁਰੀ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ।

ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਨੇ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ 'ਨਾਮਵਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਸਤੀ' ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਮੌਤ ਕੌਮੀ ਘਾਟਾ ਕਰਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪਛਤਾਵਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ 'ਤੰਗਦਿਲ' ਲੋਕਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਉਮਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੰਥ ਤੈਅ ਕਰਨ ਪਿਆ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਲਾਮਿਸਾਲ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਸਿਰਜਣ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਕਾਰਨ ਸਮਕਾਲੀ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਜਗਤ 'ਚ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਜਗਤ 'ਚ ਵੱਡਾ ਖੋਪਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਉਹ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਤੇ

ਮਕਬੂਲ ਫਿਦਾ ਹੁਸੈਨ: ਜੀਵਨ ਝਾਤ

ਜਨਮ: 17 ਸਤੰਬਰ 1915

1947: ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਆਰਟਿਸਟਸ ਗਰੁੱਪ ਜਾਇਨ ਕੀਤਾ।

1952: ਜ਼ਿਊਰਿਖ (ਜਰਮਨੀ) ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸੋਲੋ ਨੁਮਾਇਸ਼।

1955: ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ।

1967: ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਬਰੂ ਦ ਆਈਜ਼ ਆਈਜ਼ ਆਫ ਏ ਪੇਂਟਰ' ਬਣਾਈ।

1971: ਸਾਓ ਪਾਅਲੋ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮਲਈ ਪਾਬਲੋ ਪਿਕਾਸੋ ਨਾਲ ਸੱਦਾ।

1973: ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ।

1986: ਰਾਜ ਸਭ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ।

1991: ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ।

1996: ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਰੌਲਾ

1998: ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਘਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ।

2006: ਜਲਾਵਤਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 4 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 3 ਜੂਨ 2007 ਤੱਕ ਨੁਮਾਇਸ਼।

2008: 'ਬੈਟਲ ਆਫ ਗੰਗਾ ਐਂਡ ਜਮੁਨਾ-ਮਹਾਂਭਾਰਤ' ਰਿਕਾਰਡ 16 ਲੱਖ ਡਾਲਰ 'ਚ ਵਿਕੀ।

2010: ਕਤਰ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ।

2011: 9 ਜੂਨ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮਾਂ ਉਪਕਾਰ ਕੌਰ।

ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਵੱਲ ਤੁਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ

ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਚਲਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਪਛੜ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੜ ਬੱਝਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਸ ਬੱਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਆਧਾਰ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਨੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਫਸੇ ਹੋਏ ਗੱਡੇ ਸਾਂਝੇ ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ ਕਰਨੇ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਜ ਮਿਥਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਫਾਂਸੀ ਤੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਤੇ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ 11 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਖੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ, ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਵਲੋਂ ਅਰੰਭੀ ਦਸਤਖਤ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ 6800 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਮੁਆਫੀ, ਰਿਹਾਈ ਤੇ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਬਾਰੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਦਾਸ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਹੰਝਲਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਉਪਕਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ) ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਕੱਠ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਿੱਤਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਹੋਣ ਖ਼ਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤਕ ਇਕਲਤੀ 'ਚ ਪਰੋਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕਤ ਨੇ ਅੰਤ੍ਰਿਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 20 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੂਜੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਬ ਸਾਹਿਬ ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਰਾਜ ਭਵਨ ਤਕ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ

ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ

ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਏਡੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਕੇਸ ਵਿਚ 133 ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਲਈ ਭੁੱਲਰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ: ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਟਾਲਾ : ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਵਹਾਉਂਦਿਆਂ ਢੰਡੋਰਾ ਪਿੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸ. ਬਾਦਲ ਵੋਟਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਤਿਹਾੜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਟੋਰਾਂਟੋ 'ਚ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ 'ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ' (ਪੀ.ਡੀ.ਬੀ. ਕੈਨੇਡਾ 2011) ਦੌਰਾਨ 'ਸਿੱਖਜ਼ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ' ਨਾਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਿਜਨਸ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਵਾਯਲਾਰ ਰਵੀ, ਕਈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਐਨ ਆਖਰੀ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਗਏ ਤੇ ਸਿਰਫ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ ਹੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ। ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ

ਸਲਾਹਕਾਰ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਤੋਂ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਬਰੀ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ

ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬੀਬੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਸਰੀ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ) ਤੋਂ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਓਟਾਰੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਡਾਲਟਨ ਮੈਕਗਿਨਟੀ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਜੋ ਬੇਕਸੂਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਟੀਫਨ) ਮਰਮਰ, ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਤੇ ਓਟੀਪੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ

ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ 11 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚੱਲੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਵੀ ਗਿਆ।

ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਇਸ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 6886 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਤੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨ। ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਲਈ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਚਲਾਈ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਸਤਖਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ

ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਤਾ ਉਪਕਾਰ ਕੌਰ, ਭਾਈ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲਤਾ-ਚਰਿਤਰੋਪਾਖਿਆਨ

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

- (1) ਸਿਆਸਤ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਸਮਤ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- (2) ਬੰਦਾ ਉਦੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਬਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਨਾਨੀ ਉਦੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ ਹੋਵੇ।
- (3) ਵਿਆਹੁਤਾ ਹੋ ਤਾਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ-ਪਹਿਲੀ, ਜੇ ਬੀਵੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਦੂਜੀ, ਬੀਵੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਨਾ ਕਰੋ।
- (4) ਘਰ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ।
- (5) ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹੈ।
- (6) ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬਿਨਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਬਿਨਾ ਹਵਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
- (7) ਰਿਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਿਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੈ।
- (8) ਅੰਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (9) ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਹੈ।
- (10) ਪੁਰਾਣੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੁਰਾਣਾ ਫਿਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰੋਧ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- (11) ਮੰਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ।

- (12) ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਵੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ।
- (13) ਕਾਹਲੀ ਦੀ ਆਦਤ ਵੀ ਗੈਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਹੈ।
- (14) ਪੰਜਾਬੀਓ! ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਓ, ਵਰਨਾ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੈਰੀ ਗਰਦਾਨੇ ਜਾਵੋਗੇ।
- (15) ਅਹਿੰਸਾ ਰੂਹ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫਾਵਾਂ ਹੈ।
- (16) ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਹਾਰੂ ਹੋ ਬੈਠਣ ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਵੀ ਸਿੱਥਲ ਬੀਮਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- (17) ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕੰਜੂਸੀ ਨਹੀਂ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਨਾਲ।
- (18) ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਆ ਗਈ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ, ਗੱਦਾਰਾਂ ਤੇ ਵਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਤਿਕੇ।
- (19) ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਢਾਂਚਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਖਲੋਤਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਹੀ ਹਾਲ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੈ।
- (20) ਬਾਪੂ ਦੇ ਮਰਨੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੰਜੇ ਮਰਨ ਪਏ ਨੂੰ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੁਆਈ ਨਹੀਂ ਦੁਆ ਸਕਦੇ।
- (21) ਜਿਹੜੇ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆਂ ਪੀੜ ਦੀ ਚੀਸ ਨਹੀਂ ਵਟਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗੇ।
- (22) ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਕੌਮੀ ਘਰ ਗਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਯਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।
- (23) ਪਾਣੀ ਖੋਹਿਆ, ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਲੁੱਟੀ, ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਭਾਅ ਫਸਲ ਚੁੱਕੀ, ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਦਸ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਹੁਣ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਅੱਧਾ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਗਏ।
- (24) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਪਰ ਅੱਜ ਗੱਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ।
- (25) ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਅਜੇ ਅਹਿੰਸਾ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ।
- (26) ਚੱਲਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਸੋ ਤੁਫਾਨ ਚੀਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (27) ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣ ਦੇ ਕੇ ਬੇੜਾ ਠੇਲ੍ਹੇ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਠਿੱਲਣਗੇ, ਕਿਨਾਰਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਤੁਰਨਗੇ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਪਾਉਣਗੇ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ
ISBN # 978-0-9781624-9-8

**To Advertise with
Punjab Times
Call: 847-359-0746**

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਚਰਿਤਰੋਪਾਖਿਆਨ' ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਚਰਿਤਰ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 'ਚਰਿਤਰੋਪਾਖਿਆਨ' ਵਿਚ ਵਰਣਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਇਸਤਰੀ-ਜਾਤ ਧੋਖੇ, ਫਰੋਬ, ਛਲ-ਕਪਟ, ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ, ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਚਰਿਤਰ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬੇਵਫਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਪਾਤਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੇਵਕੂਫ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਧੋਖੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕ ਚਰਿਤਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਸਾਰਨਗੇ? ਬੁਰੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਭਾਲਣੇ ਵੈਸੇ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਪੱਖੋਂ ਨਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਮਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੁਹਰਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਕੁਝ ਇੱਕ ਵਿਚੋਂ ਲੱਗਦੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ:

ਮਹਾਨੰਦ ਮੁਰਦਾਰ ਕੀ ਹੁਤੀ ਬਹੁਰਿਯਾ ਏਕ।
ਤਾ ਸੋ ਰਤਿ ਮਾਨਤ ਹੁਤੋ
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਅਨੇਕ।12।
ਮਹਾਨੰਦ ਮੁਰਦਾਰ ਕੀ ਘੁਰਕੀ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਨਾਮ।
ਕੋਪ ਸਮੇਂ ਨਿਜ ਨਾਰ ਕੋ
ਘੁਰਕਤ ਆਠੋ ਜਾਮ।13।
ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਕਥਨ ਹੈ:

ਇਕ ਜੋਗੀ ਬਨ ਮੈ ਹੁਤੇ ਦੂਮ ਮੈ ਕੁਟੀ ਬਨਾਇ।
ਏਕ ਸਾਹ ਕੀ ਸੁਤਾ ਕੋ ਲੈ ਗਯੋ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਾਇ।3।
ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਯੋਗੀ ਸਾਹ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਚਲਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੂਸਰੀ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਭਾਵੇਂ ਯੋਗ-ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਜਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬੁਲੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੋਹੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਿਤਰਨ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗੀ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਵਾਤ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਤਾੜੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਨਿਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਯੋਗੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਰਫ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਛੁਪ ਕੇ ਯੋਗੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਯੋਗੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਭੱਖਿਆ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਿਰਫ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯੋਗੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤਾੜੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ! ਇਹ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਦਿੰਦੀ ਹੈ? ਚਰਿਤਰ-ਚਿਤ੍ਰਣ ਦਾ ਜਾਤ, ਨਸਲ, ਮੱਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਯੋਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ:

ਸਾਹਜਗਾਨਾਬਾਦ ਮੈ ਏਕ ਤੁਰਕ ਕੀ ਨਾਰਿ।
ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਨ ਕਿਯੋ
ਸੋ ਤੁਹਿ ਕਹੇ ਸੁਧਾਰਿ।1।
ਅਤੇ:
ਸੋ ਇਕ ਰਹੈ ਮੁਗਲ ਕੀ ਬਾਮ।
ਜੈਨਾਬਾਦੀ ਤਾ ਕੋ ਨਾਮ।3।
ਇੱਕ ਚਰਿਤਰ ਵਿਚ ਜੱਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਰਿੱਛ ਵਰਗਾ ਕਿਹਾ ਹੈ:

ਏਕ ਬਹੁ ਬੀ ਜਾਟ ਕੀ ਦੂਜੇ ਬਰੀ ਗਵਾਰ।
ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਜੱਟ' ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਤ, ਜਨਮ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਆਦਿ ਵੰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਿਰਫ ਨਿਧੇਧੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਮੁੱਢੋਂ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖ਼ਿਲਾਫਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਕਲ ਕਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਵੀ ਨਾ ਲੰਘੀ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ ਜਿਥੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਅਤੇ ਰਿੱਛ ਵਰਗਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ?

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕੋ ਬਾਟੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਗੇ? ਕਵੀ ਚਰਿਤਰ ਨੰਬਰ 7/145 ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਚਰਿਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਭੇਦ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਵੇਂ:

ਤ੍ਰਿਯਗਿਨ ਅੰਤਰ ਦੀਜੀਐ ਤਾ ਕੋ ਲੀਜੇ ਭੇਦ।
ਬਹੁ ਪੁਰਖਨ ਕੇ ਕਰਤ ਹੈ ਹ੍ਰਿਦੈ ਚੰਚਲ ਛੇਦ।11।
ਗੰਧਰਵ ਜਛ ਭੁਜੰਗ ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਕਿਨ ਮਾਹਿ।
ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਤ੍ਰਿਯਾਨ ਕੇ ਭੇਦ ਪਛਾਨਤ ਨਾਹਿ।13।

ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ, ਸੁਰਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜਨਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਵੀ ਪੁਰਸ਼-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ 'ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ' ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ 'ਚਰਿਤਰੋਪਾਖਿਆਨ' ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਮਾਤ (ਭਾਵ 'ਵੇਸਵਾਗਿਰੀ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ) ਬਾਰੇ ਉਚਾਰੀ ਗਈ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਵਰਣਿਤ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਦੱਸਣ ਲਈ 'ਮਾਂ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿਚ ਮਾਂ ਧੀ ਜਾਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਓਨੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ:

ਮਾਈ ਮੈ ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਲਖਉ ਗੁਸਾਈ॥
ਮਹਾ ਮੋਹ ਅਗਿਆਨਿ ਤਿਮਰਿ
ਮੋ ਮਨੁ ਰਹਿਓ ਉਰਝਾਈ॥1॥ਰਹਾਉ॥
(ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ 9, ਪੰਨਾ 632)
ਮਾਈ ਮਨੁ ਮੇਰੇ ਬਸਿ ਨਾਹਿ॥
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਿਖਿਅਨ ਕਉ
ਧਾਵਤ ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਰੋਕਉ ਤਾਹਿ॥1॥ਰਹਾਉ॥
(ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ 9, ਪੰਨਾ 632-33)
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਮਾਂ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਨਾ ਵਿਸਰੇ। ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੀਦੀ ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਪਤਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਢਕਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਤੇਰੀ ਆਤਮਿਕ ਖੁਸ਼ੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਪੁੱਤਰ ਤੂੰ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ-ਜਲ ਸਦਾ ਪੀਂਦਾ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ

ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ

ਹਨ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਬਿਆਪਦੀ। ਤੇਰਾ ਮਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਵਰਾ ਕੰਵਲ-ਫੁੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਪਪੀਹਾ ਜਲ ਦੀ ਬੂੰਦ ਪੀ ਕੇ ਖਿਤਦਾ ਹੈ:

ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸਹਿ
ਪਿਤਰੀ ਹੋਇ ਉਧਾਰੇ॥
ਸੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੁਮ ਸਦ ਹੀ ਜਾਪਹੁ
ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੇ॥1॥
ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ॥
ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ ਕੋ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ॥1॥ਰਹਾਉ॥
(ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 496)

ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ 'ਚਰਿਤਰੋਪਾਖਿਆਨ' ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਐਸੇ-ਅਰਾਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਵੇ। ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਰਿਤਰ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ:

ਜਬ ਸੁਤ ਭੁਖੇ ਹੋਇ ਪੁਕਾਰੈ।
ਤਬ ਮੁਖ ਸੋ ਯੋ ਜਾਰ ਉਚਾਰੈ।
ਤ੍ਰਿਯ ਯਾ ਕੋ ਤੁਮ ਚੁਪਨ ਕਰਾਵੇ।
ਹਮਰੇ ਚਿਤ ਸੋਕ ਮਿਟਾਵੇ।5।
ਉਠਿ ਅਸਥਨ ਤਾ ਕੋ ਤਿਨ ਦਯੋ।
ਲੈ ਅਸਥਨ ਚੁਪ ਬਾਲ ਨ ਭਯੋ।
ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੋ ਨਿਜ ਕਰਨ ਸੰਘਾਰਿਯੋ।
ਆਨਿ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਸੋਕ ਨਿਵਾਰਿਯੋ।6।

ਇਸ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ 'ਪਖਿਆਨ' ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਮ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਵੀ ਨੀਵੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨੈਤਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਅਤੇ ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਹ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਰਣਾ-ਭਰਪੂਰ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਹਿਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਘਿਰਣਤ ਕਰਮ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਵਾਰ ਵਾਰ ਇੱਕ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਦਾ ਭੇਦ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਹਾਣੀ ਨੰਬਰ 12/205 ਵਿਚ ਕਵੀ ਯਮੁਨਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਧਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਰਾਧਾ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ:

ਜੋ ਨਿਜੁ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਦੇਤ
ਪੁਰਖ ਭੇਦ ਕਛੁ ਆਪਨੋ।
ਤਾ ਕੋ ਬਿਧਨਾ ਲੇਤ ਪ੍ਰਾਨ
ਹਰਨ ਕਰਿ ਪਲਕ ਮੈ।30।11।

ਜੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਧਰਵ ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਹੈ, ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਮਹਿਜ ਦੰਪਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਬਲਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਇੱਕ-ਸੁਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੰਪਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ
ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ॥
ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ
ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ॥
(ਮਹਲਾ 3, ਪੰਨਾ 788)

ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੇਲੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਪਤਾਸੇ ਪਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਤਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸ਼ਾਇਦ-ਸ਼ੁਦਾ ਜਾਂ ਧੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਅਜਿਹਾ ਚਿਤਵਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ?

ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਸਾਹਿਤਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਫ਼ੀਮ, ਤੰਬਾਕੂ, ਭੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਵੀ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਝੁਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਰਾਮ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

ਕਥਾ ਸਤਵੀ ਰਾਮ ਕਬਿ ਉਚਰੀ ਹਿਤ ਚਿਤ
ਲਾਇ। ਬਹੁਰਿ ਕਥਾ ਬੰਧਨ ਨਿਮਿਤ ਮੈ ਕਹਿਯੋ
ਉਪਾਇ॥18/352।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ, ਕਵੀ ਨੇ ਇਹ ਚਰਿਤਰ ਕਿਸੇ ਨੈਤਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਗਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਦੂਸਰੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਲਈ ਇਹ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਤਿਨ ਜੁ ਕਿਆ ਸੁ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੁਨਾਊ।
ਤਾ ਤੇ ਤੁਮਰੋ ਹ੍ਰਿਦੈ ਰਿਝਾਊ।3। (18/352)
ਇਹ ਚਰਿਤਰ ਚਿਤ੍ਰਣ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਹਨ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਨੂੰ 'ਸੁਹਾਗਣ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਜੋ ਬਿੰਬ ਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਮੋਖ ਦੁਆਰੀ' ਕਿਹਾ ਹੈ:

ਲੋਕ ਵੇਦ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵਿਚਿ
ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਮੋਖ ਦੁਆਰੀ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲ ਨਿਹਚਉ ਨਾਰੀ। (16/5)

'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਾਲ-ਅਕਾਲ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਧਾਨਾ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ' ਨੂੰ ਹੀ ਧਿਆਇਆ, ਕਾਲ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਚਰਿਤਰੋਪਾਖਿਆਨ ਵਿਚ ਕਈ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ, ਭੰਗ ਅਤੇ ਅਫ਼ੀਮ ਵਰਗੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਕਾਫੀ ਹੈ:

ਇਹ ਫਲ ਸੋ ਸਿਮਰਿਹ ਫਲਾ
ਪਾਹਨੇ ਦਏ ਬਹਾਏ।
ਮਹਾ ਕਾਲ ਕੋ ਸਿਖੁਯ ਕਰਿ
ਮਦਰਾ ਭਾਂਗ ਪਿਵਾਇ॥125।

ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਇਹ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਜ਼ਿੰਦੀ ਕਿਸਮ ਤੇ ਨਾ ਝੁਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਹਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮਦਰਾਸ ਕੇਂਡਰ ਦੇ ਇਕ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ਬਦਲੀ ਪੰਜਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇੱਛਾ ਵਰਗੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭਲੀਭਾਂਤ ਪਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਝੱਸ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਰੋਸ਼ਨ-ਦਿਮਾਗ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ (ਓ) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ 1971 ਵਿਚ ਕਰਨਾਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ ਪਰ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਤੋਂ ਐਨ ਨੇੜੇ ਮਧੂ ਬਨ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਰ.ਪੀ. ਕਪੂਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚਰ ਅਤੇ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਪੂਰ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕੈਰੋਂ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਵੀ ਲਾਈ। ਕੈਰੋਂ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੈਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਸ ਵੰਗ ਨਾਲ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਕਿ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਪੂਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬੜੀ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਨਿਭਦੀ ਰਹੀ। ਸਤੰਬਰ 1956 ਵਿਚ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਅੰਬਾਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬੱਸ ਇਥੋਂ ਹੀ ਦੇਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਪਰ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਉਪਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਪੂਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਵਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਇਕ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾ ਸਮਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉਪਰ ਖੂਬ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ।

ਅੰਬਾਲਾ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਰਿਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਕੈਰੀਅਰ ਆਦਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਅਥਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ 1400 ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸ. ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮਿਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਨਿਰੋਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਥਤਿਆਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਿਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਟਰੋਲਰ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਜਦਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲੋਂ ਜੂਨੀਅਰ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲੋਂ ਜੂਨੀਅਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਤਜਰਬਾ ਵੀ

ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਵਲੋਂ ਕੈਰੋਂ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ 'ਹਸ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ' (Disintegration of Punjab) ਵਿਚੋਂ ਸਬੰਧਤ ਕਾਂਡ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੈਰੋਂ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕੋ ਇਕ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 1987 ਦੇ ਸਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਥਤਿਆਰ ਦੇਣੇ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖੈਰ, ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅੜੀ ਰਹੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੁੜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਤਿੰਨਾਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਉਪਰ ਰਿਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਸਨ ਜਦਕਿ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿਖਾਇਆ। ਦੂਜੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮਾਤਾ ਜਿਹਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਰਿਜਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਦੇ ਨੀਮ-ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਅਥਤਿਆਰ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਝਗੜਾ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ

ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਅਥਤਿਆਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਇੰਚਾਰਜ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੇਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਹੋਰ ਤਿੱਖੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਸੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੈਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ-ਨੋਕਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੇਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਰਾੜ ਐਨ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ। ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਵਰਤ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸੈਂਕਟ ਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਫਿਲਹਾਲ ਟਲ ਗਿਆ।

ਨਵੰਬਰ 1958 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਤੇ ਜਨਵਰੀ 1959 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬਾਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਬੜੇ ਆਵਾਜ਼ਾਹ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਬਾਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਤੋਂ ਜੂਨੀਅਰ ਸੀ। ਖੈਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਬਾਦਲੇ ਉਤੇ ਵੀ ਨਾ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਹਿਮ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕੈਰੋਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਵਿਚਲੀ ਦਰਾੜ ਨੂੰ

ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਮ.ਐਲ. ਸੇਠੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਬੰਧ ਸਨ, ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਸ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਦਾ ਕੰਮ 23 ਦਸੰਬਰ, 1958 ਨੂੰ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ 18 ਜੁਲਾਈ, 1959 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਰੋਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ।

ਕੇਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ਸੱਸ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਦੇਵੀ ਕੋਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਜਿਹੜੀ 21 ਮਾਰਚ, 1958 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਮ.ਐਲ. ਸੇਠੀ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰ ਹੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਲੈਂਡ ਐਕਵੀਜੀਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 1958 ਵਿਚ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸੇਠੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਮਾਇਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸੌਦਾ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਉਤੇ ਧੋਖਾਦੇਹੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸੌਦਾ ਪੂਰੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਜਦ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਾਰਚ 1957 ਤੋਂ ਹੀ ਲਮਕਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਦੇਵੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਸੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸੁਚੇਤ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਦੀਵਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ।

ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪਤਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਆਪ ਮਿਲੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਛੇਤੀ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਣ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੇ-ਸਬਰ ਹੋ ਉਠੇ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਵਿਚ ਆ ਰਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪੇਚੀਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦਾ ਇਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ:

1. ਕੋਰਟ ਆਫ ਵਾਰਡ ਦਾ ਕੇਸ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਇਕ ਧਿਰ ਸੀ, ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ

ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਉਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਕੁਲੈਕਟਰ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਜਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਕੈਰੋਂ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਸੀ।

2. ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜੂਨ 1959 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਡੀ. ਐਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਫਾਜ਼ਲ ਜੱਜ ਨੇ) ਇਸਤਿਫਾਜ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅੰਬਾਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਹੀ ਸਨ) ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਆਰ.ਪੀ. ਕਪੂਰ) ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦਾ ਹੋਰ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਦੇਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗਰੇਵਾਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਢੀਂਗਰਾ ਵਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਪੀ. ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਿਹੜਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋਇਆ। 18 ਜੁਲਾਈ 1959 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ (4 ਅਪ੍ਰੈਲ 1963) ਲਾਗੂ ਰਹੇ ਜਦ ਤੱਕ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1963 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵੈਂਟਸ (ਇਨਕੁਆਰੀਜ਼) ਐਕਟ 1950 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਿਰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

18 ਜੁਲਾਈ 1959 ਨੂੰ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਵਿਰੁਧ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ 16 ਫਰਵਰੀ 1962 ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ 21 ਸਤੰਬਰ 1962 ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। 11 ਸਤੰਬਰ 1963 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਜੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਦੀ 18 ਜੁਲਾਈ, 1959 ਤੋਂ ਹੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ 19 ਨਵੰਬਰ, 1963 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਦੇ

ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਤਰਿਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਪਾਲ ਇਹ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਉਤੇ 10 ਫਰਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਪੀ. ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਤਰਿਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਥੇ ਦੇਣੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ। ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ 6 ਫਰਵਰੀ, 1965 ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੀਫ ਲਾਇਜ਼ਨ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਸਰਗਰਮ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਏ।

ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਦੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਨ ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਤਕੜੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਰੌਅ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਲਚਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਮਾਇਕ, ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਸ ਪੁੱਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹੱਕ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਸੇਵਾਕਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਵਰਗੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਂਡਰ 'ਚੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਚਲੇ ਆਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤਰਸਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਤੀਫਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਅਸਫਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਜਿਹੜੇ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਏਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜੋ ਫੇਰ ਕਦੇ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਅਤੇ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਆਪਣੀ ਬਾਜੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਦਬਾਈ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਹਉਮੈ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੁਰੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ 'ਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਂਜ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਚਿਣਗ ਸੀ ਪਰ ਜਾਤੀ ਝਗੜਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਰਸਤਾ ਰੋਕ ਲਿਆ।

ਸਾਂਝੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਪਰ ਵਿਅਰਥ। ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਵਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਏਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਵੱਈਆ ਏਨਾ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸਾਂ। ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗੱਫਾਰ ਖਾਨ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸਨ ਤੇ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਬੜੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਨ, ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਕਪੂਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਲੈਣ ਪਰ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੁਹਾਡਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਖਦਿਆਂ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜੋ ਨਿਭਾਇਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ।” ਤੇ ਇੰਜ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬੇਰੋਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ

ਅਕਾਲੀ-ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਵੀਰ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਕ ਦਾ 'ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ 11 ਜੂਨ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਵੀਰ ਕਰਮ ਬਰਸਟ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਉਸ ਦੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਧੇ ਖਰਬੂਜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬਕਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। (ਇਹ ਦੋਸਤ ਆਪਣੀ 14 ਮਈ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਕਰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਮ ਚੰਦ ਲਿਖ ਕੇ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਖੇਮੇ ਵਿਚ ਧੱਕ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਹਣਾ ਵੀ ਮਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਜੇਕਰ ਕਰਮ ਚੰਦ ਬਰਸਟ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ..." ਤਾਜ਼ਾ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦਾ ਵੱਡਾ ਏਜੰਟ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਲ-ਯੁੱਧ ਲਈ ਲਲਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕਦੇ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਕਰਮ ਲਈ ਠੋਕਵੇਂ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ)... ਕਿੱਥੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ/ਲਿਖਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਕ ਦਾ ਬੇਲਜ਼ਤ/ਬੇਸੂਰਾ ਵਿਖਿਆਨ। ਬਾਈ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮ ਬਰਸਟ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਨੁਕਤੇ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੱਸ ਵੀ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸ਼ੈਲੀਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬੀੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚੀਓਂ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਡਾਡਾਂ ਕਢਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਤਿ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅਤੇ ਭੜਕਾਊ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁਸੈਲਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸੰਨ '47 ਦੇ ਖਰਾਬੇ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਬਟਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਨ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ

ਛੱਡੋ ਯਾਰੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਨੇ!!

ਪੀੜ੍ਹੀ 'ਚੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਭੋਰਾ ਭਰ ਵੀ ਮੱਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਟਾਂਵਾਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੌਕਰੀਓਂ ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਵਰਗੇ ਖੱਬੀਖਾਨ ਅਫਸਰ ਤੇ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਈਆਂ 'ਦੰਤ ਕਥਾਵਾਂ' ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਦੰਤਕਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਆ ਕੇ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤਕੜੇ ਖੱਬੀਖਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਖਪਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਸ. ਡੀ. ਐਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਵੱਟ ਖਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਉਸ ਧਾਕੜ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੰਮਾ ਕੇਸ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਰਸੂਖ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਕੈਰੋਂ ਵਿਰੁਧ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨ; ਸਿਨੇਮੇ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ-ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਦੰਤਕਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਲਿਆ ਅਤੇ 'ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ' ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ 'ਚ ਵੈਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਿੱਟਾ ਜੋ ਨਿਕਲਿਆ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਚੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਨਗਰ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਭਲਾ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਵਾਕਫ਼। ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੰਤ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 50ਵਿਆਂ ਤੇ 60ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਨਾਮੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ/ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ। ਸੁਣਿਆ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੈਰੋਂ ਨਾਲ ਵੀ ਯਾਰੀ ਸੀ। ਪਰ ਵੱਧ ਯਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਚਾ ਪਿੰਡ ਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਿਰਾਈ ਨਾਲ ਸੀ। ਦੰਤਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੀ ਕਸਬਾ ਬੁਤਾਲਾ ਦੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨਾਂ ਦੇ ਸਖਸ਼ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਬੇਹੱਦ ਖੁਦਦਾਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਨਤੀਜਾ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਤਕਰਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਵੀਰ ਸਿੰਘ-ਦੋਵੇਂ ਫਾਹੇ ਲੱਗ ਗਏ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਬੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੀ ਨੇੜ ਸੀ। ਬਲਕਿ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਰੋਂ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਦੇ ਬਾਪ ਸ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦੀ ਪੱਗ ਵਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਧਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਗਰੀ ਯਾਰ ਸੁੱਚੇ 'ਸੂਰਮੇ' ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਗਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਹੱਥ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਿਰਮੂਲ ਸੀ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਖੜ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪਈ।

ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅੱਗੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਰੋਂ ਕਾਲ-ਜੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਾਤਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਸੀ; ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਕੜ ਸ਼ਾਇਦ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਸਿੱਖ/ਪੰਜਾਬੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਰਜੇ ਬੇਹਤਰ ਸਨ-ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਨਾ ਸਹੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੰਤਕਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤੈਹਾਂ ਹੇਠਲਾ ਮੌਖਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਉਸ ਕਾਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਵਰਗੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਖੁਦਦਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਵਿਰੁਧ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰੀ 'ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ' ਦੇ ਕਥਿਤ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਅਖਬਾਰ-ਨਵੀਸ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਵਿਰੁਧ ਹੀ ਲੱਕ ਬੰਨ ਕੇ ਭੁਗਤਣਾ ਸੀ। ਕੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਗੱਲ ਜੇਕਰ ਭੱਦਰ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਸੂਧ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸੀ।

ਚੰਗਾ ਰਹੇ ਕਿ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਕੜ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਘੂਪਤੀ ਕਪੂਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਲਤ ਮਲਤ ਨਾ ਹੀ ਕਰੇ। ਦੋਵਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਤੋਂ 15-20 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਉਘੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨਾਲ ਇਸੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ

ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ 18 ਸੈਕਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਨਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਿਤਾ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਚੀਮਾ ਸਧਾਰਨ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਸੰਨ 47 ਵਾਲੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਨ 1966 ਵਾਲੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨਾਲ ਨਿੱਘਾ ਯਾਰਾਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਯਾਰਾਨਾ ਪਿਆ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾ-ਪਿਆਰਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੀ।

ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਸ. ਚੀਮਾ ਤਕੜੇ ਜਲੋਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ 'ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਜਰਨੈਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ' ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਗੱਲ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵੀ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਹਜ਼ਾਰਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ-ਦੋਵੇਂ ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਪਿਛਲੱਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬਲਕਿ ਉਹ ਵਿਰਕ ਟੱਪੇ ਦੇ ਤਕੜੇ ਵਿਓਂ ਵਾਲੇ ਨਰ ਜੱਟ ਸਨ। ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ...ਤੋਂ ਜਰਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਉਹ ਕੋਹ 'ਭਲੇ ਦਿਨ' ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਧੱਕੜ ਮੁੱਖ

ਮੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਡਟਵਾਂ ਸਟੈਂਡ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਡੀ.ਐਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਇਸੇ ਗੱਲੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਖੜਕ ਪਈ ਸੀ। ਮੈਡਮ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪਤੀ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਲਡ' ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਕੈਰੋਂਸ਼ਾਹੀ' ਆਖ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਧੜਾਧੜ ਲੇਖ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਤਕੜਾ ਹੋ ਹੱਲਾ ਮਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਗਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਬੜੇ ਨਾਟਕੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰੇ-ਪਿਆਰੇ ਦੇ 'ਪੁਲਿਸ ਕਤਲ' ਦੇ ਬਾਰੀਕ ਨੁਕਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾਹਿਆ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੇ ਚੀਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਇਤਨਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਲਡ' ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਕੈਰੋਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਸ਼ਰੇਆਮ ਲਿਖਤੀ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦਾ 'ਰੁਮਾਂਸ' ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਂਜ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਖਟਕੜ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਵਿੰਦਰ ਖਟਕੜ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮੁੜ ਸ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਹੀ ਉਹੋ ਸਲਾਹ ਹੈ, 'ਏਤਰਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਯਾਰੋ-ਨਾ ਕਰੋ ਏਤਰਾਂ!!' ਨਾਲੋਂ ਉਵੇਂ ਵੀ ਉਹ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਸਨ। !!!

ਹਿਤੂ

ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

‘ਸਾਨੂੰ ਕੀ’ ਦੀ ਸੌੜੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਪੰਜਾਬੀ...

ਸੁਖਦੀਪ ਗਿੱਲ ਮੋਗਾ*

ਸੂਰਬੀਰ, ਦਲੇਰ, ਅਣਖੀਲੇ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਜ ਇਸ ਕਦਰ ਸਵਾਰਥੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਰੌਤੀ ਭਰ ਵੀ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬੋਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਖਾਤਰ ਭਿੰਜੀ ਬਿੱਲੀ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਨੂੰ ਤੱਕਣਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਖਰ ਕਿਉਂ?

ਆਖਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਖੁੰਡੀ ਕਰ ਛੱਡੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦੀ ਪਰਖ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਇੰਨੇ ਮਗਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਦੋਸਤੋ। ਕੁਝ ਅਖੌਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੂੜੇਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸੋਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਕੁਆਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਬਾਪ ਫਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨਾ ਹਾਰਦਾ, ਗੱਭਰੂ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ, ਅੱਸੀ ਸਾਲ ਦਾ ਬਾਬਾ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮੋਗੇ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਪੁਲ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠਦਾ। ਜੇ ਸਿਆਸਤ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਨਾਇਕ ਉਭਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਤਤਫ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਉਸ ਨਾਇਕ ਦੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਕਦਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਉਠ ਕੇ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੱਭਿਅਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬਣਦਾ

ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈਏ। ਇੱਕ ਵਾਡੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਖੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਾਰਥ ਦਾ ਘੁਣ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਲੰਡਨ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਘੁੰਮਦੇ। ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਮੋਇਆ ਸੀ, ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਚਾਚਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਰ ਦੇਖੋ ਉਸ ਅਣਖੀਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ 21 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲੰਡਨ 'ਚ ਜਨਰਲ ਓਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਆ। ਸਲਾਮ ਹੈ ਉਸ ਯੋਧੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਰਗੀ ਦਿੱਖ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਕਦੇ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਲਾ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕੀ ਸੀ? ਕਿਸੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਫਿਲਾਸਫਰ ਵੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਪੱਗ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਧੋਲੀ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੁੰਡੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੀ ਸਾਣ 'ਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਅੱਜ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਬੇਈਮਾਨੀ, ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ, ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਵਰਗੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਣਖੀਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਗੇ। ਰੈਲੀਆਂ 'ਚ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਉਹ ਸਵਾਲ, ਜੋ ਜਵਾਬ ਮੰਗਦੇ ਨੇ!

*ਫੋਨ:91-99884-28859

ਬਥੇਰਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਨੇ, ਹੁਣ ਬਸ ਕਰੋ

ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਅਗਲੇ ਅਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਵੀ ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ 1980ਵਿਆਂ ਅਤੇ 90ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇਹ ਕਹਿਰ ਬੀਤਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਕਿਸੇ ਬੇਗਾਨੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਫੜ੍ਹੀ। ਖੈਰ, ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 1857 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਫੇਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਹੋਈ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ 1699 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਕੈਸਾ ਸੀ।

ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਬਹਿਸ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਰਵੱਈਆ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਇਸ

ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਹ ਚੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਰਮ ਬਰਸਟ, ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਅਤੇ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੱਚ ਕੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸੱਚ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗੰਨਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਨੇਤਿਓਂ ਡਿੱਠੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਗਾ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਖਬਾਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਖਰਚਾ ਕਿੰਨਾ ਆਵੇਗਾ? ਸ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਏ.ਕੇ. ਸੰਤਾਲੀ ਆਉਣਗੀਆਂ? ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਏ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪੈਸੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਜਦੋਂ 2-4 ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਸੇ ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਤਾਂ ਆਪੋ ਇਕੱਠਾ

ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਆਪ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ? ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮਰਨ ਅਤੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ-ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਂਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹ ਤਕਦੀਆਂ ਹੀ ਇਸ ਜਹਾਨੋਂ ਤੁਰ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਬਸ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਸਭ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਬਹਿਸ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਕਿਥੇ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਜਿਹੇ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

-ਹਰਬੰਸ ਬੱਧਣ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ:646-361-8676

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਸਫ਼ਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਉਣ ਦੀ ਰੂਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ (25 ਨਵੰਬਰ 1929-15 ਜੂਨ 2006) ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਗਿਆਂ ਭਾਵੇਂ 5 ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਦਰਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ 31 ਅਗਸਤ, 1943 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਡੌਲੀ ਗੁਲੇਰੀਆ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਵਾਂਗੀ' ਐਲਬਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਧੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ-ਚਿੱਤਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ

1969 ਵਿਚ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ 'ਤੇ ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ' ਲਿਖਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਗੀਤ ਲਿਖੇ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਰਨਲ ਗੁਪਤੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲਈ ਕਹੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਲੋਕ ਸੁਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਗੀਤ। ਕਰਨਲ ਗੁਪਤੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 300 ਰੁਪਏ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਨਿਗੁਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ।

ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਤਮਤਮਾ ਉਠਿਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਪੈਸਾ ਰੋੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀ ਫੀਸ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਕਿਉਂ?"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਗੀਤ ਦੀ ਰਿਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਗੀਤ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ।

ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਬੈਠੀ ਸਾਂ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਧੂਹ ਪਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਕੀ ਪਈ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ? ਕਿੰਨੀ ਕਮਲੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੱਪੜੇ ਨਿਚੋੜ ਰਹੀ ਹਾਂ ਜਦ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਕੱਪੜੇ ਟੱਬ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ, ਟੈਕਸੀ ਲਈ ਤੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਢੋਲਕੀ ਦੀ ਤਾਲ ਸੁਣੀ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਧੜਕਣ ਲੱਗਾ...ਮੈਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ...ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸਾਂ ਮੈਂ...ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ...ਇਸ ਦੀ ਖਾਸ ਮਹਿਕ, ਤੇ ਮਹੌਲ ਮੈਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।"

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਲਿਖਤੀ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਗਾਇਕਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਝੁਮ ਉੱਠਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਚੈਮਜ਼ਫੋਰਡ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੱਬ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਕਲੱਬ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸੀ ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਲੱਬ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵੇਗੇ?" ਉਸ ਨੇ ਮੁਫਤ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, "ਜੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ

ਫੰਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗਾਉਣ ਲਈ ਆਖਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਮੁਰਗੀ ਦਾਲ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਲੱਬ ਆਉਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਹਾੜ੍ਹੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ?"

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਸ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਫੜਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਕਰੁਣਾ ਭਰਦੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਉਂਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ 'ਤੇ ਗਾਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਕਬੂਲ ਬਣਾਇਆ। "ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਕਦੀਆਂ ਹਨ", ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਪਰ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਗੀਤ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੋ ਦਸ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਕ ਗਈਆਂ।"

ਉਹ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੀਤਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿੰਬਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ

ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਜਾਂ ਆਸਾ ਜਾਂ ਭੈਰਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਲਾਸਕੀ ਧੁਨਾਂ ਦਾ ਗੁੰਗਰਾ ਭਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਮਝਣ 'ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝ ਤੋਂ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਗੀਤ 'ਅਤੀ ਵੇ ਅਤੀ ਲੱਗੀ ਸੋਣ ਦੀ ਝੜੀ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲੈ ਬਾਲਮਾ ਵੇ ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਦੀ ਖੜੀ'

ਵਿਚ ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲੈਣ ਲਈ ਹਾੜ੍ਹੇ ਕੱਢਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪਤਨੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਭਾਰਦਾ ਸਗੋਂ ਕਾਮ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਖਾ ਰੁੱਤ ਕਾਮਨਾ, ਤੜਫ ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਹਿਤ ਪਾਰਖੂਆਂ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਆਖ ਕੇ ਭੰਡਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਖ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਅਸਲੀਲਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਖੁੰਢਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਚੰਡਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਉਘਾੜਦੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਬੰਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁੱਚਾ ਹਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਲੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸੱਜੇ) 1967 'ਚ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪਰਦੇਸੀ ਨਾਲ।

ਤਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ, ਪਰ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਲਾਸਕੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਲਾਸਕੀ ਹੈ...ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਗਲੀ ਵਿਚ ਮੰਗਤਾ ਵੀ ਸੁਧ ਭੈਰਵੀ ਜਾਂ ਆਸਾਵਰੀ ਵਿਚ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਧੂ ਤੇ ਜੋਗੀ ਕਲਾਸਕੀ ਰੀਤ ਵਿਚ ਭਜਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੀਆਂ

ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸੁੱਚੇਪਣ ਲਈ ਲੜੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਣ ਦਿਵਾਇਆ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਦਾਦਾ ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਸਿੰਘ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਵਾਲ ਕਟਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਹ-ਰੀਤਾਂ ਕਾਇਮ ਸਨ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ 25 ਨਵੰਬਰ 1929 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਠੰਢੀ ਸਵੇਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੁੱਧ ਰਿਤਕ ਕੇ ਹਟੀ ਸੀ।

ਜੁਆਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਰਿਆਜ਼ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਲਈ ਆਖਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਮਿਲਣਾ। "ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖਿੜਕੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਪੱਖਾ ਵੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੀ।" ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਮੈਂ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਣ ਨਾ ਲਵੇ। ਰਿਆਜ਼ ਨੂੰ ਆਪ-ਆਪਣੇ ਤੀਕ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੀ ਗਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਕੱਲੀ ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਗਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।"

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਪਾਰ ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਖਿਲਾੜੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ। ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਟਕ 'ਰਾਈ ਦਾ ਪਹਾੜ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਘੁਮੰਡੀ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਾ ਰੋਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਢੋਲ ਵਰਗਾ ਢਿੱਡ ਸੀ ਤੇ ਬਰੀਕ ਆਵਾਜ਼। ਜਿਸਮ ਦੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦੇ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

28 ਜਨਵਰੀ, 1948 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਰਜ਼ਨ ਰੋਡ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਗਿਆਨ ਸਚਦੇਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਐਕਟ੍ਰੈਸ ਬੀਵੀ ਅਚਲਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਪੀਪਲਜ਼ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੂਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਉਨਾਬੀ ਪਗੜੀ। ਰਾਤ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ।

"ਕਿਸ ਨਾਲ?" ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। "ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ।" ਉਸ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਐਵੇਂ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ-ਲੱਤਾ ਸੀ, ਨਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ। ਏਦਾਂ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ?

ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, "ਸੱਚ ਮੰਨੋ! ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ।"

ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਲਈ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਬਰਾਤ ਵਾਲੀ ਟੈਕਸੀ ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਗਈ, ਬੱਸ ਚੌਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਤ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ,

ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ।

ਠੰਢੀ ਪੀਲੀ ਸਵੇਰ ਸੀ। ਨਾ ਤੰਬੂ ਨਾ ਕਨਾਤਾਂ, ਨਾ ਸ਼ਹਿਨਾਈਆਂ, ਨਾ ਬੈਂਡ ਵਾਜਾ। ਘਰ ਦੇ ਕੱਚੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਗੀਤ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ: "ਮਾਵਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨੀ ਮਾਏ, ਟੁੱਟਦੀ ਐ ਕਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।" ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ? ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਦੋਸਤੀ ਬਾਰੇ? ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਆਪਣੀ ਐਮਤੀ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਮਮਤਾ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਗਨਾਂ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁਕਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਬੰਧਨ ਦਾ ਗੀਤ ਸੀ। ਖੂਨ ਦਾ ਬੰਧਨ। ਨਾਤਾਏ ਦਾ ਬੰਧਨ ਜੋ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਇਸ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤਤਕਾਰਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਇਹ ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਵੁਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਮਕ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੂੰਜ।

ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਅੱਬਰੂ ਪੁੰਝ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਤੇ ਸੋਢੀ ਸਿੱਧੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਏ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ, ਤੇ ਫਿਰ ਬੰਬਈ (ਹੁਣ ਮੁੰਬਈ) ਚਲੇ ਗਏ।

ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੋਲ ਰਹੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਲਮ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਸਨ ਲਾਲ ਭਗਤ ਰਾਮ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਰਨ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪਿਆਰ ਕੀ ਜੀਤ' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਨੇ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤ ਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਫਿਲਮ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ ਸੀ 'ਬਦਨਾਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ਮੁਹੱਬਤ ਕਾ ਫ਼ਸਾਨਾ' ਜੋ ਕਾਮਨੀ ਕੌਸ਼ਲ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਬਾਰਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਸਿੰਗਾਰ', 'ਸਬਕ' ਅਤੇ 'ਏਕ ਨਜ਼ਰ' ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਦੌਲਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪੈਰ ਉਮਣ ਲੱਗੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਵੇਰਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਅਤੇ ਇਪਟਾ ਦੇ ਐਕਟਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰਦੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ।

ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸੋਢੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਰੁਚੀ ਵਾਲਾ ਚਿੰਤਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਨਿਖਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ 1952 ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਸੀ। ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹ-ਦਿਲੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਸੋਢੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਕਲਾ 'ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ। ਅਮਨ ਤਹਿਰੀਕ ਦੇ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਦੇ ਆਗੂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਰੋਲ 'ਤੇ ਭਖਵੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਕਰਦੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਅਮਨ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਲਈ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਸਖਤ ਗਰਮੀ ਦੇ ਬੁਲਸਦੀ ਲੂ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਨਾਲ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਇਆ।

ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੋਰਨ ਲਈ ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਗਾਉਂਦੀ, ਪਰ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮਿਲਦਾ। ਫਿਰ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਗਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਕੱਵਾਲ ਵਰਗੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਾਰੀ,

"ਮੈਂ ਕੱਵਾਲਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਹਨ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗੀਤ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਅਨਾਇਤ ਹੁਸੈਨ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ। ਫਿਰ ਨਿਆਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਾਮੀ ਤੋਂ ਜੋ ਨਜ਼ਾਕਤ ਤੇ ਸਲਾਮਤ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਚਾਚਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗਾਣਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ, ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 1943 ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਢੇ ਤੇਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਪੁਖਤਾਗੀ ਸੀ ਕਿ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਚੁਣ ਲਿਆ।

'ਹਿਜ਼ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਵਾਇਸ' ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ 'ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਦੇਸਤੀ ਨੀ ਮਾਏ' ਗੀਤ ਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇਕ ਸੁਰ ਅਤੇ ਇਕ ਲੈਅ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਮੀ ਡੋਰੀ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਗੀਤ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੀਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮਬੱਧ ਤਾਲ ਤੋਂ ਸੀ। ਸੰਗੀਤਕ ਗੁੰਗਰ ਵੇਦਨਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਵੈਣ ਪਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਲੈਅ-ਬੱਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਤਿਖੇਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਢੋਲਕੀ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਗੀਤ ਅਜੇ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ।

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਇਆ, ਇਹ ਵੈਣ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਦਰਦ ਸੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ...ਧੀ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ...ਇਸ ਵੈਣ ਦਾ ਅਰਥ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੀਤ ਰੋਟੀਆਂ ਬੱਧਦਿਆਂ, ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ਕੱਢਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਤਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰਜੇ। ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪਰੰਪਰਾ ਲੁਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ, ਲੈਅਾਂ ਅਤੇ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਗਾਏ ਹਨ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਲੰਮੇ ਗੀਤ, ਘੋੜੀਆਂ ਤੇ ਸੁਹਾਗ ਹਨ। ਲੰਮੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਗੀਤ: ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਘੜਾ ਲੈ ਕੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਦੇਸੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਘੜਾ ਚੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਟਿਆਰ ਲਾਮ 'ਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਸੀ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਹੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਇਹ ਲੰਮਾ ਗੀਤ ਉਸ ਮੁਟਿਆਰ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕੰਡਾ ਚੁੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਦ ਕੰਡਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀ। ਸੱਸ ਤੇ ਨਣਾਨ ਵੀ ਇਹ ਕੰਡਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਇਹ ਕੰਡਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਹਨਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕੰਡਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਕੋਲੋਂ ਝੱਲਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਪਰਦੇਸ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਕੰਡਾ

ਹੈ-ਦਰਦ ਦਾ, ਸੰਤਾਪ ਦਾ, ਇਕੱਲ ਦਾ ਕੰਡਾ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਧੂਹ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੰਮੇ ਗੀਤ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਤੀਵੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀਆਂ ਹਨ।

ਉਸ ਦੇ 'ਸੁਹਾਗ' ਤੇ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਵੀ ਉਤਨੇ ਹੀ ਦਿਲ ਟੁੰਬਦੇ ਹਨ। 'ਸਾਡਾ ਚਿਤੀਆਂ ਦਾ ਚੰਬਾ ਵੇ ਬਾਬਲ ਅਸਾਂ ਉਡ ਜਾਣਾ' ਵਰਗੇ ਸੁਹਾਗ ਗੀਤ ਵਿਛੜਨ ਦੇ ਗੀਤ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਧੀ ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਛੱਡਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਗੀਏ ਖੇਡਦੀ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਘੜੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਕੰਤ ਨਾਲ ਪਰਾਏ ਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ। 'ਘੋੜੀਆਂ' ਲਾਤੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਗੀਤ ਇਹ ਹਨ: "ਸੁੱਚੇ ਨੀ ਮੈਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪਈ ਡੋਲਦੀ" ਤੇ "ਮੱਥੇ ਤੇ ਚਮਕਣ ਵਾਲ, ਮੇਰੇ ਬੰਨਤੋਂ ਦੇ।" ਇਹ ਗੀਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਲਾਤਾ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੀਵੀਆਂ ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੀਤ ਰੀਕਾਰਡ ਹੋਏ। ਹਨ। ਉਹਦੇ ਬਹੁਤ ਵਿਕਣ ਵਾਲੇ ਰੀਕਾਰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੀਤ ਇਹ ਹੈ:

'ਮਧਾਣੀਆਂ

ਹਾਏ ਓ ਮੇਰੇ ਡਾਢਿਆ ਰੱਬਾ

ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਜੰਮੀਆਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈ ਜਾਣੀਆਂ"

ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੋਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਪਾਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਣਦੀ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਲਾਡ ਲਡਾ ਕੇ ਵੱਡਿਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪਰਦੇਸੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਧੂਹ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭੈਰਵੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹਨ ਜਾਂ ਪਹਾੜੀ ਵਿਚ। "ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਭੈਰਵੀ ਰਾਗ ਲੈ ਕੇ ਜੰਮੇ ਹਾਂ", ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਮੱਧ ਪੂਰਬੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਭੈਰਵ ਤੇ ਭੈਰਵੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ... ਭੈਰਵੀ ਵਿਚ ਦੂਹਰੇ ਕੌਮਲ ਤੇ ਤੀਬਰ ਨਾਲ ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਧੁਨ ਨੂੰ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਭੈਰਵੀ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗਾਉ, ਇਹ ਫੱਬਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭੈਰਵੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਗ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।"

ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਵੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਕਰਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸੰਗੀਤਕ ਲੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਦੁਹਰਾਓ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਹਰ ਅੰਤਰੇ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਚਾਅ ਅਤੇ ਚੀਸ ਭਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਤੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਤੱਤ

ਨੂੰ ਗੁਆਚਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਜੀਵ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ 'ਲੰਘ ਆ ਜਾ ਪੱਤਣ ਝਨਾਂ ਦਾ, ਓ ਯਾਰ ਲੰਘ ਆ ਜਾ"', ਸਿੱਧੀ ਚੁਸਤ ਲੈਅ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਧੁਨ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਰਥ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਲਫਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ 'ਲੰਘ ਆ ਜਾ' ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਆਪਾ ਪੰਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਆ ਜਾ' ਦੇ ਬੋਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਤਵ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ

ਡੌਲੀ ਗੁਲੇਰੀਆ

ਲੋਕ ਉਸਤਾਦਾਂ ਕੋਲ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਦਾਤ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਜਦ ਮੈਂ 'ਆ ਮਿਲ ਮੇਰਿਆ ਰਾਂਝਣਾ, ਲੁੱਟੀ ਹੀਰ ਵੇ ਗੁਮਾ ਨੇ' ਗਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲ ਤੇ ਤਤਵ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...ਆਵਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚੋਂ, ਮੇਰੇ ਲਹੂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ...ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਵਜੂਦ ਇਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾ ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਬੇਗਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, "ਰੱਜ ਇਕ ਸੇਰ ਦੁੱਧ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਕਰ...ਬਦਾਮ ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਪੀਵਿਆ ਕਰ। ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਬਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਗਾਏਗੀ। ਗਾਉਣ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਏ। ਇੰਨਾ ਬੋੜਾ ਖਾ ਕੇ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗਾ ਸਕਦੀ ਏ?" ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮੁਸਕਰਾਈ, "ਸੰਗੀਤ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੂਜਾ ਹੈ...।"

"ਬਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ", ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਕਲਾਸਕੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਸ਼ੁਧ ਤੇ ਉਤੇਜਕ। ਮੇਰੀ ਮਨ ਪਸੰਦ ਬਾਣੀ ਹੈ, 'ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰੇ', ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਾਗ ਯਮਨ ਵਿਚ...ਬਾਣੀ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਉਸਤਾਦ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਉਸ-ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਦੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ...ਤਬਲੇ

ਦੇ ਬੋਲ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤਾਲਾਂ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਲਕੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਲਫਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਹੈ... ਮੈਂ ਜੋ ਗਾ ਰਹੀ ਹਾਂ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਦੇ ਮੈਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਾਂਗੀ।"

ਉਸ ਨੇ ਉਰਦੂ, ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾਈਆਂ ਹਨ। ਫਾਰਸੀ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਬੁਲ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਸਤੋਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਸਿੱਖੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੰਗਾਲੀ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਗੀਤ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਪਗਲਾ ਹਾਵਾਇ ਬਾਦਲ ਦੇਨੇ' ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੀਤ ਇਪਟਾ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਸੀ। ਚੀਨੀ, ਪੋਲਿਸ਼ ਤੇ ਉਜ਼ਬੇਕ ਗੀਤ ਵੀ ਸਿੱਖੇ ਤੇ ਗਾਏ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਿਆ।

ਉਸ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ 'ਦਿਉਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਨੱਚ ਲੈਣ ਦੇ' ਅਤੇ 'ਕੈਨੇ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ, ਨੀ ਮਾਏ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਨਾ ਮੁੱਕੇ' ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤਰ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯੋਜ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ। ਸਿਰਚਾਂ, ਮਸਾਲੇ, ਕੱਚੇ ਪਿਆਜ਼, ਆਚਾਰ, ਚਟਣੀਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਸਿਰਫ਼ ਰਿਆਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ...ਜੇ ਮੈਂ ਰਿਆਜ਼ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸੰਗੀਤ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਗੀਤ ਤਾਂ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਹੈ...।"

ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੀਲਾ ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਗੀਤ ਨਾਟ "ਵਾਦੀ ਦੀ ਗੂੰਜ" ਵਿਚ ਪਾਰਟ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਸੱਧਾਰਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਔਰਤ 'ਵਾਦੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮੇਲਿਆਂ 'ਤੇ, ਅਤੇ 'ਇਪਟਾ' ਸਮਾਰੋਹਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਗੀਤ-ਨਾਟਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟ ਕੀਤਾ।

ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਨੀ ਸੌ ਚੌਹਣ ਵਿਚ ਕਲਚਰਲ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਈ, ਮੈਂ ਐਲਬਰਟ ਹਾਲ ਵਿਚ ਗਾਇਆ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਦ ਮੈਂ 'ਹੀਰ' ਗਾਈ ਤਾਂ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ੁਬਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਈ ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਣ ਤੇ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਸੋਢੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦਾ ਦਬਾਉ ਤੇ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਦਰਦ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਦਰਿਆਗੰਜ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਪਿੱਠ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਇਆ।

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਪਤੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ 'ਤੇ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਕਾਰ

ਵੇਚਣੀ ਪਈ। ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਨਾ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸਕੀ। ਪਤੀ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਬੈਠੀ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਿਸਕੀਆਂ ਭਰਨ ਲੱਗੀ, "ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਆਦਮੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ...ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਨੇ ਸੋਢੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਲਈ। ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੋਟੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗਾ। ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਹਨ ਸ਼ੁੱਧੀ ਵਰਗਾ ਬਾਰੀਕ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚਲੀ ਖੁਸ਼ਮਿਜ਼ਾਜੀ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਦੇ ਨਾ ਘਟੀ।

ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਗਈ। ਸੋਢੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀ।

ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਫਿਰ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, "ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ। ਬੱਸ, ਇਕੋ ਲਗਨ ਹੈ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ। ਸੰਗੀਤ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਬੱਝ ਵੀ ਪੂਜਾ ਹੈ... ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ ਮਿੱਥ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ, ਹਸਮੁੱਖਤਾ ਤੇ ਫਿਰਾਖਦਿਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਦਮੀ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉਂਟਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਚਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਹਾਸਾ ਸੋਢੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੰਝੂਆਂ ਵਿਚ ਛਲਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿੱਖਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹਾਂ... ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਖ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਉਸਤਾਦ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਰਿਆਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਭੀ ਰਖਿਆ ਹੈ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਬੰਸਰੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਤੇਲ ਵਿਚ ਰਸੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤਕ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਉਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਸਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਰੂਸ, ਕੀਨੀਆ, ਚੀਨ, ਮਲਾਇਆ ਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ਿਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸੰਗੀਤਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਿਖਰ। ਇਹ ਗੀਤ ਕੌਮ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਉਬਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੌ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਉੱਪਰ ਉਮਰ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਤੇ ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗੱਥੀ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ, "ਸੇਵਾ?"

ਮੈਂ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਤੇ ਰੋਣ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੋਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਉਸਨੂੰ ਲੁੱਟ ਖਾਧਾ ਸੀ। "ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਆਪਣੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ।" ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ।

ਉਸ ਦੇ ਇੰਜਨੀਅਰ ਪੋਤੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸੁਣ-ਜਾਣ ਕੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ

ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੈਸਾ

ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। "ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਓ।" ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਲੱਗਿਆ।

ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੇਲੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ, ਉਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੇਰੀ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵੇ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚਲੇ ਗਏ।

'ਇਹ ਨਰਮ ਜਿਹਾ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ

ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ।' ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸੋਚ ਲੰਘਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੀ ਆਮਦ ਬੋੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਸਬਾ ਜਿੱਥੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਨਿਆਰ ਸਨ, ਜਾਂ ਉਹ ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਦੋਨੋਂ ਸੂਝਵਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਜੋ ਚੰਗੀਆਂ ਸਟੋਰੀਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਲੰਧਰੋਂ ਛਪਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ

ਤੋਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਜੋ ਖ਼ਬਰਾਂ ਭੇਜਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤਨਖ਼ਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰੀਆਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਸੂਹ ਅਤੇ ਤਰਕੀਬਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘਣ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਜੋ ਕਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚੁੰਗੀ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕ, ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਲ ਲੀਡਰ, ਲੋਕਲ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸੋਮਾ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਕਮਾਈ ਪੇਪਰ ਮਿੱਲ, ਸਕੂਲ, ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਨਾਮਾ ਬਿਆਨ ਆਦਿ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ; ਪਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਨਖ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਇਕ ਸਾਥਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਪੱਤਰਕਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

"ਪਹਿਲਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਮੈਮੈਂਬਰਡਮ ਬਣਾਓ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹ, ਵੇਜ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਤਦ ਮੈਂ ਥੋੜੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਂਗਾ।" ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਤ ਦੱਸੀ।

ਉਹ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸਿਸਟਮ ਉਸ ਪੇਪਰ ਮਿੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

‘ਨਰੰਜਣ ਮਸ਼ਾਲਚੀ’ ਅਤੇ ‘ਖੇੜੇ ਸੁੱਖ ਵਿਹੜੇ ਸੁੱਖ’ ਵਰਗੇ ਜਾਨਦਾਰ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਿੰਗ ਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ‘ਸੁਫਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ’ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਪਾਤਰ ਦੀ ਮਨੋ-ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਰੂਹ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰਲਾ ਦੇ, ਕਦਰਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਬਿਲਿੰਗ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰਹਿਤਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ‘ਓਪਰੇ’ ਜਿਹੇ ਵੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਰੰਗ ਇਸ ‘ਖਾਮੀ’ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖਰਕਾਰ ‘ਹਾਸਲ’ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਖੋਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਿੰਗ

ਅੱਜ ਨਾਨਾ ਵੀ ਤੁਰ ਗਿਐ। ਦਾਗ਼ ਦਿਵਾ ਕੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਵੜੇ ਹਾਂ। ਘਰਵਾਲੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਦੇ ਆਹਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਅਜੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨੌਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਨੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਠ ਕੀਤੀਆਂ ਕਈ ਬਾਤਾਂ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

“ਅੱਛਾ, ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਵਾਂ...ਕਿ ਜੱਗ ਬੀਤੀ?” ਅੱਜ ਮੈਂ ‘ਹੈਪੀ’ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਮੇਰਾ ‘ਮੂਡ’ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਈ ਟੋਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਚਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਿੱਚੀ ਖੁਰਚ ਕੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚੋਂ ਘਰੇਤਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

‘ਬਾਤ ਨਿਕਾਲਾ ਬਾਤ ਸੇ, ਬਾਤ ਬਾਤ ਸੇ ਬਾਤ। ਜਿਉਂ ਗੰਢੇ ਕੇ ਪਾਤ ਮੇਂ, ਪਾਤ ਪਾਤ ਮੇਂ ਪਾਤ।’

ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖਿਝ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਕੋਲ ਨੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਉਹ ਅਝਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, “ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਓ, ਪਾਪਾ।” ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਜਾਂ ਜੱਗ-ਬੀਤੀ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਵੱਸ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਪਰੀ-ਕਥਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਖੁੰਜਾ ਫੋਲਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਛਿੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਰੇਵਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਾ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਜਿਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ।

ਬੁੱਧਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਫਿੰਡ ਵਾਂਗੂੰ ਰੁੜ੍ਹਦੀ, ਮੇਰੀ ਸਾਂਵਲੀ ਜਿਹੀ ਨਾਨੀ ਨੇ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੱਖਣੀ ਤੱਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿੰਦਣ ਵੀ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੱਜਵਾਂ ਘਿਉ-ਸ਼ੱਕਰ ਰਲਾ ਕੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੱਚੇ-ਪੱਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰਿਆ, ਕੰਗਣੀ ਵਾਲਾ ਗਲਾਸ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਥਣੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਾਤ ਅੰਦਰਲੀ ਕੋਠੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ, ਮੱਖਣ ਦੇ ਨੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਤਾਅਏ ਹੋਏ ਘਿਉ ਦੀ ਪੀਪੀ ਤੱਕ ਵੀ ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਠੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਰੂਹ ਕਰੇ, ਹਾਰੇ ਵਿਚ ਕਾੜ੍ਹਨੇ ਪਈ ਦੁਧਾਉੜੀ (ਕਾੜ੍ਹਨੀ) ਵਿਚੋਂ ਬਾਦਾਮੀ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ ਭਰ ਕੇ ਪੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

“ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁੱਧ-ਬਾਧ ਲੁਕੇ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀਦਾ, ਹਰ ਕੁਰੇ!” ਨਾਨਾ ਵੀ ਆਮ

ਨਸੀਹਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਉਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਹਰ ਦੂਜੇ-ਚੌਥੇ ਰੋਜ਼ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਬਹਿਲੇਲਪੁਰ ਦੇ ਬਾਗ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਜ਼ੇ ਟਪਕੇ ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਭਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਉਹ ਵੱਡੀ ਨਹਿਰ ਵੱਲ ਡੰਗਰ ਛੇੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੱਝਾਂ-ਗਊਆਂ ਦੇ ਗੋੜੇ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ‘ਫਲੂਣ’ (ਅਲਕ) ਵਹਿੜੀਆਂ ਅਤੇ ‘ਔਸਰ’ ਝੋਟੀਆਂ ਮਗਰ ਭੱਜਦਾ ਅੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

“ਦੇਖ ਪੁੱਤ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਜ ਸੰਧੂਰੀ ਅੰਬੀਆਂ ਚੁਪਾਉਂਗਾ।”

ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਨਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੋਰ ‘ਬੰਨ੍ਹਣ’ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ‘ਰੀਅ-ਰੀਅ’ ਕਰਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ: “ਆਪਾਂ ਚਮਕੌਰ ਕਿੱਦਣ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਨਾਨਾ ਜੀ?”

ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰੀਸੇ, ਨਾਨੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ‘ਜੀ’ ਕਹਿਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ-ਝਗੜਦੇ, ਗਾਲ-ਦੁੱਪੜ ਜਾਂ ਘਸ਼ੋਨ-ਮੁੱਕੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਉਤਰ ਆਉਣ ਪਰ ‘ਜੀ’ ਆਖਣਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ। ਇਹ ‘ਮਸ਼ੋਲ’ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵਿਚ ਆਮ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਜੱਟ-ਬੂਟ ‘ਹੋ...ਆਹੋ’ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਾੜੀ ਕਾਂ ਵਰਗੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਸਾਡੀ, ਤੇ ਕੁਹਾੜੇ ਪਾਟਿਆ ਮੂੰਹ!” ਨਾਨਾ ਗਿਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਚਮਕੌਰ ਨਹੀਂ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹੀਦੈ, ਮੱਲਾ।”

ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਉਹ ਚਮਕੌਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਰ-ਅਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੱਝਾ ਟਿਕਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਤਲਗੜ੍ਹ, ਗੜ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ, ਦਮਦਮਾ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤਗੜ੍ਹ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਘੁੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸੰਗਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਤੜਕੇ-ਤੜਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਉਠਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਗ ਵਾਲੇ ਡੋਲ ਵਿਚੋਂ ਨਾਨੀ ਭੋਗ ਵਰਤਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। “ਜਿੰਦਣ ਵੀ ਵਿਹਲ ਮਿਲਿਆ, ਆਪਾਂ ‘ਬਾਜ਼ਾਰ’ ਜ਼ਰੂਰ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਪੁੱਤਰਾ, ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲਸੂੜੀ ਪੱਗ ਲੈ ਕੇ ਦੇਉਂਗਾ। ਉਹੀ ਜੇਹੀਉ ਕੁੜੀ ਤੇਰੇ ਖਾਤਰ ਲੱਭਣੀ ਐਂ ਆਪਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਮੇਲੀ ਹੋਈ।”

ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਆਟਾ ਪਿਹਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਛੇਈਂ ਮਹੀਨੇ, ਸੰਧਾਰੇ ਦੇ ਲੱਡੂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ!

...ਲਉ ਹੁਣ ਉਹ ਪੀਪੇ ਵਿਚ ਖੰਡ-ਘਿਉ ਅਤੇ ਘਰ ਪੀਸੀ ਹੋਈ ‘ਕਰਿਆਣੀ’ ਸੰਭਾਲੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀਓ-ਪਟੜੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਚਾਉ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ‘ਅਲਵੀ ਸਲਵੀ’ ਚੀਜ਼ ਖਰੀਦ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਉਸ ਨੇ। (ਜਦ ਕਦੇ ਉਹ ਪਿਹੇਵਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਲੇ, ਤਾਂ ਆਪ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹੋਟਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ। ਘਰ ਬਣਾਈ ਪੰਜੀਰੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡਲ ਦਾ ਗਲਾਸ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ)...ਏਥੇ ਚਮਕੌਰੀਏ ਰਲਾ ਰਾਮ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਨਿਕ-ਸੁਕ ਪਾ ਕੇ ਬਣਾਈ ਚਾਹ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੱਝਾ ਟੇਕੇ ਬਗ਼ੈਰ ਲੱਡੂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ! ਘਰ ਗਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਬਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ’ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੇ ਲੱਡੂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗੀ। ਜੂਠੇ-ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ...

...ਝਾੜਵੇਂ ਲੱਡੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਪੀਪਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਨਾਨਾ ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਮਗਰੀ’ ਲਾਈ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੜ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਉਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, “ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ ਤਾਂ (ਤਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ) ਫੇਰ ਨਾ ਕਿਹੋ, ਬਈ ‘ਹਿੰਦ ਦਾ ਪੀਰ’ ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤਾ ਹੀ ਖਿਸਕ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੁੜ੍ਹ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਓ, ਨਿੱਤਰੇ ਐਧਰ...!”

ਹੁਣ ਲੋਹੀ ਮਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਵਾਂ-ਰਵੀਂ ਤੁਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਹਿਰ ਦੇ ਡੌਲੇ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਖਜੂਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ ਖੱਜੀ ਜਾਂਦੇ ਮੁਗਲ ਫ਼ੌਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਢਕੇ-ਢਕੀ ਬੈਠੇ ਦੀਹਦੇ ਨੇ। ਸਰਕੜੇ ਅਤੇ ਝਾੜ-ਛਿੱਛਰੇ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜ

ਸੁਫਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ

ਹੁਆਂਕ ਰਹੇ ਨੇ...

“ਪਾਪਾ ਇਹ ਨਹੀਂ! ਉਹ ਦੂਜੀ ਸੁਣਾਓ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਾਲੀ।” -ਤੇ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ‘ਹੈਪੀ’ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ‘ਬਾਤ’ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਹਲੂਣਦਾ ਹੈ।

“ਕਿਹੜੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਾਲੀ, ਬੇਟਾ?” ਮੈਂ ਮਚਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

“ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ! ਜੀਹਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ, ਖੱਟਣ-ਕਮਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਦੀਆਂ ਦਾ ਭੋਸ ਧਾਰ ਕੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਨੌਕਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਆਂਢ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਧੁੱਪ-ਰੰਗੀ ਕੁੜੀ, ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕਿਸੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਝਮ-ਝਮ ਕਰਦੀ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਬਾਹਰ ਬੀਆਬਾਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਪਿੱਪਲ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਐ-ਖੁਦਾ ਦਿਆ ਬੰਦਿਆ, ਚੱਲ। ਗੋਲੀ ਬਣਿਆ ਮੁੰਡਾ ਵੀ, ਦਾਅ ਤਕਾ ਕੇ ਪਿੱਪਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਜਾ ਬਹਿੰਦੇ। ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਉਹ ਦੀਹਦਾ ਵੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੀ ਟੋਪੀ ਜੋ ਪਹਿਨ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੰਨਿਆ ਝਾਕਦੀ ਵੀ ਆਸਮਾਨ ਵੱਲ ਹੈ? ਪਿੱਪਲ ਉਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਇੰਦਰ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦੀ ਤਰਫ਼, ਜਿਥੇ ਹੂਰ ਪਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਚ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਘੁੰਗਰੂ ਤਾਂ ਛਣਕਦੇ ਦੂਰੋਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ।...ਢੋਲੀ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਨੀਂਦ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀ ਐ।...ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਢੋਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਡੇ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲੈਂਦੈ। ਉਹ ਇੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਥਾਪ ਦਿੰਦੈ, ਬਈ ਪਰੀਆਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਨੌਂ ਲੱਖਾ ਮੁੰਦਤਾ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਨਿੱਤ ਵਾਂਗੂੰ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਜੁੜਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਦੀ ਬਣਿਆ ਮੁੰਡਾ ਇਹੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਆਖਦੈ, ਅਝੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਨਾ ਜਾਣਿਓ। ਗੱਲ ਇਹ ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਐ!...ਫੇਰ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕੀ ਹੁੰਦੈ, ਪਾਪਾ?” ਹੈਪੀ ਨੇ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਇਹੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਖਹਿਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਥਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਾਨੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ...

ਲਓ, ਨਾਨਾ ਫੇਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਐ, “ਮੈਥੋਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਗੋੜੇ ਲਾ ਹੁੰਦੇ, ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ।”

“ਉਇ ਵਾਹ ਓਏ! ਬੁੜ੍ਹੀ ਦਿਆ ਪੁੱਤਾ,” ਮੇਰੇ ਬਾਲ-ਹੱਠ ਨੂੰ ਭਾਪ ਕੇ, ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਦਾ ਹੈ, “ਮੱਲੀਏ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ? ਅੱਜ

ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪਈ ਡੂੰਘੀ ਘੱਗ (ਖਾਰ) ਦੀ ਨਿਵਾਣ ਉਤਰਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਬੜੀ ਕਰਨੀ ਆਲੇ ਪੀਰ ਨੇ ਇਹ! ਨਾਲੇ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕੁਸ ਘਟ ਥੋੜ੍ਹੇ ਗਿਐ।”

“ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ” ਦੀ ਰੀਸ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਹੋ-ਰਾਹ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ, ਆਮ ਰਾਹੀ ਮੁਸਾਫਰ ਨੂੰ ਵੀ ‘ਮਾਅਰਾਜ ਜੀ’ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਦਾ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ‘ਚਾਚਾ-ਤਾਇਆ’ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਗਲ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਭਾਈਬੰਦ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੁੰਦੈ, ਜਦੋਂ ਜਗੀਰਦਾਰ ਪਿੱਠ ਮੋੜਦਾ, ਕਿਸਤੀ ਘਾਟ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਂਦੈ, ਤਾਂ ਨਾਨਾ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਉਧਤਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ? ‘ਬੰਦੋਬਸਤ’ ਮਗਰੋਂ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਰਹਿੰਦੀ-ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ ‘ਮੁਰੱਬੇਬੰਦੀ’ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰਲੀ ਥੱਲੇ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਦੇਰ ਲੱਗਦੀ ਐ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੜ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਡਾਰੂਆਂ ਉੱਤੇ ਬਥੇਰੇ ਸਿਤਮ ਢਾਹੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਮੁਜਾਰੇ ਨੇ ਵਟਾਈ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਵਿਚੋਂ ਛੱਲੀਆਂ ਤੌਤ ਲੈਣੀਆਂ ਜਾਂ ਫੱਗਣ-ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਜੱਟ ਦਾ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਦਰ ਟਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ‘ਹੋਲ’ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਨਾ; ਪਰ ਧੁੰਧਾਂ ਉਠਦਾ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਕਿਲੇ ‘ਤੇ ਤਣੇ ਬੈਠੇ ਸੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਅੱਡੀ ਦੇ ਕੇ, ਉਹ ‘ਠੂਹ’ ਦੇ ਕੇ ਆ ਧਮਕਦਾ। ਜੇ ਜੱਟ ਨੇ ਪੈਤ ਮਿਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ‘ਹੋਲੀਆਂ’ ਦਿੰਦਾ ਫਿਰਦਾ। ਦੂਜੀ ਸਵੇਰ ‘ਗੰਦਾ’ ਫੋਲਣ ਤਕ ਜਾਂਦੇ। ਮਾਤੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਕਾਠ ਵਿਚ ਲੱਤ ਫਸਾ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਕਾਠ ਦੀ ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਨਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਝੀ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਿਲੇ ਮੂਹਰੇ ਰੁਲਦੀ ਦੇਖੀ ਸੀ।

ਪੈਦਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹਗੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਤਾਂ ‘ਦੋ ਪੱਟੀ’ ਦੀ ਝੂਮੀ ਮਾਰੀ, ਸੋਟੀ ‘ਤੇ ਝੁਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਾਨੇ ਕੋਲ ਬਿੰਦ-ਝੱਟ ਵਾਸਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ।

“ਅੱਛਾ ਫੇਰ! ਦੌਲਤਖਾਨੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਬਾਈ ਦੇ?” ਰਾਹੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਬਿਰਫ਼ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਂਦਾ ਨਾਨਾ ਬੜੀ ਅਪਣਤ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਕਈ ਸਕੀਰੀਆਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹਨ। ਜੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕਿਆਂ-ਦਾਦਕਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਜੱਦ ਵਿਚੋਂ ਗੋਤ ਦੀ ਸਾਝ

“ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੈਂ ਹੱਟੀ-ਭੱਟੀ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਮਹਾਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛਟਾਕੀ-ਮਾਰ ਜੱਕੜਾਂ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਗਾਲ਼ ਤੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਾਹਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਕਿਰਸਾਣੀ ਘੋਟਣ ਆਲਾ!”

ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜੱਫਾ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਨੇ ਕੋਈ ਐਬ ਨਹੀਂ ਪਾਲਿਆ। ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਘਰ-ਗ੍ਰਹਿਸਬੀ ਦੇ ਝੰਜਟਾਂ ਕਰਕੇ ‘ਗਹਿਣੇ’ ਧਰੀ ਗਈ। ਨਿਹੰਗ ਮਾਮਾ ਛੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੜਾ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਨਿਹੰਗ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਫਸਲ ਵੀ ਚੱਜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਵਟਾਈ ਉੱਤੇ ਲਏ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ ਵਿਚ ‘ਕੋਰਾਂ ਕਣਕ ਹੁੰਦੀ। ਛਿੱਦੀ-ਛਾਉਣੀ ਫਸਲ ਵੱਢਣ ਵੇਲੇ ਕੱਡਿਆਈ ਹੱਥ ਛਿਲ ਦਿੰਦੀ। ਨੇਹੀ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਕੁਸੰਭੀ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਬੂਝੇ, ਬੇਰੀ ਦੇ ਝਾਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨੰਗੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਉਪਰ ਵੱਜਦੇ।

ਹੈਪੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

...ਤੇ ਹੁਣ ਨਾਨਾ, ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਲਾਏ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਨੇ। ਉਪਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਘੇ ਕੱਢਦੇ ਉਠ ਨੇ ਢਾਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਮਸਤੇ ਹੋਏ ਬੋਤੇ ਨੇ ਪਾਖੀ ਹੇਠ ਲੈ ਕੇ ਮਸਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਮੱਤਰੀ ਹੋਈ ਨਾਨੀ, ਕੋਸੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਛੁੱਲੇ ਵਿਚ ਘਿਉ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਨਾਨੇ ਦੇ ਡੌਲੇ ਵਿਚ ਧੱਸੀਆਂ ‘ਨੇਛਾਂ’ (ਦੰਦਾਂ) ਦੇ ਨੀਲੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਸਿੱਮ ਆਇਆ ਹੈ। “ਇਹਨੂੰ ਲੱਕੜ-ਧੂਣੇ ਬੁੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕੱਤ-ਬੜ੍ਹਾਹੂ ਦੇ ਲੇਡੇ ਹੁੰਝ ਕੇ ਹੀ ‘ਰਾਮ ਮਲੇਛ’ ਦਾ ਕਿੰਨੀ ਬਾਰ ਕਿਹੈ, ਬਈ... ਏਸ ‘ਮਲੇਛ’ ਦਾ ਫਾਹਾ ਵੱਢ ਕੇ ਬੰਬਾ ਲਾ ਲੈਨੇ ਆ!”

ਹਾਉਲੀ (ਹੌਲ) ਹੋਈ ਨਾਨੀ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਵੱਡਾ ਮਾਮਾ’ ਕੋਲ ਆ ਕੇ, ਖ਼ਬਰ-ਸਾਰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਟੋਰਾ ਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾ ਓਏ ਦੁਸ਼ਟਾ!”

ਤਿੱਖੀ ਚੀਸ ਵੱਟਦਾ ਨਾਨਾ ਕੂਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ‘ਘਾਓ’ ਹਲਦੀ ਅਤੇ ਘਿਓ ਕਾੜ੍ਹ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ।

...ਹੁਣ ਇਕ ਜੋਤਸ਼ੀ ਵਿਹੜੇ ਵੜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪੱਤਰੀ ਖੁਲ੍ਹਾਉਂਦਾ ਨਾਨਾ, ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

“ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਲ ਲਿਖਿਆ ਥਾ, ਜਜਮਾਨ! ਜੇ ਬਚ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੇਹਤਰੀ,” ਪਾਪਾ, ਚੁੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਟਕਾਉਂਦਾ ਆਖਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਰਨਾਲੇ ਵੀ ਜਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀਏ, ਭਿਰਗੂ-ਸੰਘਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ!

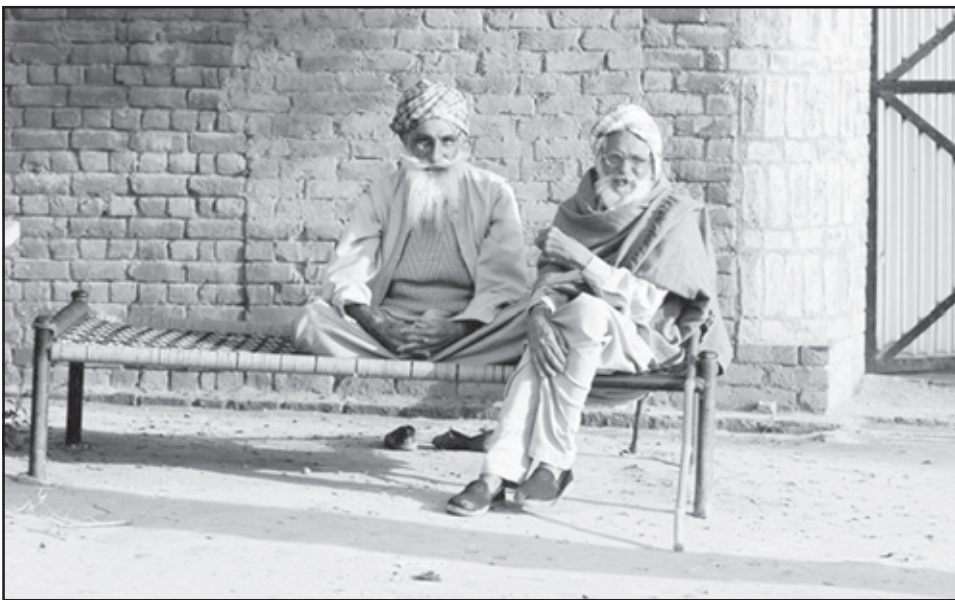
ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀਏ ਪੰਡਤ ਕੋਲ ਉਹ ਸੁਬਾ-ਸਾਝਰੇ ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਹੀ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਸੀ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਪੱਤਰਾ ਵੀ ਝੱਟ-ਪੱਟ ਲੱਭ ਗਿਆ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ‘ਜੱਟ’ ਸੀ। ‘ਕੋਸਰ’ ਨਾਂ ਸੀ ਉਸ ਦਾ। ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਕੜਾ ਜੱਟ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ‘ਕਰਨੀ’ ਵਿਚ ਭੰਗਣਾ ਪੈ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ‘ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ’ ਜਮਨਾ ਕੰਢੇ, ਆਗਰਾ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਪਈ ਬੇਓੜਕ ਭੋਇ ਦਾ ਮਾਲਕ! ਉਸ ਦੀ ਇਹ ‘ਆਯਾ’ ਸਤੱਤਰ ਜਾਂ ਸਤਾਸੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ...

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਨੇ ਨੇ ਇਹ ‘ਲੱਖ-ਲੱਖ ਰੁਪਏ’ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੜ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ ਨੇ।

“ਨਾਨਾ ਜੀ! ਏਹ ਸਭ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਢਕੋਂਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ,” ਮੇਰਾ ਮਸੇਰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਘੁਮੇਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਅਡੋਲ ਸੀ। ਉਹ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। “ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਫੌਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਬਚ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਮਗਰਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਾਰੇ-ਨਿਆਰੇ,” ਸੇਰ ਕੁ ਦਾਇਆ ਵੱਟੇ ਇੰਨੀ ਪੁੱਤੇ ਦੀ ‘ਪੁੱਛਿਆ’ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਢੋਗੀ ਦੀ ‘ਭਾਖਿਆ’ ਨੂੰ ਉਹ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਖ਼ੇਰ! ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟਿਊਬਵੇਲ ‘ਬੱਘ-ਬੱਘ’ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਬਥੇਰੇ ਰੰਗ-ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਨੇ।

“ਕਾਲਾ ਬੋਲਦ ਬਣ ਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਲੇਖਾ ਦਿੱਤੇ, ਸਿਆਣਿਆਂ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ-ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਚੌਤਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਤੱਤਕੜੇ ਛੱਤੀ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪੁੱਟੇ ਹੋਏ

ਵੀਰਵਾਰ ਐ?”

ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਈ ਜੰਗਲਾਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚਲੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵਾਲੀ ਰੋੜਕ ਇਕਲਖਤ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਿਉ-ਚੋਂਦੇ ਚੁਰਮੇ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵਿਚ ਮੈਂ ਡੁੱਬੇ, ਭਰਵੇਂ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਿਨ ਹੋਰ ਹਾਲੀ-ਪਾਲੀ ਵੀ ਇਹੋ ਝਾਕ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਾ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਹੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ, ‘ਮਾਲ’ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਸਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

“ਏਹ ਤਾਂ ਬਾਹਲੀਓ ਪੱਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈਗੀ ਐ, ਅਮਰ ਸਿਆਂ!”

ਤਾਂ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨੇ ਨੂੰ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਖੂਹ ਹੱਕਦਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਮਾਮੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝੱਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਦੇ ਉਹ ਨੱਕਾ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਖਾਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਕੀਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ‘ਰੋਣ’ ਮੁੰਦਣ ਲੱਗ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ‘ਨਿਹੰਗ ਮਾਮੇ’ ਨਾਲ ਖਹਿਬੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, “ਬੱਲੇ ਉਇ, ਬੁੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪੁੱਤੋ! ਖਾਲ ਖੁਰਚਣਾ ਕੋਈ ਥੋੜੇ ਸਿੱਖੇ। ਓਏ ਵੱਡੇ ਕਿਰਸਾਣੋ! ਖੱਬਲ ਦੀ ਇਕ ਤਿਤ ਪੂਰੀ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਚ ਸਵਾ ਮਣ ਪਾਣੀ ਪੀ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਅਰ, ਕੀਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਵੀ ਅਣ-ਮਾਜੇ ਖਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਓਏ ਨਿਰਪਲੇ। ਕੱਚੀਆਂ ਖਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾੜੀ ਤਾਂ ਚੱਜ ਨਾਲ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ।”

ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮਾਮਾ ਹਰਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਟੋਇਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਦਾ?" ਆਪਦੇ ਭਾਈਆਂ-ਭਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮਾਰੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਬਾਰੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਕੁੰਟਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਹੰਗ-ਮਾਮਾ, ਹੁੱਬ-ਹੁੱਬ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

“ਅੱਛਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੋਡੇ ਨਗੋਰਿਆਂ ਖਾਤਰ ਖਾਤੇ ਹੀ ਪੱਟਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ? ਓਏ ਨਿਮਾਣਿਆ, ਜੇ ਤੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨੋਂ ਹੀ ਬਦਫੈਲੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਐਕਣ ਸਿੰਧੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਧੰਦੇ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ, ਤੈਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੱਚੇ-ਵੱਟੇ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਐਵੇਂ ਬਰਾਟੇ ਵੱਡੀ ਜਾਨੈਂ!” ਨਾਨਾ ਵੱਟ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ-ਇਕ ਸੁਫ਼ਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਸਤੱਤਰ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹ ਚੋਲਾ ਬਦਲ ਕੇ ਆਗਰੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ।

“ਮਾਮੂਲੀ ਖਾਂਸੀ ਔਰ ਬੁਖਾਰ ਆਉਗਾ, ਜਜਮਾਨ! ਉਸੀ ਵਖ਼ਤ ਰਾਮ ਬੋਲ ਜਾਣੈ,” ਸੁਖਾਵੀਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਆਨੰਦ ਹੈ।

“ਡੈਡੀ ਅੱਜ ਬੋਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਐ, ਭਲਾ? ਚੁੱਪਚਾਪ ਸੋਚੀ ਜਾਓ?” ਹੈਪੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਲੜ-ਭਿੜ ਕੇ ਹੁਣੇ ਫੇਰ ਆ ਬੈਠਿਆ ਹੈ।

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਝੰਜੋੜਦਾ ਹੈ, “ਜੇ ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਆਉਦੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ‘ਕਰਮ-ਧਰਮ’ ਵਾਲੀ ਸੁਣਾ ਦਿਓ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਬੋਟੇ?” ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਖੁੱਭਿਆ ਮੈਂ ਸੁਭਾਵਕ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

“ਉਹੀ? ਕਰਮ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ। ਹੋਣੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਬਲਵਾਨ ਹਾਂ। ਧਰਮ ਬੋਲਦੈ, ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਲੀ ਹਾਂ। ਮਾਇਆ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਰੀਸ ਬੋਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੌਣ ਕਰ ਲਊ?...ਉਹੀ ਬਾਤ, ਜੀਹਦੇ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਅਭ ਜਾਂਦੈ? ਫੇਰ ਹੋਣੀ ਦਾ ਝੰਡਿਆ ਬੀਰ ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ, ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦੈ-ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਹੀ ਹੋ, ਭਾਈ।”

ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੈਪੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨਾਲੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਪੂਰੀ ਕਥਾ ਹੀ ਸੁਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਨਿੱਤ ਹੀ ਨਾਨੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਨਾਨੇ ਨੇ ਗੜ੍ਹਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਿਆ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਨਾਨੀ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਅਣ-ਘਾਲਿਆ, ਅੱਧ ਸੇਰ ਪੱਕਾ ਦੁੱਧ, ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਘਰ ਬਣਾਈ, ਕੱਪੜ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ, ਤ੍ਰਿਫ਼ਲੇ ਦੀ ਫੱਕੀ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਨਾਨਕੀਂ ਜਾ ਕੇ

ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਹੀ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਅਸੀਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਰ ਨਾਨਾ ਸਦਾ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਲੱਗਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਟੂਰ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ-ਆਗਰਾ ਵੱਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰੋਂ ਪੈ ਗਈ। ਉਚੇਚਾ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ-ਗਿਲਣ ਲਈ ਸੱਦਿਆ, “ਸੁਣਿਐ...ਅਮਰ ਸਿਆਂ! ਤੂੰ ਦਿੱਲੀ-ਦੱਖਣ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆਇਐ? ਭਲਾ ਕੀ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਤੂੰ ਉਧਰ?”

ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ-ਆਗਰਾ ਅਤੇ ਫ਼ਤਿਹਪੁਰ ਸੀਕਰੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਪੋਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਂਦਰਾਂ ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਛੇੜਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, “ਉਏ, ਪੇੜੇ ਭਲਾ ਮੈਂ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰਨੇ ਨੇ...?”

“ਹੁੰਐ-ਹੁੰਐ” ਕਰਦਾ, ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਤੂੰ ਚੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾ...ਜੇ ਹੈਗੀ ਐ ਸੁਣਾਉਣ ਖਾਤਰ।”

ਉਸ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ, ਮੈਂ ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਰੂ ਜਿਹੀ ਭੂਮੀ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, “ਮਖਿਆ, ਜੰਮਦੀ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਐ? ਕਿ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਬੰਜਰ ਹੀ ਪਈ ਐ?” ਉਹ ਵਿਚਾਲਿਓ ਟੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਸਤੱਤਰ ਅਤੇ ਸਤਾਸੀ ਸਾਲ ਵੀ ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘ ਗਏ ਨੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਚੁਰਾਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਾਂ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਹਰ ਵਾਰੀ ਇਹੀ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, “ਤੂੰ ‘ਕੇਰਾਂ ਫੇਰ ਉਧਰ ਗੇੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਆਵੀਂ। ਕਿਰਾਇਆ-ਭਾੜਾ ਵੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਦੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੈ ਜਾਈ।”

ਬੇਰ! ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਆਇਆ।

“ਓਏ ਦੀਪੀ! ਪੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੈਲ-ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਾ ‘ਕੇਰਾਂ,’” ਐਤਕੀਂ ਨਾਨੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਸ-ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। “ਡੱਡੀਐ! ਭਲਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਨੇ ਉਧਰ? ਮਾਣ-ਮਰਯਾਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਐ? ਫ਼ਸਲ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਐ!”

ਦੀਪੀ ਘੱਗਰੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਅਤੇ

ਲਾਂਗੜਾਂ ਵਾਲੇ ‘ਪੂਰਬੀਆਂ’ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਨੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਚਮਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, “ਚਲੋ, ਉਹ ਜਾਣੇ! ਆਪਣੇ ਇਧਰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਗਰੀਆਂ ਧੋਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਰਿਵਾਜ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ।”

ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਰ੍ਹੋਂ, ਤਾਰੇਮੀਰੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਛੇੜਦਾ ਹੈ। ਟਾਵੀਂ-ਟਾਵੀਂ ਕਣਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

“ਹਈ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੋ! ਬੁੜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦੇ!” ਨਾਨਾ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪਿਆ, ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਆਹ ਤਾਂ ਰੂਹ ਖੁਸ਼ ਕਰਾਂ ਤੀ, ਬਈ!”

ਮਨੋ-ਮਨੀ ਹੀ ਟਹਿ-ਟਹਿ ਕਰਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਹੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਹਲਾ ਭੋਇ ਐ ਭਾਈ ਉਹੋ। ਜੱਟ ਕੋਲ ਬੋਝੇ ਸਿਆੜ ਹੋਣ, ਵਾਹੁਣ-ਬੀਜਣ ਵਾਸਤੇ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੈਣ ਦਾ।”

ਉਹ ਉਭੜ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਦੇਖ ਦੀਪੀ ਪੁੱਤ! ਜੰਮਦੀ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਐ ਨਾ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਤਾਰੇਮੀਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ, ਜੇ ਖੱਬਲ, ਕਾਹੀ, ਅਰ ਸਰਵਾੜ ਵੀ ਜੰਮਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਵਧ ਕੇ’ ਹੁੰਦੀ ਐ।...ਆਪਣੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਏਧਰ ਸਰ੍ਹੋਂ, ਤਾਰਾਮੀਰਾ, ਅਲਸੀ, ਅਰ ‘ਬੇਰਤਾ’ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ। ਸੋਣੀ ਵਿਚ ਮਾਂਹ-ਮੂੰਗੀ, ਮੋਠ-ਬਾਜਰਾ ਤੇ ਚਰ੍ਹੀ ਗੁਆਰਾ ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈ ਤੂੰ, ਕਿੱਕਣ ਛਹਿਬਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਾਰਕੇ ਦੂਹਰੀ-ਤੀਹਰੀ ਫ਼ਸਲ ਕੱਢਦੇ ਆਂ ਆਪਾਂ!”

...ਤੇ ਫੇਰ ‘ਗੜਬੜ’ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮਾਮਾ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦ-ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨਾਨੇ ਨੂੰ ਛੇੜਦਾ ਹੈ, “ਬਾਪੂ ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖ ਲਵੀਂ ਸਾਡੀ। ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਧਰ ਧੋਤੀ-ਟੋਪੀ ਹੀ ਪਹਿਨਣੀ ਪਊਗੀ।”

“ਕੋਈ ਨਹੀਂ! ਧੋਤੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਐਹ ਬੋਰੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਪਜਾਮੀਆਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਆਈਆਂ ਨੇ।”

ਹੁਣ ਮਾਮੇ ਵੱਲ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਕੌੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਝਾਕਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਕਰੰਟ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ!

“ਲਾਂਗੜ ਵਾਲੀ ਧੋਤੀ ਬੋਨੂੰ, ਭਲਾ ਬਾਪੂ ਆਪਣਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲੱਗੂ ਬਈ ਭੁਜੰਗੀਓ?” ਨਾਨੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੱਗਦਾ ਨਿਹੰਗ ਮਾਮਾ, ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ-ਭਤੀਜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੇਰੇ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਸ਼ਗੂਲ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

“ਓਏ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੋ, ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰ ਤੂੰ। ਲੱਗਦਾ ਧੋਤੀ, ਟੋਪੀ ਅਰ ਪਜਾਮੀ ਦਾ! ਬਿੱਜੂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੀ ਅਕਲ ਨਹੀਂ; ਬਈ ਏਹ ਤਾਂ

ਸਭ ਨੰਗ ਢਕਣ ਦੇ ਪੜਦੇ ਨੇ।”

ਆਪਣਾ ਹਾਸਾ ਰੋਕਦਾ, ਛੜਾ ਮਾਮਾ ਓਹਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ। ਨਾਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਆਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਫੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨੇ ਨੇ।

ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਡਾਰੂ ਸੁੱਕ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਤੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਦਿਮਾਗੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਹਾਲੇ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਵਰ੍ਹੇ, ਛਿਮਾਹੀ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕੂਜੇ ਦੀ ਮਿਸਰੀ, ਕਦੇ ਸੌਗੀ, ਕਦੇ ਲੈਚੀਦਾਣਾ ਜਾਂ ਪਤਾਸੇ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿਵੇਂ ‘ਵਾਤੀ’ ਉਡੀਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਕੂਜਾ ਭੋਰ ਕੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹਿੱਲਦੇ ਬੋੜੇ-ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

“ਬਾਪੂ! ਤੇਰੇ ਫੁੱਲ ਫੇਰ ਕਿੱਥੇ ਪਾਈਏ?” ਮਖੌਲੀਆ ਮਾਮਾ ਫੇਰ ਟਿੱਚਰ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

“ਓਏ, ਕਾਹਨੂੰ ਬਾਹਲੀ ਖੇਚਲ ਦੇਣੀ ਐ, ਬੋਨੂੰ ਸਿੱਖਾ...” ਨਾਨਾ ਜਿਵੇਂ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਹਲਕੇ ਰੌਅ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। “ਐਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਦਿਓ ਪਰ੍ਹੇ। ਜਾਂ ਫੇਰ ‘ਗਾਹ’ ਦਾ ਖੂਹ ਲੰਘ ਕੇ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਆਇਓ। ਆਹ ਮੀਲ ਭਰ ਵਾਟ ਐ ਸਾਰੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਂ-ਪੀਰਾਂ ‘ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲਿਓ।”

ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ‘ਗੰਗਾ ਗਿਆਂ ਤੋਂ’ ਬਾਝ ਨਾ ਗਤੀ ਹੋਵੇ ਵਾਲੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਨੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੇਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਲੱਗਦੈ।

“ਕਨਖਲ (ਜਿੱਥੇ ਫੁੱਲ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਫੇਰ ਕੈਂਸਲ ਕਰਾਂ ਤੀ, ਨਾਨਾ ਜੀ?” ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ ਚਬੋਲਦੇ ਨਾਨੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਚੀ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

“ਓਏ ਹੋਰ ਕੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਕੰਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ,” ਉਹ ਡੂੰਘੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਜਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੀ ਪੱਕੀ ਜੰਮੇਵਾਰੀ ਓਟ ਲੈ ਅਮਰ ਸਿਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਗੰਗਾ ਲਿਜਾਣ ਦੀ। ਇਸ ਵੱਡੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਚਹੇਡਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀਆਂ ਸਿੱਖੀਆਂ ਨੇ। ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀ ਐ, ਦੋਹੜੇ ਵੀ ਹਰਾਮਖੋਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।”

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੋਭ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ, ਹਰਿਦਆਰ ਜਾ ਕੇ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਨੁਹਾਰ ਛਿਪਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਕਦਮ ਲਿਸ਼ਕ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਦਾ, ਮੇਰੀ

ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ ਹੈ।

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਧਰ ਵੀ ਸੋਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਊ, ਅਮਰਿਆ?” ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਅੱਖਾਂ ਟਿਮਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਾਕ-ਨਾਤੇ ਦੀ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

“ਹਾਂ ਹਾਂ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਟਾਵੀਂ-ਟਾਵੀਂ ਮੋਟਰ ਵੀ ਦਿਖਦੀ ਐ ਲੱਗੀ ਹੋਈ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਾਲ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਹਲ ਨਾਲ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ‘ਡੰਡੇ’ ਹੋਣ ਪਤਲੀਆਂ-ਪਤਲੀਆਂ ਓਰੀਆਂ!” ਮੈਂ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ।

ਨਾਨਾ ਪੂਰੇ ਗੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, “ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਐਧਰ ਵੀ ਏਕਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਵਿੱਢ ਚਲਦਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਤਲੀ ਕੂਲੂ ਜਿਹੀ ਹੀ ਦੀਹਦੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਘਰੜੀਆਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਛਿਪਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਜੋੜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰਾ ‘ਅੱਧਵਾਤਾ’ ਗਿੱਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ।”

ਨਾਨਾ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਨਾ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, “ਚਲੋ... ਬੇਰ, ਉਧਰ ਵੀ ਸਾਧਨ ਤਾਂ ਹੋਇਆ। ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਧੀਆ ਜੰਮਦੀ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਥੇਰਾ ਤਕੜਾ ਆਂ।”

ਨਾਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਭਾਰ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਡਗਮਗਾਉਂਦੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ, ਮਖੌਲੀਆ ਮਾਮਾ ਮੁਸਕੜੀਏਂ ਹੱਸਦਾ ਹੈ।

“ਹਾਏ ਮੈਂ ਸਦਕੇ! ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਜੁਆਕ ਵਿਚਾਰਾ ‘ਬਾਤ’ ਸੁਣਨ ਦੇ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ-ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਬੱਕ-ਹਾਰ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਐ? ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬੱਸ ਗਾਹਾਂ ਦੀ ਲੰਘੋ ਹੋਏ ਓ!”

ਰਸੋਈ ਦੇ ਧੰਦਾਲ ਤੋਂ ਵਿਹਲੀ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਨਿਹੋਰਿਆਂ ਭਰੀ, ਤਿੱਖੀ ਚਿਲਕਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ।

ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਾ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਤ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਨਾਨੇ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਜਿਹਾ ਫੇਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭਰਿੰਡ ਰੰਗੀ ਕੁਤੀ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਬਾਂਦੀ ਬਣਿਆ ਗੱਭਰੂ ਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ! ਰੋਹੀ-ਬੀਆਬਾਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਵਿਰਾਟ ਪਿੱਪਲ! ‘ਖੁਦਾ ਦਿਆ ਬੰਦਿਆ, ਉਭ ਚੱਲ!’-ਮੁਟਿਆਰ ਆਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਪਲ ਉਭਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ-ਇੰਦਰ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦੀ ਤਰਫ਼।

ਤੇ ਇਕਦਮ ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਾ ਆਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ-ਸਾਖ਼ਸ਼ਾਤ! ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਟੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਨਾਨਾ! ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ!!

ਤੌਕੀਰ ਚੁਗਤਾਈ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਹੇਠ ਸਿਰਹਾਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਹਾਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਨੀਂਦਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਥਕੇਵੇਂ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ, ਰਾਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਨਾਹ। ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਝੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਂ ਪਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਇੰਜ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਪਈ ਰਾਤ ਤੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਵੀ ਨੀਂਦਰ ਨੂੰ ਠੱਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪਿਉ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਗ਼ਲਤੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਸੀ ਜੋ ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪਿਉ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਰਾਤ ਉਹ ਦੋ ਕੋਲ ਸੌਂ ਗਈ। ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਐਨੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਹਰ ਜੀਅ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਖਰਾ ਸਿਰਹਾਣਾ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੱਟ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਤੇ ਢੋਲਕ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੌਂ ਗਈ ਸਾਂ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਵੀ ਬੱਕ ਬੱਕ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਗਏ ਸਨ।

ਰਾਤ ਦਾ ਖੌਰੇ ਕਿਹੜਾ ਪਹਿਰ ਸੀ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਤ੍ਰੇਹ ਲੱਗੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਿਰਹਾਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇੰਜ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਨਾਲ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦਾ ਵਾਹ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਠ ਕੇ ਘੜੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਬੇਖ਼ਬਰਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਪਰ ਮੇਰੀ ਤ੍ਰੇਹ ਨਾ ਲੱਥੀ। ਤੇ ਦੂਜਾ ਗਲਾਸ ਵੀ ਮੈਂ ਭਰ ਕੇ ਪੀ ਲਿਆ। ਪਰਤ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਖ਼ਬਰਾ ਉਂਜ ਹੀ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ। ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਲੇਟ ਗਈ ਪਰ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਵੱਲ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਾਸਾ ਪਰਤਾ ਕੇ ਉਹ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਈ। ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨੱਕ ਦੇ ਲਾਗੇ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਮਹਿੰਦੀ ਦੀ ਕੁਨਾਲੀ ਧਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੀਲਦੀ ਪਈ ਹੋਵੇ।

ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਅੱਪੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਚਨਚੇਤ ਉਠ ਖੜੋਤੀ ਸਾਂ। ਏਸ ਫੇਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਉਛਾੜ

ਮੈਂ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਆਈ, ਉਹ ਡੋਰ ਭੋਰ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਤ੍ਰੇਹ ਲੱਗੀ ਏ...”

“ਮੈਂ ਲਿਆਉਨੀ ਆਂ ਪਾਣੀ ਤੇਰੇ ਲਈ...”

ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਗਲਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਆਈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਲੇਟ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ। ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਟੋਹਦੇ ਰਹੇ। ਛੇਕੜ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਲੰਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਏ?” ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਪਿੰਡੀਉਂ।”

“ਪਿੰਡੀ ਤਾਂ ਬਹੁੰ ਦੂਰ ਏ।”

“ਚਕਵਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੀ ਏ ਨਾ।”

“ਹਾਂ ਦੂਰ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।” ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਖਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਨੀਂਦਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਅੱਬੋ ਨੂੰ ਮਰਿਆਂ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਚਲੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਨੂੰ ਖੁੱਸਿਆਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਅੱਬਾ ਫੇਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਹਰ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕੁੜੀ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਉਹ ਕਦੀ ਪਿਉ ਅਤੇ ਕਦੀ ਯਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਕਿਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਵੀ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਨੀਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਉਧਾਲ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਆਹ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਰਾਤ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲਿਆਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਚੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੌਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੋਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਬੋਬੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸੌਣਾ ਏ।”

“ਕਿਉਂ?” ਬੇਰ ਸੱਲਾ ਏ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਕਾਕੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਏ ਨਾ। ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਿਆਪੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਟੁੱਟੀ ਪਈ ਆਂ। ਤੇਰੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਭੋਰ ਛੱਡਿਆ ਹੋਵੇ।” ਬੋਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਮੈਂ ਸਿਰਹਾਣਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਵਿਛੀ ਦਰੀ ਉਤੇ ਲੇਟ ਗਈ ਪਰ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਕੋਈ ਸਿਰਹਾਣਾ ਅਤੇ ਨੱਕ ਕੋਈ ਸੁਗੰਧ ਪਿਆ ਲਭਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਲਈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨੀਂਦਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਤਾਂ ਸਿਰਹਾਣਾ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ। ਇਕਦਮ ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ।

“ਬੋਬੇ ਮੇਰੀ ਧੋਣ...”

“ਧੀਏ! ਸਿਰਹਾਣਾ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਈ ਸੈਂ। ਧੋਣ ਨੇ ਤਾਂ ਆਕੜਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਵੇਖ! ਤੂੰ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦਾ ਉਛਾੜ ਵੀ ਪਾੜ ਛੱਡਿਆ ਏ।”

ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਈ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ੈਅ ਨੂੰ ਸਿਰਹਾਣੇ ਬੋਲੇ ਰਖਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ੈਅ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਏ ਨੇ ਪਰ ਪੀੜ ਮਾਰੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਹਾਲੀ ਹੋਰ ਖੌਰੇ ਕੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਪਾਰੋਂ ਸਾਡਾ ਸਾਕ ਲਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਏਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਖਾਲਦਾ ਮਮੇਰੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਈ ਉਹਦੇ ਮਾਪੇ ਮਰ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਸ ਇਕ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਉਹ ਆਪ। ਉਹ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਆਟੇ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਇੰਜ ਹੀ ਲੰਘ ਗਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਮੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ, ਪਈ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਵਿਆਹ

ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੇ। ਮੈਲੇ ਲੀੜੇ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਧੋਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਧੋਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇੰਜ ਜਾਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਸੁਗੰਧ ਅੰਦਰ ਘੁੰਮਦੀ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੁਗੰਧ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਧ ‘ਤੇ ਟੰਗੇ ਹੋਂਗਰ ਨਾਲ ਚੋਖੇ ਸਾਰੇ ਮੈਲੇ ਲੀੜੇ ਟੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੈਂ ਇਕ-ਇਕ ਲੀੜੇ ਨੂੰ ਸੁੰਘਦੀ ਫਿਰੀ। ਝੱਗੇ, ਸੁੱਬਣਾਂ, ਧੋਤੀਆਂ, ਬਨੈਣਾਂ ਅਤੇ

ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਏ ਉਦੋਂ ਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ‘ਚ

ਦੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਚੜ੍ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚਲੀ ਮਰੀ ਰੂਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੱਕਿਆਂ-ਟੁੱਟਿਆਂ ਦਾ ਬਕੇਵਾਂ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਠਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਫੰਗ ਨਾਲ ਛਿਕਰ ਭਾਵੇਂ ਕਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਗ਼ਲਤ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਕਹਿਣਾ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਚਾਂਦੀ ਰਾਮ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿੜਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ‘ਦੋਅਰਬੀ ਗਾਇਕੀ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਛਿੜ ਪੈਂਦੇ, ਉਥੇ ਉਸਦੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਵੀ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਸਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਗਿਆਨ ‘ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸਦੀ ਵਡਿੱਤਣ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗਾਇਕ ਹੋਇਆ, ਜੀਹਨੇ ਸੌ ਦੇ ਨੋਟ ਦੀ ਸਿਗਰਟ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀਤੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਵੇਲੇ ਰੁਪਈਆ-ਰੁਪਈਆ ਵੀ ਮੰਗਿਆ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲੇ ਜੱਟ ਦੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੱਗਦੇ ਮੇਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨੇ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗਾਇਕੀ ਲੋਕ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਮੋਰ ਨੂੰ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਣ ਲਾਇਆ, ਉਥੇ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ’ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੀ ਏਨੇ ਲਾਜਵਾਬ ਫੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਨ ਗਦ-ਗਦ ਹੋ ਉਠਦੇ। ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹਨੇ ‘ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਵਰਗੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਫਸਾ ਲਈ ਓਏ’ ਵਰਗੇ ਗੀਤ ਗਾਏ, ਪਰ ਜਦੋਂ ‘ਚੰਗਿਆ’ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਥਾਂ ਥਾਂ ਮੇਲੇ ਲਾਉਣੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ, ਚਾਂਦੀ ਰਾਮ ਚਾਂਦੀ, ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਨੀਆ, ਜਗਮੋਹਣ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਇਸ ਬੈਚ ਦੇ ਹੋਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਕਈ ਗੀਤ ‘ਤੱਤੇ’ ਵੀ ਗਾਏ ਪਰ ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸੰਗੀਤ ਕੰਪਨੀ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ‘ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ’, ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਐਲ.ਪੀ. ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਰਕੀਟ ਤੱਕ ਅੱਪੜਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਅਤੀਤ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦੋ ਅਰਬੀ ਗਾਇਕੀ ਸਾਡੇ

ਕੰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਚਸਕੇ ਦੀ ਥਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ‘ਚੋਂ’ ਨਿਕਲੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਦਲਵੇਂ ਨਾਂਵਾਂ ‘ਤੇ ਲੀਹੋਂ ਲੰਬੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿ ਸਕੀ। ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਫ਼ਲਾਣਾ ਗੀਤ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਗਾਇਐ, ਉਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਗਾਉਣਾ, ਨਾ ਗਾਉਣਾ ਇਕਸਮਾਨ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ।

ਲੰਬੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਸਰਲਤਾ ਸੀ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚਰਖਾ ਦਾ ਦੋਗਾਣਾ ਹੈ, ‘ਬੋਲ ਵੇ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲਿਆ ਕੀ ਨਵੇਂ ਸਹਿਰ ਦਾ ਲੈਣਾ’ ਤੇ ਜਵਾਬੀ ਰੂਪ ‘ਚ ‘ਚਰਖਾ’ ਆਖਦਾ ਹੈ, ‘ਬਹਿਜਾ ਨੀਂ ਨਬਲੀ ਵਾਲੀਏ ਨਹੀਂ ਤੈਥੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂ ਲੈਣਾ...।’ ਟਾਂਗਾ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਚੱਲਿਆ ਏ ਸਹਿਰ ਗੋਰੀਏ, ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਜਾ ਜੇ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਸੈਰ ਗੋਰੀਏ’ ਜਾਂ ‘ਟਾਂਗਾ ਚੱਲਿਆ ਏ ਸਹਿਰ ਕੁਰਾਲੀ’ ਗੀਤ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਹੀ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਖਣਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੁਣਨਯੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਣਾਉਣ ‘ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ, ‘ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਚ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ‘ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ‘ਲੋਗੋ’ ਵਾਲੀ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੱਡੀ ਕਰਕੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ...ਬਸ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਜਿੰਨੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਕਰਦਾ, ਚੰਗਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ, ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਓਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਘੜਦੀ ਹੁੰਦੀ।’

ਨਾ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਵੀਡੀਓ ਵਾਲਾ ਦੌਰ ਸੀ, ਨਾ ਸੀ.ਡੀ. ਵਾਲਾ, ਨਾ ਪਾਇਰੇਸੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲਾ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਉਘੜ ਗਈ, ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੇਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮਿੰਟ-ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋਮੋ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਮਿੰਟ-ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ‘ਤੇ ਏਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਚੇਤੇ’ ਨਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਉਡ-ਪੁੱਡ ਗਈ, ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ‘ਜੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮੇ

ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ...।’

ਲੰਬੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਕੁਤਰੇ-ਚਾਦਰੇ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰਲਾ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਪੱਖ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ‘ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਯੋਗਤਾ’ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਤ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੰਜਾਂ-ਸੱਤਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਦੇਖਣੇ ਪਏ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਚੋਟੀ ਦਾ ਗਵੱਈਆ ਰਿਹਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਤਵਾਲਾ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਚ ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਇਆ। ਲੱਖੀ ਵਣਜਾਰਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ‘ਵੇ ਨਾਈਆਂ ਦਿਆ ਮੁੰਡਿਆ ਸੀਟੀ ਵੱਜੇ ਚੁਬਾਰੇ’ ਗੀਤ ਨਾਲ ਹਰ ਦਿਲ ਅਜੀਜ਼ ਬਣਿਆ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੌਕੀਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਰਕੱਢ ਗਵੱਈਆ ਪ੍ਰਗਣ ਤੇਜੀ, ਇੱਕ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਸਕਿਊਰਟੀ ਗਾਰਡ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਇਆ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਨੀਆ, ਜਿਹੜੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਮਕੀਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਲੀਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਗਾਹੇ-ਬਾਹੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਛਿੜ ਪੈਂਦਾ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਮਕੀਲਾ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥਿਆ ਦੌਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਵੇਲਾ ਅਜਿਹਾ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਚਮਕੀਲੇ ਤੇ ਅਮਰਜੋਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪਾਲਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸੂਝ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾ ਮਾਰੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਾਬੋ’ ਬਾਬਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤੇਰਾ ਨਨਕਾਣਾ’ ਤੇ ‘ਤਲਵਾਰ ਮੈਂ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਹਾਂ’ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੋਹੀਆਂ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਏ ਆਏ ਵਾਂਗ ਗੁੰਨਣ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੀ ਨਣਾਨ ਦਾ ਕੰਡਾ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਹਿਸਮਪੁਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਗਾਇਕ ਉਸ ਵਾਂਗ ਤੱਤਾ ਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਇਕਦਮ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ। ਚਮਕੀਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਸੰਗੀਤ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਠਹਿਰਾਅ ਲਿਆਂਦਾ,

ਉਥੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਖਿਸਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਈਆਂ ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੁਹੱਥਤੇ ਮਾਰੇ ਪਰ ਮਸਲਾ ਅੱਜ ਵੀ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਜੁਰਮ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੈਸਰ ਵਾਂਗ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਵੱਲ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੀਤ ਬਣਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਆਗਾਜ਼ ਲਈ ਲੈਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਣ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਕੋਲ ਬਣੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਪੜ੍ਹਨੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਕਲਾਕਾਰ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਝੰਬੇ ਲੋਕਾਂ ਘਰ ਮੁੜ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਰਤਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਮੁੜ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਮੁੜ ਨਸੀਬ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬੀਤੇ ਦੀ ਬਾਤ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਬੀਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੀਰਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕੁੜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀ ਨਾਲ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਹਰਮਨਦੀਪ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਤੇ ਧਰਮਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕੁਲਦੀਪ ਰਸੀਲਾ ਨਾਲ, ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਦੀਪ ਅਖਤਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧਵੀਰ ਕੋਲੋਂ ਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਗਾਉਣ, ਗਵਾਉਣ ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨੇ ਪੂਰੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ।

ਵਕਤ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਕਈ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਤੋਂ ਏਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਏਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਬਣਾ ਲਈ ਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਪ, ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਨਾਥ ਤੇ ਸਵਰਨ ਚੰਦ ਲਹਿਰੀ ਵਰਗੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸੁਰ, ਸਾਜ਼, ਲੈਅ, ਤਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ। ਗੱਡੀ ਤੇ ਬੈਂਕ ਬੈਲੇਂਸ ਖਾਤਰ ਹੁੰਦੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ। ਗਾਇਕੀ ਬਾਰੇ ਚੁਟਕਲੇ ਬਣ ਚੱਲੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਗਾਇਕ

*ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।
‘ਤੇਰੀ ਕੈਸਿਟ ਆਈ ਸੀ...ਕੀ ਵਿਕਿਆ...?’

ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਕੜ ਪਾਟ ਗਿਆ, ‘ਕੈਸਿਟ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੌਸਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬੋਲਿਆ, ਕਾਰ...ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ...ਫ਼ਰਿਜ਼...ਟੀ.ਵੀ. ਸਭ ਕੁੱਝ ਵਿਕ ਗਿਆ...।’

ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਮਹਿੰਗੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਦਾਲ ਗਲਦੀ ਨਾ ਦੇਖ ਹੋਰ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਕਿੱਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਇੰਜ਼ਰ ਦੀ ਥਾਂ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ। ਕਈਆਂ ਕਰਜ਼ਾਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗ਼ਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਬਾਪ-ਦਾਦੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਵੇਚ ਛੱਡੀਆਂ। ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਵਾਂਗ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੋਂ ਵੀ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਰੇਹੜੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਫੱਟ ਪਛਾਣ ਜਾਣਗੇ, ‘ਇਹ ਤਾਂ ਫ਼ਲਾਣਾ ਕਲਾਕਾਰ ਐ ਓਏ...ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫ਼ਲਾਣਾ ਗੀਤ ਸੁਣਿਆ ਸੀ...।’

ਤੁੱਕੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਭੱਠਾ ਏਨਾ ਬੈਠ ਚੁੱਕਾ ਕਿ ਜੀਹਦਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਹਿੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਅੱਧਿਓਂ ਵੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਉਸੇ ਵਰਗਾ ਗਾਉਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਿਸ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਕਲਾਕਾਰ ਖੁਦ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਪੂਜਾ ਮਾਲਾਮਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਰੈਪ ਦਾ ਭੂਤ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਰੈਪ ਤੇ ਪੌਪ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੁੜ ਸੂਫ਼ੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿੜਨ ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਸੂਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਮੰਦਤਾ ਹਾਲ ਘਟਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨੀ ਗ਼ਲਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭੁੱਲਰ ਕੇਸ:ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਕਵਰੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਕ ਖ਼ਬਰ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਅਸਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗਾ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਗ਼ਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਭੁਗਤੇ? ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਘਰੋਂ ਲੈ ਗਈ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਆਚੇ ਬਾਪ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਗ਼ੈਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਮਾਤਾ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਤਸ਼ੱਦਦ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਕਦੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਅਤੇ ਮਾਸਤ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇਗਾ? ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦੇਖੇ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੰਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਇਕ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਖ਼ੈਰ, ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਕੀਤੀ; ਵਧੀਆ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ। ਪਰਚਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਾਂ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ‘ਸ਼ਹੀਦਾਂ’ ਦੇ ਵਾਰਿਸ’ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਉਠਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ? ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁਛਾਵਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਫ਼ਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੱਤੀ ਖਾਤਕੂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਭਰੂ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਹੋਰ ਚਮਕਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਕੇਸ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੀਡਰੀ ਚਮਕਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ‘ਚ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ।

ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੱਜ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ? ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਬੰਦ ਕੁਝ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ

ਤਵਾਜ਼ਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜੱਜ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ

ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਖੁਦ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਭੁੱਲਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਤਲਾਂ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ

ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਚਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ‘ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੇਦੋਸ਼ੇ, ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਟੈਕਸਸ ਸੂਬੇ ‘ਚ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਮਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ। ਸੋ, ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ, ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣਨ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਨਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਾਗਾ ਕਿ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਖੱਤੀ ਖਾਤਕੂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭੁੱਲਰ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਨਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੈਨੇਡੇਵਰਨੀਆ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ‘ਚ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਸੇਵਾ ਵਾਲੇ

ਭਖਦੀ ਗੱਲ

ਬਾਬਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਟੋਕਰਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਟੋਕਰਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਉਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਕੀਲ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਕੋਲ ਗਏ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਾਬ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਉਚ-ਪੱਧਰੀ ਸਿਆਸੀ ਕੇਸਾਂ ‘ਚ ਵਕਾਲਤ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਮਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਤਮਾਮ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਕੁਝ ਗ਼ਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ‘ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਜਰਮਨ-ਭਾਰਤ ਮੁਜਰਮ ਤਬਾਦਲਾ ਸੰਧੀ ਤਹਿਤ ਚੱਲੇ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲੇ। ਜਿੰਨਾ ਗ਼ਲਤ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਤਿਵਾਦ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗ਼ਲਤ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤਿਵਾਦ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਮੁਛਾਵਾਦੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ‘ਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਭ ਚੁੱਪ ਹਨ।

ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ
-ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ 90ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੋਣੀ ਸਦੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦੱਬੀ ਕੁਚਲੀ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈ ਦਾਨਸ਼ਵਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 34 ਸਾਲ ਸੱਤਾ ਭੋਂਗ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰੇ ਖੱਬੇ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਰਹਿੰਦੀ-ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤੇ ਚਿੰਤਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਮਵਾਦ ਨੂੰ ਇਕ ਯੂਟੋਪੀਆ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਅੰਤਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਹੰਝਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਮਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਨਿਆਪੂਰਨ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਸੰਗਠਨ ਵਜੋਂ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਪਲੈਟੋ ਦੀ ‘‘ਰਿਪਬਲਿਕ’’ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਲਪਿਤ ਆਦਰਸ਼ਕ ਗਣਰਾਜ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ, ਪਤਨੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੀ ਸੋਚ ਸਭਨਾਂ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਤਾਂ ਖੇਤਕ-ਸੰਗ੍ਰਿਹਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜੀਵਨ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਆਦਮ ਸਾਮਵਾਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵਧ ਅਰਥਾਤ ਵਾਫਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਆਈ ਉਦਯੋਗਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੌਰਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਤਰਕ ਅਧਾਰਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪਲਰਨ ਲੱਗੇ।

ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਪਿਛੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਉਭਰ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਫਰ ਉਪਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਐਂਗਲਜ਼ ਵਲੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਰੂਸ, ਚੀਨ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਫਲਸਫੇ

ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ

ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਂਦੇ। ਪਰ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਉਲਟ-ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੁਨਾ ਗੇੜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਮਵਾਦ ਸ਼ਬਦ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹਨ। ਨਾ ਵੀ ਹੋਣ, ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ

ਵਿਉਤਪਤ ਹੋਇਆ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ, ‘‘ਸਾਂਝਾ, ਸਰਵਜਨਿਕ, ਸਮੂਹਕ’’ ਇਹ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ ਕੋ-ਮੋਇਨ-ਈ (ko+moin-i) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਿਚ co ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਕੱਠੇ, ਸੰਗ ਆਦਿ ਅਤੇ moin ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ, ਵਟਾਉਣਾ ਆਦਿ। ਸੋ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ ‘‘ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ’’ ਅਰਥਾਤ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। moin ਤੋਂ ਹੀ ਲਾਤੀਨੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ munia ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਰਵਜਨਿਕ

ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਹਰਜਾ ਕੀ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ (commuism) ਸ਼ਬਦ 1843 ਵਿਚ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਦੇ communisme ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਜਰਮਨ ਰਚਨਾ ‘‘ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ’’ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਜੋਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ Kommunismus. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ common ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਣੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰਾਹੀਂ ਲਾਤੀਨੀ communis ਤੋਂ

ਕੰਮ, ਸਾਂਝੇ ਕੰਮ, ਕਰਤਵ। munia ਦਾ ਅਰਥ ਦਫਤਰ ਵੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਥੇ ਇਹ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਰਤਵ ਨਿਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਾਤੀਨੀ ਰਾਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ। ਸਾਂਝੇ ਕੰਮ ਦੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ commune ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਿਊਨ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ community ਵੀ ਲਾਤੀਨੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ

ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਂਝ, ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵਨਾ, ਮਿਲਵਰਤਣ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸਾਈ ਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੇ ਸਮੁਦਾਏ, ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਏ। ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ communication ਇਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਵਿਉਤਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੂਲ ਦੇ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਂ ਕਾਰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਮੀਬਾ amoeba. ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ mutata ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁਢ ਵੀ ਇਸੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਦਾ ਹੈ। ‘‘ਪਰਸਪਰ, ਦੁਵੱਲਾ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ’’ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ mutual ਵੀ ਇਸੇ ਮੂਲ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। immunity ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਵੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਪਰਾਚੀਨ ਅਰਥ ਸਨ ‘‘ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੋਟਾ’’। ਸਲਾਵਿਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਮੂਲ ਤੋਂ ਰੂਸੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ‘‘ਮੀਰ’’ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਅਰਥ ‘‘ਸ਼ਾਂਤੀ’’ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ‘‘ਸੰਸਾਰ’’ ਅਤੇ ‘‘ਪਿੰਡ’’ ਵੀ ਹਨ। ਸਮੁਦਾਇ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਲਾਵਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਸਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਇਨਾਮ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ‘‘ਜੈ ਮੀਰ’’ ਰਚੀ ਤਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਲੈਂਡ ਨਹਿਰੂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਸੋਵੀਅਤ ਸਪੇਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਮੀਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਸਲਾਵਿਕ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਮੀਰੇ ਨਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੂਸੀ ਨਾਂ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਗਤ ਸਵਾਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਰਣਿਤ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ moin-i ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ mei ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ, ਬਦਲਨਾ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਲ ਦਾ ਜਰਮੈਨਿਕ ਰੂਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ common ਦੇ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ gamainiz ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ mean ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਰਥ ਸਾਂਝਾ, ਸਰਵਜਨਿਕ, ਆਮ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ common ਅਤੇ mean ਦੇ ਅਰਥ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵਖਰੇਵਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। common ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਲਈ ਸੂਭ ਸੂਭ ਨਹੀਂ ਸੀ। mean ਸ਼ਬਦ ਅਧੋਗਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਤੁਰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਿਆ, ਕਮੀਨਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਿਆ ਪਰ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਏਨਾ ਨਿਘਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਜੂਸ, ਸੂਮ, ਲੀਚਤ, ਕੋਝਾ ਆਦਿ ਦਾ ਅਰਥਾਵਾਂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਤੇ ਅਰਥ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮੂਲ ਨੇ ਇਕ ਕਮਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ mad ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਦਿਲਚਸਪ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੂਲ ਤੋਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਏ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਗੇਤਰ mis- ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ miss (ਖੁੰਝਣਾ) ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਂ ਖੁੰਝਿਆ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਮੂਲ ਦਾ ਭਾਵ ਵਟਾਉਣਾ, ਬਦਲਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਲਾਵ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੰਦੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਵੀ। mad (ਪਾਗਲ) ਸ਼ਬਦ ਮੰਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਦਮੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਉਲਟਪੁਲਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਬਦਲ ਗਿਆ। miss (ਖੁੰਝਣਾ) ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਏਹੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ। miss ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਭਾਵ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ (ਚੋੜੇ ਕਰਨਾ) ਵੀ। ਇਹ ਅਰਥ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿੱਸ ਕਰ ਗਿਆ ਮਤਲਬ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਇਹ ਚਰਚਾ ਅਧੂਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜੇ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਇਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਰੋਮਨ ਦੇਵਤੇ ਮਿਥਰਸ (Mithras) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਦੀਆਂ ਚੰਦ ਇਕ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਿਥਰੂਵਾਦ ਜਾਂ ਮਿਥਰੂ ਦੇ ਰਹੱਸ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਬੜੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਧਰਮ ਪਾਰਸੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਥਰਸ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਫਾਰਸ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ‘‘ਮਿਥਰੂ’’ ਤੋਂ ਹੀ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ ਮਿਤਰਮ। ਪਾਰਸੀ ‘‘ਮਿਥਰੂ’’ ਨਿਆਂ, ਇਕਰਾਰ ਅਤੇ ਸਹੁਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਵੀ ਸੀ। ਅਵੇਸਤਾ ਯੁੱਗ ਦੇ ਇਸ ਦੇਵਤੇ ਮਿਥਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਮੋਇਨ ਮੂਲ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲਕਬ ਮਧਯੁਗੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬਦਲਦਾ ਬਦਲਦਾ ਆਖਰ ‘‘ਮਿਹਰ’’ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਹਰ ਏਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਵਤੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਮੋਇਨ ਮੂਲ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਰੌਚਿਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਬਾਕੀ ਹਨ ਪਰ ਥਾਂ ਕਿਥੇ ਬਚੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਚਰਚਾ ਅਗਲੀ ਕਤੀ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ

ਫੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਨਸਾਨ ਵਾਂਗ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੋਹਣੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਕਈ ਹਨ; ਫਰਕ ਹੈ ਸਿਰਫ ਖੁਸ਼ਬੋ ਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਚੰਗੇ ਨਸੀਬਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਆ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਰਹਿਣ। ਜੇ ਬਕਾਵਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਪੁੱਤ ਦਿਲ ਨਾ ਛੱਡ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੁੱਲ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਸੀਬ ਕੀ ਹਨ? ਉਸ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ

ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਸੀਬ

ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਮਹਿਬੂਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗੇ ਦੀ ‘ਕੱਲੀ-‘ਕੱਲੀ ਪੱਤੀ ਬਿਖਰ ਕੇ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣੀ ਹੈ?’

ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਨਸੀਬ ਉਸ ਫੁੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਟਾਹਣੀਓਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਲਤਾੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਨਸੀਬ ਮੈਂ ਉਸ ਫੁੱਲ ਦੇ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੰਦਿਰ, ਮਸਜਿਦ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ‘ਤੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ‘ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਪੁੱਛਿਆਂ, ਬਿਨਾ ਬੋਲਿਆਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ

ਇਨਸਾਨ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੁਲਾਬੀ ਪੱਗ ‘ਤੇ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪਰੋਅ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹਾਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਨੂੰ

ਵੀ ਫਿੱਕਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਡੋਲੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ‘ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਇਹ ਫੁੱਲ ਬਰਾਤੀ ਬਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਮਾਲਾ ਦੇ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪਾਏ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਨੇਤਾ ਕੁੱਝ ਪਲਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਸਮਝ ਕੇ ਲਾਹ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਨਿਰਾਦਰੀ ਫੁੱਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਫੁੱਲ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਫੁੱਲ ਬੋਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ਕਿ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਫੁੱਲ ਬੋਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੱਸਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲਈ ਲੜਨਾ ਸੀ। ਉਂਜ, ਲੜ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ? ਜਿਸ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ-ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਥੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸ ਨੇ ਸੁਣਨੀ ਸੀ?

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਸੂਈ ਲੰਘਾ ਕੇ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇ ਵਾਲਾ ਗੁਸਤਾਖੀ (ਕੋਸ਼ਿਸ਼) ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਥਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਟ ਦੀ, ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਤੱਤੀਆਂ ਤੇ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਸਭ ਸਹਿ ਗਏ। ਜੱਗ ‘ਚ ਵਸੋਂਦੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੋਹਣੇ ਬਿਨ ਬੋਲੇ ਕੌੜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਕਹਿ ਗਏ।

ਗੀਤ

ਕਦ ਮਿਲਾਂਗਾ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਦੇ ਹਾਣੀ ਨੂੰ।
ਤਰਸ ਗਿਆ ਦਿਲ ਯਾਰੇ ਵੇ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।
ਚੱਬਣੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ, ਚੂਪਣੇ ਗੰਨੇ,
ਲੱਭਦੇ ਨਾ ਉਹ ਦੁੱਧ ਦੇ ਛੰਨੇ।
ਜਿੰਦ ਕਰ ਮਾਂ ਤੋਂ ਮਖਣੀ ਲੈਣੀ ਰੋਕ ਮਧਾਣੀ ਨੂੰ।
ਤਰਸ ਗਿਆ ਦਿਲ ਯਾਰੇ ਵੇ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।

ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕਦੇ ਪੱਠੇ ਵੱਢਣ, ਕਦੇ ਕੁੱਪ ‘ਚੋਂ ਤੁੜੀ ਕੱਢਣ।
ਗੋਰਾ ਨਾਰਾ ਬਲਦ ਜੋੜ ਹੱਥ ਫੜ ਪਰਾਣੀ ਨੂੰ।
ਤਰਸ ਗਿਆ ਦਿਲ ਯਾਰੇ ਵੇ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।

ਭੁੱਲਦੀ ਨਾ ਇਕ ਉਹ ਮਰਜਾਣੀ,
ਵਿਛੜ ਗਈ ਜੋ ਦਿਲ ਦੀ ਰਾਣੀ।
ਸੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਵਾਂਗਾ ਕਦੋਂ ਉਸ ਨਿਮਾਣੀ ਨੂੰ।
ਤਰਸ ਗਿਆ ਦਿਲ ਯਾਰੇ ਵੇ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।

ਭੱਲੇ ਪਿੰਡੋਂ ਪੈਰ ਕੀ ਪੁੱਟਿਆ,
ਨਿੱਮਾ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ।
ਵਿਚ ਪਰਦੇਸਾਂ ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਉਹਦੀ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ।
ਤਰਸ ਗਿਆ ਦਿਲ ਯਾਰੇ ਵੇ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।

—ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ

ਲਾਜਵਾਬ ਰਜਨੀਕਾਂਤ

ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਬੁਲੰਦੀ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬੱਸਾਂ 'ਚ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੀ ਟਿਕਟ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਬੱਸ ਕੰਡਕਟਰ ਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ

ਸਟਾਈਲਿਸ਼ ਅਦਾਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ 'ਚ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਬੰਗਲੌਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਮਰਾਠੀ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬੇਹੱਦ ਗਰੀਬੀ 'ਚ ਬੀਤਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਜਿਸ 'ਚ ਕੁਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਆਚਾਰੀਆ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। 1966 ਤੋਂ 1973 ਵਿਚਾਲੇ ਚੇਨਈ ਤੇ ਬੰਗਲੌਰ 'ਚ ਹੋਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਬੰਗਲੌਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਰਵਿਸ 'ਚ ਬੱਸ ਕੰਡਕਟਰ ਬਣ ਗਏ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਏਟਰ 'ਚ ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਤਾਮਿਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਈ। ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦੀ ਡੈਬਿਊ ਫਿਲਮ ਕਮਲ ਹਸਨ ਦੇ ਲੀਡ ਰੋਲ ਵਾਲੀ 'ਅਪੁਰਵ ਰਾਗੰਗਲ' (ਤਾਮਿਲ) ਸੀ। 1975 ਦੀ ਇਸ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਿਲਮ ਐਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਫਿਲਮ 'ਚ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਨੇ ਬੁਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਤੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਕਿਰਦਾਰ ਹੀ ਮਿਲੇ। 1977 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡ ਰੋਲ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਚਿਲਕੰਮਾ ਚੇਪਿੰਦੀ' (ਤੇਲਗੂ) ਸੀ ਪਰ ਲੀਡ ਹੀਰੋ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 1978 'ਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਬੈਰਵੀ' (ਤਾਮਿਲ) ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ 'ਅੰਧਾ ਕਾਨੂੰਨ' (1983) ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਤੇ ਹੋਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਨਾਲ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਹਿੱਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ 'ਜੀਤ ਹਮਾਰੀ' (1983), 'ਮੇਰੀ ਅਦਾਲਤ', 'ਜਾਨ ਜਾਨੀ ਜਨਾਰਦਨ' (1984), 'ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ' (1985) 'ਡਾਕੂ ਹਸੀਨਾ' (1987), 'ਚਾਲਬਾਜ਼' (1989), 'ਹਮ', 'ਫਰਿਸ਼ਤ' (1991), 'ਫੂਲ ਬਨੇ ਅੰਗਰੇ' (1991), 'ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਕਾ ਦੇਵਤਾ' (1993), 'ਆਤੰਕ ਹੀ ਆਤੰਕ' (1995), 'ਬੁਲੰਦੀ' (2000) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਬੱਚਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਰੋਬੋਟ' ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਫਿਲਮ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 45 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ 'ਸ਼ਿਵਾਜੀ' (2007) ਲਈ 26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜੈਕੀ ਚੇਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ।

ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਅਦਾ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ

ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਾਂ-ਬਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਾਦਗੀ, ਸੁਹੱਪਣ, ਸੁਹਜ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ 'ਪਰਨੀਤਾ' ਅਤੇ 'ਇਸ਼ਕੀਆ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਧਾਂਕ ਜਮਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ, 1978 ਨੂੰ ਕੋਰਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਓਟਾਪਲਮ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਭਾਲੇ ਤੇਕੇ' (2003, ਬੋਗਾਲੀ) ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪਰਨੀਤਾ' ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਲਗੇ ਰਹੇ ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ' (2006), 'ਗੁਰੂ' (2008), ਅਤੇ 'ਭੂਲ ਭੁਲਾਈਆ' ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ। 2009 ਵਿਚ 'ਪਾ' ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ

ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ

ਜਾਨਦਾਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡੇ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭ ਨੇ ਉਗਲਾਂ ਦੰਦਾਂ ਹੇਠ ਲਈਆਂ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ 2010 ਵਿਚ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਇਸ਼ਕੀਆ' ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ। 2011 ਵਿਚ

'ਨੇ ਵੰਨ ਕਿਲਡ ਜੈਸਿਕਾ' ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਦਰਦ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ 'ਚਨਾਬ ਗਾਂਧੀ' ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਰੰਟੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖਾਨ ਅਬਦੁੱਲ ਗੁਫਾਰ ਖਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ ਹੈ 'ਦ ਡਰਟੀ ਪਿਕਚਰ' ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੱਖਣ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਉਹ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ (2 ਦਸੰਬਰ 1960-23 ਸਤੰਬਰ 1996) ਉਹਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਜੈ ਲਕਸ਼ਮੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਵੀਣੂ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਮਿਤਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। 1979 ਵਿਚ ਤਮਿਲ ਫਿਲਮ 'ਵੰਦੀ ਚਕਰਾਮ' ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਰੋਲ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਟ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਲਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਉਂ ਉਹ ਵਿਜੈਲਕਸ਼ਮੀ ਤੋਂ ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਬਣ ਗਈ।

ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਠੋਕਰ ਨਾਲ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਮੀਨਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਾਂਗ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਚੇਨਈ ਦੇ ਇਕ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਹੀ ਮਿਲੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਈਲੂਰੂ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਵਿਜੈ ਲਕਸ਼ਮੀ ਇਸ ਕਰੂਰ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਅਰਧ-ਨਗਨ ਡਾਂਸ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ 'ਸੈਂਟਰ ਪੋਰਨ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਬਣ ਰਹੀ ਫਿਲਮ 'ਦ ਡਰਟੀ ਪਾਰਟੀ' ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿੰਨੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਇਕੋ ਨੁਕਤੇ

'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ। ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਉਹ ਕੁੜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਚੁਣਨ ਵਿਚ ਖਤਾ ਖਾ ਗਈ ਅਤੇ ਬੱਧਿਆੜਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ 'ਲਿਆਨਮ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਰੇਸ਼ਮ' ਕੀ ਜਵਾਨੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਰਮਿਕ ਫਿਲਮ 'ਮੁੰਦਰਮ ਪਿਰਾਈ' ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਦਮਾ' ਬਣੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਬੀਮਾਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੁੜੀ ਜਦੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਦਮਾ ਸਿਲਕ ਸਮਿਤਾ ਦੇ ਵੀ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਿਹਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ 'ਚ ਰੁੱਝੀ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ

ਫਿਲਮ 'ਪੱਥਰ ਕੇ ਫੂਲ' 1991 ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਕੈਰੀਅਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ 37 ਸਾਲਾ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਆਪਣੇ ਵਿਤਰਕ ਪਤੀ ਅਨਿਲ ਬਡਾਨੀ ਨਾਲ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਸੰਭਾਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਵੀਨਾ ਨੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਵਧੀਆ ਅਭਿਨੈ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਨਿਰਮਾਤਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਵੀ ਟੰਡਨ ਤੇ ਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਦੀ ਲਾਡਲੀ ਧੀ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਕਈ ਸਟੇਜ ਸ਼ੋਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ੋਆਂ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੋਹਰਾ, ਦਿਲਵਾਲੇ, ਲਾਡਲਾ, ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੀਵਾਨਾ, ਖਿਲਾੜੀਓਂ ਕੇ ਖਿਲਾੜੀ, ਦਮਨ, ਸੱਤਾ, ਦੋਬਾਰਾ ਆਦਿ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਪੱਥਰ ਕੇ ਫੂਲ' ਨੂੰ ਕਈ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲੇ। 2003-2004 'ਚ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ 'ਚਿਲਡਰਨਜ਼ ਫਿਲਮ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੀ ਪਰ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਟੀ ਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਬੇਟੇ ਰਣਬੀਰ ਦੀ ਮੰਮੀ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਨੇ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਗੋਦ ਵੀ ਲਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਰਵੀਨਾ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਗੋਦ ਲਈਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਛਾਇਆ ਤੇ ਪੂਜਾ ਲਈ ਖਾਸ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਬੱਚੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨੇ ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬਣ ਰਵੀਨਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਤਾਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਵੀਨਾ ਅੱਜ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ ਵੱਲ ਵੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੈਟਰੀਨਾ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ

ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੈਟਰੀਨਾ ਕੈਫ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੈਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ 'ਤੀਸਮਾਰ ਖਾਂ' 'ਚ 'ਸ਼ੀਲਾ ਕੀ ਜਵਾਨੀ' ਵਾਲੇ ਆਈਟਮ ਗੀਤ ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ 'ਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਿਰਮਾਤਾ ਅੱਜ ਕੈਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਨਚਾਹੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਕੰਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੈਟਰੀਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਤੇ ਕਰੀਨਾ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਗ੍ਰਾਫ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ-ਦੋਂਕਾ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ ਲਈ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ। ਸਲਮਾਨ ਜਦੋਂ ਕੈਟ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਲਮਾਨ ਕੈਟ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਏਗਾ ਪਰ ਸਲਮਾਨ ਤੇ ਕੈਟ ਵਿਚਾਲੇ ਖਿੱਚੌਤਾਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਵੀ ਆ ਗਈ। ਰਣਬੀਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੈਟ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ। 'ਅਜਬ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਗਜ਼ਬ ਕਹਾਨੀ' ਤੇ 'ਰਾਜਨੀਤੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਊਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੈਟ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਰਣਬੀਰ ਨੇ ਦੀਪਿਕਾ ਵਰਗੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ੋਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਖੇਡਾਂ

ਕਬੱਡੀ, ਟਗ ਆਫ
ਵਾਰ, ਵਾਲੀਬਾਲ,
ਸੌਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-5100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-3100 ਡਾਲਰ

ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-1200 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-800 ਡਾਲਰ

ਸੌਕਰ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-1200 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-800 ਡਾਲਰ

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21

(16 ਤੋਂ 21 ਸਾਲ)

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-2100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-1100 ਡਾਲਰ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ
ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਵੇਂ ਪਿਆਰ, ਹੁੰਗਾਰੇ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ
ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੈਂਟਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ

4ਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

9 ਜੁਲਾਈ 2011 (ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7:00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Independence Park, 1898 Denton Rd., Canton, MI

Family Event: Food and Refreshments Provided.

*ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਚਾਹ ਪਕੌੜੇ *ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਯਾਰੋ ਫੜਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ-ਮਿਰਗ ਦੀ ਲੱਤ, ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨੱਕ, ਉਡਣੇ ਸੱਪ, ਕਬੂਤਰ ਚੀਨੇ।

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ
ਸ. ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਤੇ ਕੁਮੈਂਟਰੀ

ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

Raj Sandhu
www.treattruck.com

Diamond
Donors &
Supporters
of PSCA

Harpreet Singh
fly2world@hotmail.com

ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਾਇਕ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਫਿੰਦਾ ਅਤੇ
ਜੱਸੀ ਪੰਜਲ ਸਰੋਤਿਆਂ
ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ

PSCA ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ:734-558-3151

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ ਫੋਨ:734-231-0720

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ:734-347-1154

ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਫੋਨ:734-612-9984

WWW.PSCA-MI.COM

ਖਾ ਲੈ ਖਰਚ ਲੈ ਪੁੰਨ ਤੇ ਦਾਨ ਕਰ ਲੈ,
ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਈ ਰਹਿਣੀ।
ਤੁਰ ਫਿਰ ਕੇ ਜੱਗ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲੈ,
ਫਿਰ ਬੱਕੀ ਵਿਚ ਤਬੇਲਿਆਂ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹਿਣੀ।

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ (ਓਹਾਇਓ)

ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਅਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮੇਲਾ
ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 25 ਜੂਨ 2011
ਸਵੇਰੇ 8:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਗਾਇਕ-ਗੀਤਾ ਜੈਲਦਾਰ

Longwood Park

1494 E. Aurora Rd, Macedonia, OH 44056

ਫਰੀ ਐਂਟਰੀ, ਫਰੀ ਖਾਣਾ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮੇਲਾ ਸਵੇਰੇ 8:30 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਅਤੇ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਆਦਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਦੌੜਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਟੰਗੀ ਦੌੜ ਵਗੈਰਾ ਖੇਡਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-5100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-4100 ਡਾਲਰ
ਬੈਸਟ ਸਟਾਪਰ ਅਤੇ ਰੇਡਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 3100 ਡਾਲਰ
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ 2100 ਡਾਲਰ

ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਨਾਮੀ ਟੀਮਾਂ ਭਿੜਨਗੀਆਂ

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ: ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਰਿਆੜ
ਕੁਮੈਂਟਰੀ: ਸੁਖਚੈਨ ਬਰਾੜ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੇਲਾ ਫੋਨ:216-280-4201
ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ ਫੋਨ:330-754-9396
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਫੋਨ:216-244-5727
ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਫੋਨ:330-998-3501
ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਫੋਨ:216-375-8463

ਸਮਰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮੰਦਿਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਜ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ।

Punjab Sports Club, Cleveland, OH